

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Lasteajakiri Hea Laps ja tema lugejad

Bakalaureusetöö

Koostaja: Liis Oja (A73070)

Juhendaja: Peeter Vihalemm, PhD

Tartu 2010

Sissejuhatus.....	3
1. Töö empiirilised ja teoreetilised lähtekohad.....	5
1.1. Lapsed ja lugemine	5
1.2. Laste ealised arenguetapid ja nende iseärasused.....	7
1.3. Lühülevaade eestikeelsetest lasteajakirjadest	13
1.4. Ülevaade Hea Lapse arenguloost.....	17
1.5. Ajakirjade varasemad uuringud Eestis	22
1.6. Seminaritöö kokkuvõte	23
1.7. Uurimisküsimused	24
2. Metoodika ja valim.....	25
2.1. Kontentanalüüs.....	25
2.2. Üldkogum ja valim	25
2.3. Proovikodeerimise kokkuvõte.....	26
2.4. Ankeetküsitlus	28
2.5. Valim	29
2.6. Prooviküsitluse protsess.....	29
2.7. Ekspertintervjuu	30
2.8. Valim	31
3. Tulemuste esitus	33
3.1. Lasteajakirja Hea Laps kontentanalüüsi tulemused	33
3.2. Lasteajakirja Hea Laps ankeetküsitluse tulemused.....	42
3.3. Ekspertintervjuude tulemused	49
4. Diskussioon ja järeldused	59
4.1. Vastused uurimisküsimustele	59
4.2. Diskussioon	61
4.3. Meetodi sobivus	67
Kokkuvõte.....	69
Summary	71
Kasutatud kirjandus ja allikad	73
Lisad	76
Lisa 1	76
Lisa 2	76
Lisa 3	76
Lisa 4.....	77
Lisa 5.....	78
Lisa 6.....	81
Lisa 7.....	83
Lisa 8.....	84

Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö keskendub lasteajakirjale Hea Laps ja Tema Sõbrad ja Sugulased (edaspidi Hea Laps) ning antud ajakirja lugejatele. Mõte just lasteajakirja uurida tuli juba 2009. aasta juulis, kui bakalaureusetöö autor luges Lääne Elu artiklit, mis keskendus 10-11 aastaste hulgas tehtud küsitlusele, kus uuriti laste lugemisharjumusi. Kuuest vabaaja tegevusest, mis oli lastele eelnevalt välja pakutud, jäi lugemine eelviimasele kohale. Siis mõtleski töö autor uurida, millest üldse lapsed lugeda tahaksid ning seda lähtudes ühest konkreetsest lasteajakirjast. 10-11 aastased lapsed sobivad hästi Hea Lapse sihtrühma ning Hea Laps on just ajakiri, kuhu ka lapsed ise on palju kirjutanud. Samuti on Hea Laps Eestis praegu ainuke lasteajakiri, mis kirjutab ka natukene suurematele lastele. Seetõttu otsustaski autor Hea Lapse kasuks.

Varem on lasteajakirjasid väga vähe uuritud, kusjuures Hea Lapse kohta ei ole veel ühtegi suuremahulist uuringut läbi viidud. Samas on palju aga uuritud nii naisteajakirjasid kui ka pere- ja koduajakirjasid. Uuringuid on tehtud ka meeste- ja spordiajakirjade kohta. Seega oleks oluline teada, millest kirjutatakse lasteajakirjades ning mida lapsed ise lasteajakirjadelt rohkem ootavad ja millest neile lugeda meeldib.

Lasteajakiri Hea Laps hakkas ilmuma juba 1994. aastal ning selle peatoimetaja on Leelo Tungal. Juba ajakirja algusest alates on selle üks põhieesmärke olnud just tõsta laste loomingulisust. Lastekultuur on väga oluline ning praegu toetab Head Last nii kultuuriministeerium kui ka Kultuurkapital. Samuti on suur tugi see, et haridus- ja teadusministeerium tellib Head Last kõigile põhikoolidele. Hea Lapse peamiseks sihtrühmaks on 9-13 aastased lapsed.

Bakalaureusetöö eesmärk on uurida, milline on praegu ajakiri Hea Laps ning mida selle lugejad temast arvavad. Bakalaureusetöös on tahetud siiani väheuuritud valdkonna kohta tuua mõningast selgust. Eesmärgi täitmiseks on kasutatud kolme erinevat uurimismeetodit. Esiteks on kasutatud kontentanalüüsi, sest see aitab kõige paremini välja selgitada, milline on Hea Lapse sisu. Veel on meetoditena kasutatud ankeetküsitlust viienda klassi õpilaste hulgas ning ekspertintervjuusid.

Bakalaureusetöö jaguneb neljaks põhiosaks. Esimene osa annab ülevaate lastest ja lugemisest, laste ealistest iseärasustest, Hea Lapse arengust, eestikeelsetest lasteajakirjadest ning ajakirjade varasematest uuringutest. Esimese osa lõpus on välja toodud kokkuvõtte seminaritööst ning uurimisküsimused. Teine osa keskendub metoodika ja valimi kirjeldamisele. Kolmandas osas esitatakse tulemused ning töö viimane ehk neljas osa sisaldab järeldusi ning diskussiooni uuringutulemustest lähtudes.

Töö autor tänab oma juhendajat Peeter Vihalemma.

1. Töö empiirilised ja teoreetilised lähtekohad

Käesolevas töö osas annab autor ülevaate eestikeelsetest lasteajakirjadest, lasteajakirja Hea Laps arengust kuni tänapäevani ning varasematest uuringutest, mis on tehtud ajakirjade kohta. Samuti on välja toodud laste ealised arenguetapid ning nende iseärasused. Kirjeldatud on ka seda, kuidas lapsed üldse lugema õpivad ning miks see oluline on. Peatüki lõpus on välja toodud ülevaade seminaritööst ning uurimisküsimused.

1.1. Lapsed ja lugemine

Kõigepealt, kui lapsed üldse alustavad lugemist, peavad neil olema olema välja arenenud kognitiivsed süsteemid. Näiteks peab neil olema mälu ning oskus tajuda enda liigutusi. Metakognitsioonil (võime oma mõtlemisest mõelda) on samuti oluline osa esimestel lugemise etappidel. Lastel on vaja mõista, et ka keele üle tuleb mõelda mitmest erinevast vaatepunktist (Desmond 2001).

Lapsed õpivad tavaliselt lugema mõni aeg pärast seda, kui nad on õppinud rääkima. Seega lapsed tegelikult teavad sõnadega esmakordselt kirjapildis kokku puutudes juba päris palju sellest, kuidas sõnad kõnes häälduvad. Üks lugema õppimise aspekt hõlmab just tähtede häälikuteks muutmist. Arvatakse, et laste teadmised nende emakeeles olemas olevate häälikute kohta – fonoloogilised teadmised – mõjutavad nende lugema õppimise kiirust. Lundberg, Olofsson ja Wall (1983) korraldasid Rootsis ühe uurimuse, milles nad testisid eelkooliealiste laste fonoloogilisi teadmisi erinevate ülesannetega. Aasta pärast lugesid paremini just need lapsed, kes olid neid ülesandeid paremini lahendanud, võrreldes lastega, kes olid vähem edukad (Butterworth & Harris 2002).

Lapsed võtavad lugemise edenedes tarvitusele erinevad strateegiad. Kuigi laste lugemisstrateegiate olemuse ja omavaheliste seoste suhtes on eriarvamusi, ollakse ühel nõul siiski selles, et olles sageli juba enne kooli omandanud visuaalse sõnavara, omandavad lapsed koolis alfabeetilise strateegia, milles tähed muutuvad häälikuteks.

See aga, mil määral lapsed sellisele strateegiale tuginevad, oleneb osaliselt sellest, kuidas neid lugema õpetatakse (Butterworth & Harris 2002).

Vähese lugemuse tagajärjed on halvad. Lapsed, kes tihti ei loe, ei oska ka väga hästi lugeda. Ning lapsed, kes väga hästi lugeda ei oska, arenevad täiskasvanuteks, kes mitte ainult ei tea midagi lugemise võludest vaid kannatavad ka tööl (Downey 1995, Desmond 2001 kaudu).

Kehvema lugemisoskusega inimestel on ka rohkem probleeme tervishoiuga. Näiteks on dokumenteeritud halbadel lugejatel pikemat haiglaravil viibimist ja enamat haiguste hulka võrreldes paremate lugejatega. Seda eelkõige seetõttu, et neil on keeruline järgida ravi ja medikamentide instruksioone. Lisaks sellele spetsiifilisele valdkonnale on uuritud, et vähese lugemusega isikud on reeglina sotsiaalselt vähem aktiivsemad ja oma eluga vähem rahul. Kui lapsed pole alustanud lugemisega neljandas või viiendas klassis, siis muutuvad nende päevad koolis rutiinseks ja ebahuvitavaks (Desmond 2001).

Aastal 1999 tehti uurimus, et välja selgitada kuuenda klassi õpilaste lugemiseelistusi. Selgus, et laste lemmikkirjandust koolist ei leia (Worthy, Moorman & Turner 1999, Desmond 2001 kaudu). Uurimusest selgus, et kuuenda klassi lapsed eelistavad lugeda õudusjutte, koomikseid, ajakirju, mis räägivad spordist ja popkultuurist ja ka raamatuid sporditeemadel. Nimekirjas tagapoole jäid raamatud loomadest, joonistamisraamatud ja eelkõige poistele mõeldud raamatud autodest. Lugemismaterjali hangitakse peamiselt raamatupoodidest mitte kooli raamatukogudest (Worthy, Moorman & Turner 1999, Desmond 2001 kaudu).

Kui ajakirjades või raamatutes on ka illustratsioonid, siis aitavad need lastel paremini ka teksti lugeda. Pildid on suureks abiks laste ettekujutusvõimele. Kui laste vanus hakkab lähenema 12. eluaastale, siis hakkavad välja kujunema tüdrukute ja poiste lugemisvara eelistused (Kamtrowitz & Wingert 1999, Desmond 2001 kaudu).

Lastel on väga oluline lugeda ka ajakirjasid. Eriti tähtis osa on ajakirjadel just noorte ja teismeliste lugemisest. Ajakirjad on raamatute järel teisel kohal, kui arvestada

lugemiseks kuluvat aega. Lapsed vanuses 2-14 veedavad päevas keskmiselt 16 minutit ajakirju lugedes (Roberts et al. 1999, Desmond 2001 kaudu).

Lapsed alustavad dramaatilise mängimisega kohe, kui nad oskavad kommunikeeruda. Uurimused annavad teada, et lapsed vanuses 2-3 aastat veedavad 10% kuni 20% oma ajast mängides, mida võib pidada teeskluseks, fantaasiaks või väljamõeldiseks (Heights & Miller 1993; Miller & Gravery 1984, Desmond 2001 kaudu). Enamik sellisest mängimisest on lugemisega seotud ja see väljendab lapse arusaama raamatutest ja/või illustratsioonidest. Mäng on justkui lugemine, kus lapsed seostavad sümboleid ja sisu. Näiteks pappkast võib muutuda autoks, rongiks või laevaks. Hiljem peavad nad läbi tegema sama protsessi keelt õppides – kasutades erinevaid sümboleid mõistmaks erinevaid mõtteid. On tõendeid, et lugemisest saab efektiivselt ennustada laste metakeele kasutuse järgi, näiteks sõnade ütle, räägi või kirjuta kasutamisel mängimisel (Pellegrini & Galda 1993, Desmond 2001 kaudu). Lisaks häälega lugemise kognitiivsetele eelistele näitavad mitmed uurimused, et lapsed, kellele loetakse enne magamaminekut ja kelle televiisori vaatamist kontrollitakse, on vähem agressiivsed ja parema kujutlusvõimega (Singer & Singer 1990, Desmond 2001 kaudu). Kui lugemine ei muutu mängude allikaks, siis on võimalus, et hoopis televisioon võtab selle rolli endale (Desmond 2001).

1.2. Laste ealised arenguetapid ja nende iseärasused

Areng on protsess, mis toimub väga pika aja jooksul, seda mõjutavad mitmed tegurid (toitumine, vanemlik hoolitsus, koolis käimine, bioloogiline kasvamine) (Butterworth & Harris 2002).

Rahvaliku arusaama kohaselt on eristatud seitset erinevat arengustaadiumit – imikuiga (0-2 aastat), varane lapseiga (2 – 7 aastat), keskmine lapseiga (7 – 12 aastat), teismega (12 – 19 aastat), täisiga (19 – 55 aastat), hiline täisiga (55-70 aastat) ning vanuriiga (70 aastat ja rohkem). Üleminekuga ühelt staadiumilt teisele kaasnevad samaaegsed muutused mitmetes erinevates lapse käitumisega seotud aspektides. Näiteks laste rääkima õppimisega kaasneb sõnade sümboli väärtuse mõistmine ning nad hakkavad ka mängus asjadele sümboolseid tähendusi omistama. Näiteks nad võivad mängida, et nukud elavad või kivi on lennuk. Üleminekud ühelt staadiumilt

teisele on enamasti kiired (Butterworth & Harris 2002). Näiteks tavaliselt kasvavad teismelised väga kiiresti.

Piaget' järgi õpib laps imikueas (0-2 aastat) maailma tundma füüsiliste tegevuste kaudu, mille sooritamisega laps saab ise hakkama. Staadium saab aga läbi, kui laps õpib mõtlema ja omandab keele. Järgmises staadiumis (2 – 7 aastat) ei ole Piaget' meelest laps veel loogilist mõtlemist omandanud. Aga 7 – 12 eluaastale on iseloomulik see, et suudetakse juba mõelda loogiliselt „konkreetsetest“ probleemidest „siin ja praegu“. Konkreetsete operatsioonide omandamisega muutub mõtlemine pööratavaks ja laps mõistab asjade konkreetsete omaduste kohta käivate deduktsioonide loogilist paratamatust (Butterworth & Harris 2002).

Erik Erikson on aga välja toonud kaheksa erinevat arenguetappi. Kusjuures eriti rõhutas ta just aastate 7-11 tähtsust, sest sel ajal hakkavad lapsed kokku puutuma ka muuga peale oma perekonna ning see mõjutab suuresti nende arengut (Berger 1988, Eccles 1999 kaudu).

Tabel 1. Arenguetapid vastavalt Erik Eriksonile (Berger 1988, Eccles 1999 kaudu)

Arenguetapid	
Ligikaudne vanus	Arengu ülesanne või konflikti lahendus
Sünd kuni 1 aastane	<i>Usaldus vs. Usaldamatus</i> : imikud õpivad usaldama või mitte usaldama isikuid, kes kannavad nende põhivajaduste eest hoolt. Need on toit, imetamine, soojus, puhtus ja füüsiline kontakt.
1 kuni 3 aastane	<i>Autonoomia vs. häbi ja kahtlused</i> : lapsed õpivad olema kas iseseisvad mitmetes tegevustes näiteks WC-s käimine, toitumine, kõndimine ja rääkimine või kahtlema enda võimetes.
3 kuni 6 aastane	<i>Initsiatiiv vs. süütunne</i> : lapsed tahavad teha mitmeid täiskasvanulikke tegevusi, ületades mõnikord vanemate poolt seatud piire ning tundes selle tõttu end süüdi.
7 kuni 11 aastane	<i>Usinus vs. alaväärsustunne</i> : lapsed õpivad olema kompetentsed ja produktiivsed või vastupidiselt tunnevad end alaväärsena ja võimetuna teha midagi hästi.
Noorukiiga	<i>Identiteet vs. rollide segadus</i> : Noorukid üritavad leida enda olemust. Nad rajavad enda seksuaalse, etnilise ja karjääri identiteedid või seevastu on segaduses enda tuleviku rollide suhtes.
Noor täiskasvanu	<i>Intiimsus vs. isolatsioon</i> : Noored täiskasvanud otsivad kaaslast ja armastust teise inimesega või muutuvad teistest isoleerituks.
Täiskasvanu	<i>Produktiivsus vs. stagnatsioon</i> : keskealised täiskasvanud on kas produktiivsed töötajad ja on loonud perekonna või on muutunud stagneerunuks ja passiivseks.
Küps iga	<i>Ausameelsus vs. meelega</i> : vanemad täiskasvanud proovivad leida enda elu mõtet, kas siis nähes seda kordaläinuna või olles masendunud täitumata unistuste ja vastuseta jäänud küsimuste pärast.

Kuna Hea Lapse sihtgrupp on 9 – 13 aastased lapsed, siis ongi bakalaureusetöös tuntud huvi kõige enam just rahvaliku arusaama kohaselt keskmise lapsega (7 – 12) kohta, samas on vaatluse all ka teismeiga (12 – 19 aastat).

Keskmisses lapseeas kerkib esile soov koguda fakte. Piaget on kirjeldanud kooliealistele lastele omast konkreetset mõtlemist. Ta ütles, et peamised loogilised operatsioonid, mis laps omandab, on jäävus, järjestamine, klassifitseerimine ja nummerdamine. Peamine põhjus, mis lubab arvata, et laps on selleks staadiumiks omandanud mõned uued võimed, on see, et laps suudab nüüd tehtud järelduste loogilist paratamatust põhjendada (Butterworth & Harris 2002).

Keskmisses lapseeas mõjutavad laste arengut palju nende kogemused kooliga. Eelkõige arenevad koolis just kirja- ja matemaatilised oskused. Lapsed, kes oskavad lugeda, õpivad seeläbi uusi sõnu ja omandavad samas ka nii laia sõnavara. Samuti saab lugemisest vahend maailma kohta teadmiste hankimiseks. Lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskus mõjutavad sooritust paljudes kooliealistele lastele mõeldud IQ testides, mis sisaldavad palju keelelist ja matemaatilist arusaamist mõõtvaid ülesandeid (Butterworth & Harris 2002).

Teismee mõiste puhul aga on bioloogilised, sotsiaalsed ja ajaloolised faktorid kombineeritud paindlikumalt kui eelnevates arengustaadiumites. Sõltuvalt inimese soost ja teda mõjutavatest kultuurilistest tingimustest, kogetakse sellist üleminekut erinevalt. Erikson (1968) on kirjeldanud personaalse identiteedi kujunemise staadiume alates imikueast ja lõpetades küpse eaga (vt Tabel 1). Teismeeas on ülesandeks teatud maailmavaate omandamine, autonoomsuse saavutamine, initsiatiivi võtmine ning tööalaste eesmärkide püstitamine ja oma ettevõtmiste eest vastutuse võtmine. Teismelised peavad samaaegselt arvestama nii enda kui ka teiste arvamusega. Samas peavad nad veel arvestama ka ühiskonna vaatepunktiga (Butterworth & Harris 2002).

Jacquelynn S. Eccles (1999) on ka kirjutanud laste arengu kohta. Tema eristas aga vanusegruppi 6-10 aastased nimetades seda keskmiseks lapseeks ja 11-14 aastased, mida kutsus varajaseks noorukieaks.

Lapsepõlve keskpaigas ehk vanuses 6-10 toimuvad mitmed erinevad arengud õppimises ning arusaamises. Sellel perioodil omandavad lapsed koolis ja ka mujal nende kultuuri jaoks olulised oskused nagu näiteks lugemine ja matemaatika. Samuti arenevad eneseteadvuse oskused. Näiteks hakkavad lapsed mõistma, et õppimine ning

praktiseerimine aitavad neil parandada tulemuslikkust. Nad muutuvad edukamaks info hankimisel ja selle info kasutamisel probleemide lahendamiseks või uute situatsioonidega hakkamasaamiseks. Need mõlemad oskused nõuavad võimet enda tegevustest aru saada ning eesmärkide seadmist ja see võime areneb eriti just lapsepõlve keskpaigas. Lapsed hakkavad teadlikult planeerima, koordineerima ja analüüsima oma tegevusi ning nende põhjal muutma enda plaane ning strateegiaid (Eccles 1999).

Enda tegevuste nägemise kõrvalt areneb lastel välja oskus näha teiste perspektiive. Nad jõuavad arusaamale, et teistel on oma nägemus ja erinevad teadmised ning lapsed mõistavad, et nendel erinevustel on tagajärjed suhtlemisel teiste inimestega. Tänu kasvavale arusaamisele teiste inimeste käitumisest ja kirjanduse lugemisest areneb laste teadmistepagas ja arutlemise suutlikkus. Põhilised vaimsed võimed on olemas ka väga noores eas, kuid lapsepõlve keskpaigas muutuvad need väljapaistvaks ja teadlikuks (Eccles 1999). Selles eas suudavad lapsed juba rohkem hoida lahus fantaasia ja tegelikkuse (Martell & Mangs 2000).

Need kognitiivsed muutused annavad lastele laiemat ülevaate nende sotsiaalsest maailmast ja neist endast, rajades aluse olulistele sotsiaalsetele ja emotsionaalsetele muutustele, mis samuti algavad sel perioodil. Koos avardunud kokkupuutega täiskasvanute ning eakaaslastega väljaspool perekonda, on lastele enamasti antud rohkem vabadust, enam kohustusi ning õigusi. Seda perioodi iseloomustavad seetõttu pinged autonoomia ja kasvanud ootuste vahel, mis võivad kas soodustada või kärpida eneseteadvuse arengut. Lapsepõlve keskpaiga aastatel veedavad lapsed vähem aega vanemliku järelvalve all ja on hoopis enam õpetajate ning tegevuste koordinaatorite mõju all. Võrreldes perekonna lähedase ja tuttavliku keskkonnaga on kool ja muud asutused hoopis erineva kultuurse, etnilise ja religioosse taustaga. Lapsed näevad täiskasvanuid erinevates sotsiaalsetes rollides. Need kogemused annavad lastele võimaluse võrrelda täiskasvanuid omavahel ja jälgida autoriteetsete rollide käitumist ja isiksusi (Eccles 1999).

6-10 aastased lapsed veedavad aega kaaslastega väljastpoolt vanemate kontrolliala. Gruppide liikmed vastutavad teineteise vahelise suhtluse eest kontrollides grupi dünaamikat rajades mõnikord grupisisese hierarhia. Vanemaks saades otsivad lapsed

võimalust teha sõpru rõõmsamaks ja muutudes enam hoolivamaks teiste inimeste tahtmiste suhtes. Tekib „meie” tunne, mis on enamat vaid koostööst; lapsed hakkavad muutma endi vajadusi sobivamaks teiste vajadustega, mis kokkuvõttes teenivad ühiseid huve. Samal ajal tahavad lapsed võita enda kaaslaste heakskiitu ja nad peavad hakkama saama sõprade poolt nõutud käitumise ning vanemate poolsete nõuete konfliktidega. Astudes ametlikesse asutustesse, nagu näiteks koolid, on see lapse jaoks muutus: eelkooliealisena olid nende sotsiaalsed rollid määratud sündides (tütar või vend). Lapsepõlve keskpaigas nende rollid koolis, programmides ja sõpruskondades on määratud aga nende isiksusomaduste ning saavutustega (Eccles 1999).

Võtmetähendusega sotsiaalne sündmus, mis eraldab lapsepõlve keskpaika koolieeliku perioodist on lapse astumine algkooli. Selle sündmusega kaasneb paljudel veel astumine mõne teise ametliku organisatsiooni liikmeks väljaspool perekonda. Ajal, mil lapsed astuvad kooli ja liituvad programmidega, kohtavad nad suuremat vabadust ning enamat kontrolli oma käitumise üle. Ühest küljest on neil lubatud liikuda palju vabamalt, näiteks sõita rattaga kooli või sõita üksinda bussis koolist koju. Teisalt vanemad, õpetajad ja teised täiskasvanud lisavad lastele enam pinget olla tubli, respektierida vanemaid ja teha koostööd teiste kaaslastega. Koolis on eriti tähtis, et lapsed kontrolliks oma käitumist selleks, et juurutada korralikke töökombeid, istuda vaikselt pikki perioode ja järgida reegleid ning täiskasvanute poolt seatud ootusi (Eccles 1999).

Lapsi vanuses 11-14 aastat, kutsus Eccles aga varajaseks noorukieaks. Väheseid teisi arenguetappe iseloomustatakse nõnda paljude erinevate muutustega kui varajast noorukiiga. Sel etapil tuleb lastel hakkama saada bioloogiliste muutustega, koolikeskkonna muutustega liikudes algkoolist põhikooli tasemele. Kiirete muutustega kaasnevad võimalused positiivseteks ja negatiivseteks tulemiteks, luues olulised võimalused perekonna, kooli ja koolivälisele programmidele suhtlemaks teismelisega nõnda, et oleks tagatud kasv ning areng (Eccles 1999). Selles vanuses muutuvad noorukite sõprussuhted järjest lähedasemaks ja intiimsemaks. Samuti ka rohkem toetavamaks (Furman & Buhrmester 1992, Campione-Barr et al. 2005 kaudu). Lähedased sõprussuhted pakuvad noorukitele võimalust arendada oma sotsiaalseid oskuseid ja kompetentsi (Collins & Steinberg 2005, Campione-Barr et al.

2005 kaudu). Noorukite sõbrad on enamasti neile väga sarnase taustaga, väärtushinnangutega, arvamusega kooli ja kultuuri vastu (Hartup 1996, Campione-Barr et al. 2005 kaudu). Üks enimlevinud küsimusi noorukite sõprussuhete kohta on see, kas need sarnasused on põhjustatud valikutest (valitakse sõpru, kes on sarnased) või mõjutustest (sõbrad mõjutavad üksteist). Enamik siiski nõustuvad, et käigus on mõlemad protsessid (Brown 2004, Campione-Barr et al. 2005 kaudu).

Varajane teismeiga oli kunagi tuntud kui stressirikas ning tormiline aeg. Nüüd on aga teada, et enamus noori läbivad selle perioodi ilma ebavajaliku stressita, kuigi esineb ka erandeid. Näiteks 15% kuni 30% noori langeb koolist välja enne gümnaasiumi lõpetamist; teismelisi arreteeritakse enim võrreldes teiste ea gruppidega; pidevalt kasvab alkoholi ning muid meelemärke pidevalt kasutavate teismeliste arv. Mitmed nendest käitumishäiretest saavad alguse varajases teismeeas, mil kasvab psühholoogiliste probleemide arv. Mõned teadlased arvavad, et nõnda paljude muutuste korraga esinemine muudab varajase teismeeas problemaatiliseks paljudele noortele (Eccles 1999). Kusjuures selles vanuses ei ole noorukid veel täiesti valmis ise küpseid otsuseid vastu võtma. Uuringud demonstreerivad, et küpsete otsuste tegemise võime ei avaldu enne kahekümnendate aastate keskpaika (Cauffman & Steinberg 2000, Campione-Barr et al. 2005 kaudu).

1.3. Lühülevaade eestikeelsetest lasteajakirjadest

Lapsed on viimastel aastatel muutunud palju loomingulisemaks ning seda põhjusel, et erinevaid konkursse, kus soovitakse avaldada auhinnatöid, korraldatakse järjest enam. Seega on praegu tegelikult palju eestikeelseid lasteajakirjasid, kuhu lapsed saavad ka ise enda joonistusi, luuletusi ning muid töid saata. Järgnevalt on kirjeldatud lühidalt kõiki eestikeelseid lasteajakirjasid ning ajakirjalaadseid väljaandeid, mis ka praegu ilmuvad.

Täheke

Täheke on Eesti kõige vanem järjepidevalt ilmuv lasteajakiri. Tähekese peatoimetaja on juba aastast 2003 olnud Ilona Kivirähk. Ajakiri ise on ilmunud järjepidevalt alates 1960. aastast. Tähekeses on palju jutte, muinasjutte, looduslugusid, uudiseid, laste

enda kirjutisi ning erinevaid meisterdamisi. Tähekeste sihtrühm on 5-10 aastased lapsed.

Hea Laps

Hea Laps on mõeldud eelkõige vanusegrupile 9-13. Samas on palju noori, kes on juba üle 13 aasta vanad ning ikka veel kirjutavad oma lugusid Heale Lapsele ning on ajakirjale truuks jäänud. Tegelikult kirjutavadki Heas Lapses väga palju just noored ise. Samas on ajakirjas ka natukene popkultuuri (näiteks igas numbris on alati kaasas poster). Hea Lapse peatoimetaja on Leelo Tungal ning ajakiri on tegutsenud aastast 1994.

Semu

Lasteajakirja Semu toimetab Krista Kivisalu. Semu on mõeldud 7-12 aastastele lastele ning see ilmub alates 2004. aastast. Semu tiraaž on 10 000 ning see teeb temast kõige suurema lasteajakirja Eestis. Semu saab kooli raamatukogudest tasuta. Ajakirjas on palju kirjutatud õppimis-, sõpruse-, peresuhete- ja vabaajateemadel.

Mesimumm

Lasteajakirja Mesimumm peamine sihtrühm on 1-4 aastased lapsed. Ajakirjal on tugevad kaaned ning selle põhieesmärk on lapsi arendada. Mesimummis saab värvida, ülesandeid lahendada, õpetlikke tekste lugeda, kleepida ja palju muud. Ajakiri ilmub 12 korda aastas ning selle hind on 39 krooni. Mesimummis puuduvad reklaamid ning selle peatoimetaja on Pille Adusoo. Mesimumm hakkas ilmuma 2006. aasta alguses ning see on Dolce Press OÜ esimene toode.

Nööps

Nööps on mõeldud 4-8 aastastele lastele. Nööpsuga on alati kaasas kleepsud, postrid, kogumiskaardid või killupildid. Nööps hakkas ilmuma 2006. aastal ning see on Dolce Press OÜ teine toode. Peatoimetaja on Pille Adusoo. Ajakirjas Nööps on palju jutukesi, mida saab lastele ette lugeda ning samuti lühemaid jutte, mida lapsed saavad ise lugeda. Veel on ajakirjas koomikseid, meisterdamist ja palju muud.

Karupoeg Puhh

Karupoeg Puhh on ajakiri koolieelikutele (4-6 aastased lapsed). See asutati 2003. aastal. Ajakirjas on palju pilte, mõistatusi ning värvimisvõimalusi. Lood on Karupoeg Puhhist ning tema sõprade tegemistest. Ajakiri maksab 25 krooni. Ajakirja annab välja Egmont Estonia.

Muumi

Lasteajakiri Muumi ilmub 12 korda aastas. Alates 1. jaanuarist 2010 annab Muumi ajakirja välja Forma Media. Muumis on palju erinevaid õhtujutte, koomikseid, nuputamisülesandeid, mängimist ja joonistamist.

Autod

Ajakirja Autod annab välja Egmont Estonia. Iga numbriga on kaasas ka mänguauto. Ajakiri maksab 44 krooni ning on mõeldud väikestele autosõpradele.

Barbie

Barbie ajakiri on mõeldud tüdrukutele vanuses 6-9 ning lisaks eestikeelsele ajakirjale on seda võimalik lugeda ka venekeelsena. Ajakirja igas numbris on Barbiest või tema sõpradest fotoseeria, värvi-ise rubriik, retseptid ja mõistatused. Ajakirja annab välja Egmont Estonia.

Printsess

Ajakiri Printsess on mõeldud eelkooliealistele tüdrukutele. Printsessis on palju ettekujutusvõimet arendavaid ülesandeid, näiteks on Printsessis nuputamisülesandeid, värvimist, õblemist ja kokandust. Lapsed saavad endale võita printsessivarandust. Ajakiri ilmub iga kuu kolmandal päeval.

Miki Hiir

Miki Hiir on Eestis kõige vanem koomiksiajakiri. See hakkas ilmuma 1992. aastal. Miki Hiir on olemas ka venekeelsena. Peategelased on Miki Hiir, Minni, Kupi ja Pluto. Ajakirja annab välja Egmont Estonia. Ajakiri on mõeldud 7-12 aastastele.

Tom & Jerry

Tom & Jerry ilmub ka venekeelsena. Tegemist on koomiksiajakirjaga, mis sisaldab lisaks naljadele ka mõistatusi. Peategelased on kass ja hiir, kelle seiklustest ajakiri kirjutab. Ajakirja annab välja Egmont Estonia. Peamiseks sihtrühmaks on 6-12 aastased lapsed.

Tähepoiss

Tähepoissi annab välja lastekirjastus Kurrurunuru. Tegemist on laste koomiksisarjaga, mille peategelased on Tähepoiss, koer Kirju, Lotta-Liisa ja Kaisu. Tähepoiss on tulnud tähtede tagant ning elab Eesti tavalises linnas. Ajakirjas saab lahendada ülesandeid, värvida pilte ning lapsed saavad sinna ka enda joonistusi saata.

W.I.T.C.H

Ajakirja W.I.T.C.H. annab välja Egmont Estonia ning selle peamiseks sihtrühmaks on 8-13 aastased lapsed. Ajakiri ilmub kord kuus. W.I.T.C.H. on koomiksiajakiri ning tegemist on looga, millel on alati järg. Ajakirjas saab lugeda nõiandusest ning alati on olemas ka auhinnamäng.

Ajakiri	Ilmumise algus	Peatoimetaja	Sihtrühm
Täheke	1960	Ilona Kivirähk	5-10
Hea Laps	1994	Leelo Tungal	9-13
Semu	2004	Krista Kivisalu	7-12
Mesimumm	2006	Pille Adusoo	1-4
Nööps	2006	Pille Adusoo	4-8
Karupoeg Puhh	2003	Tiit Heidmets	4-6
Muumi	1997	Kaja Saar	4-10
Barbie	1997	Tiit Heidmets	6-9
Printsess	2008	Tiit Heidmets	4-6
Miki Hiir	1992	Tiit Heidmets	7-12
Tom & Jerry	1998	Tiit Heidmets	6-12
Tähepoiss	2008	Kaie Volmerson	4-8
W.I.T.C.H	2006	Tiit Heidmets	8-13
Autod	2008	Tiit Heidmets	Väikesed autosõbrad

(Allikad: Kurrurunuru kodulehekül, TÜR kodulehekül, Täheke kodulehekül, Hea Lapse kodulehekül, Egmont Estonia kodulehekül)

1.4. Ülevaade Hea Lapse arenguloost

Kui enne sõda ilmus Eestis küllaltki palju ajakirjasid, siis aastatel 1945 – 1955 ilmus Eestis ajakirju vaid kümnekond. Aastatel 1956 – 1958 asutati 11 ajakirja ning pärast seda jäi ajakirjade süsteem paarikümneks aastaks stabiilseks (Vihalemm & Kõuts 2004). Nõukogude propagandasüsteemil ei olnud ajakirjasid tarvis. Üldsuunitlusega ajakirjasid ilmus aastatel 1946-1984 vaid kolm. Need olid Nõukogude Naine, Noorus ja Pikker. Kuna ajakirjasid oli sel ajal väga vähe, siis loetigi just neid väljaandeid suhteliselt palju (Vihalemm & Kõuts 2004).

Siirdeaja alguses eriti uusi üldlevinud ajakirju juurde ei tulnud. Alates 1991. aastast hakkasid ajakirjade tiraažid langema. Paljud nõukogudeaegsed üldlevinud ajakirjad lõpetasid üldse ilmumise. Koos tiraaži langusega vähenes tuntavalt ka ajakirjade loetavus. Siiski oli langus tiraažides suurem kui loetavuses. Ajavahemikus 1994-1998 alustas üheksa uut ajakirja (Vihalemm & Kõuts 2004). Nende seas tuli turule ka lasteajakiri Hea Laps.

Lasteajakirja Hea Laps toimetaja on Leelo Tungal ning ajakiri hakkas ilmuma aastal 1994. Tungla kirjanikustaaž algas Ruila kooli õpilasena juba siis, kui ta oli kümne aastane.

Järgnev informatsioon on saadud Leelo Tungla käest. Nimelt küsis bakalaureusetöö autor *e-maili* teel (novembris 2009) Tunglalt informatsiooni Hea Lapse arengu kohta ning järgnev tekst ongi kokku pandud just Hea Lapse peatoimetaja *meili* teel saadud vastuste põhjal. Hea Laps alustas AS Pikkeri koosseisus. Tunglal olid enda sõnul sel ajal lasteajakirjaga „turule“ tulemisest üsna pilvepealsed ja heleroosad ettekujutused. Sellel ajal olid nimelt muutunud varasemad lasteväljaanded Säde ja Pioneer noorteväljaanneteks. Sädest sai Meie Meel ning Pioneerist Põhjanaan. Kuna nende väljaannete sihtgrupiks olid juba vanemad klassid kui keskmine kooliiga ning Täheke oli adresseeritud just noortematele, siis oligi tarvis midagi ka 3. – 5. klassile (Tungal 2009).

AS Pikkeri esimees Vladislav Koržets avas lisaks Heale Lapsele veel ajakirjad Kass ja Koer ning Ripsik. Mõlemad olid sisukad väljaanded. Kass ja Koer toimetaja oli Jaan Rannap ning Ripsikut toimetas Ilmar Trull. Neist mitte kellelgi aga ei olnud sel ajal kogemusi ajakirjade majandamise ja reklaamimisega. Esimese Hea Lapse hind oli 6.50. Hind ei olnud kindlasti piisav tollaste trükikulude jaoks ning ajakirjad jäid seega kahjumisse. Kahjumis oli ka aktsiaseltsi nimiväljaanne Pikker. Ainuke, mis sellel ajal kasumit tõi, oli ristsõnaajakiri. See oli mustvalge ning ilmus väga odaval paberil (Tungal 2009).

Tegelikult oli aktsiaselts Pikker juba enne Hea Lapse sündi trükikojale suure summa raha võlgu. Seega sõltus Hea Lapse ilmumine sellest, kuidas seda võlga tasuda suudeti ja jäi üsnagi hüplikuks. Lõpuks aga pidi aktsiaselts Pikker tegevuse lõpetama (Tungal 2009).

Aastal 1995 tuli otsida uus väljaandja. Rudolf Rimmel, kes oli tollal ajakirja Noorus kirjandustoimetaja, soovitas noori miljonäre, kes olid äsja Nooruse ostnud ja AS Vaimukirjastus oligi nõus Head Last oma tiiva alla võtma. AS Vaimukirjastuse põhiväljaanne oli kaubandusajakiri Hulgiuudised, mida peeti väga tulusaks. Hiljem aga selgus, et nii see ei olnud. Noorus pandi pärast mitme ajakirjanikekoosseisu vallandamist kinni. Rimmelile esitati ultimaatum, et kui ta lahkumisavaldust ei anna, siis peab ta töötama Hulgiuudistes palgaga 1500 krooni kuus. See oli fanaatilise noorte autorite koolitaja jaoks väga valus löök (Tungal 2009).

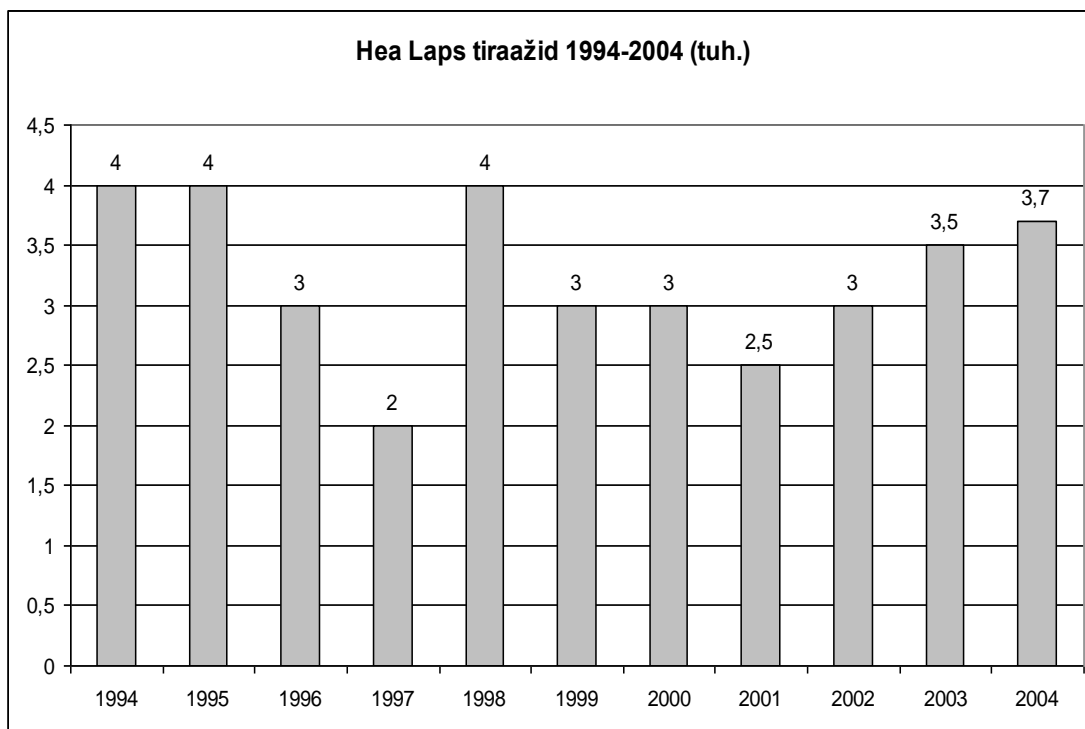
Tungal mõistis, et varem või hiljem „raputatakse“ ka teda maha ning andis ise Vaimukirjastusest lahkumisavalduse. Patendiamet kinnitas aga Hea Lapse Tungla nimele. Vaimukirjastus nimetas oma väljaande Nipitiriks ning tegi veel mõned üksikud numbrid enne, kuni kadus ajakirjandusmaastikult koos kõigi oma väljaannete ja ilmselt väga suurte trükivõlgadega (Tungal 2009).

Siis võttis üheks aastaks Eesti Lastekaitse Liit Hea Lapse oma tiiva alla. Kahjuks aga kestsid nende projektid harva üle aasta ning Hea Laps oli jälle üksi. Kirjanike Liidu ja Kultuuriministeeriumi nõuandel asutasid nad mittetulundusühingu ning Hea Laps MTÜ väljaanne on ajakiri siiani (Tungal 2009). Sellel ajal ajakirjade lugemine ühiskonnas ka kasvas.

Selle aja sees on olnud tegelikult veel palju lastele mõeldud väljaandeid, näiteks Põmmu, Teele, Mikud ja Mannid, Laste Ekspress, Marker, Sputnik ja Mõmmukesed. Aga kõik tegijad on aru saanud, et nii väikese rahva puhul lasteajakirjandus kasumisse ei jõua. Nüüdseks on siiski taibatud, et lastekultuur peab olema olema. Lasteajakirja Hea Laps on viimastel aastatel toetanud kultuuriministeerium ja Kultuurkapital. Samuti tellib haridus- ja teadusministeerium nüüdseks juba kolmandat aastat Head Last ka kõigile põhikoolidele. Paljudes maakoolides koosnebki raamatukogu vaid õpikutest ja ajakirjanduse tellimiseks raha ei jätku (Tungal 2009).

Hea Lapse puhul on kindlasti oluline märkida, et juba algusest peale on Hea Lapse üks põhieesmärke olnud just laste loomingulise aktiivsuse tõstmine. See väljendub kas või asjaolus, et juba algusest peale ei ole ajakirjas avaldatud kommertslikke reklaame. Selle asemel on mänguasjade maaletooja Matteli firma juhi Ruth Vartsiga kokku lepitud, et korraldatakse reklaamide asemel erinevaid võistluseid, mille auhinnad tulevad vastavast firmast. Auhindasid on võitnud väga paljud praegused noored autorid. Näiteks avaldas eesti luuletaja Maria Lee Liivak enda esimese loo Heas Lapses. Luuletaja oli tollal alles kolmanda klassi õpilane. Tungal on siiani üsna mitmete lastega, kes kunagi Heas Lapses kirjutanud, sidemed olemas (Tungal 2009).

Hea Lapse tiraaž ei ole aastate lõikes väga palju kõikunud. Võrreldes paljude teiste Eesti üldsuunitlusega ajakirjadega on Hea Lapse tiraaž suhteliselt väike. Samas kui võrrelda teda näiteks lasteajakirjaga Täheke, siis on näha, et olenemata sellest, et Täheke algusaastatel oli tema tiraaž suurem, siis juba aastal 2003 oli Hea Lapse tiraaž Täheke omast suurem (Vihalemm & Juha 2004: 322-323).

Joonis 1. Ajakirja Hea Laps tiraažid tuhandetes aastatel 1994-2004 (Vihalemm & Juha 2004:322-323)

Ka pärast 2004. aastat ei ole Hea Lapse tiraaž eriti palju muutunud. Näiteks aastal 2006 on Hea Lapse tiraaž 3000 eksemplari. Tiraažid on kindlasti oluliseks näitajaks ajakirja puhul. Samuti on tähtis, kui paljud inimesed konkreetset väljaannet üldse loevad.

TNS Emor koostas 2005. aasta talve esimesel kvartalil Eesti Meediauuringu. Filterküsimuse läbis ka ajakiri Hea Laps, kus vastajatel paluti öelda iga väljaande puhul, kas nad on lugenud või sirvinud antud väljaannet viimase kaheksa kuu jooksul. Hea Lapse puhul vastas jaatavalt 53 küsimusele vastanut. Pärast 2005. aastat ei ole aga Hea Laps Emori uuringus filterküsimust läbinud, see tähendab seda, et lugejaid on vastajate seas olnud vähem kui 40 inimest. Järgnevalt on töö autor välja toonud 2005. aasta meediauuringu tulemused. Lisaks Heale Lapsele on vaatluse all ka Miki Hiir, Stiina ja Täheke, sest ka nende puhul on tegemist laste- või noortejakirjadega.

Tabel 2. Väljaannete loetavus 2004. aastal (TNS Emor)

Väljaannete loetavus			
	Lugejate arv tuhandetes	Loetavus (%)	Vastajate arv
Hea Laps	11	1	52
Miki Hiir	12	1	51
Stiina	37	4	150
Täheke	12	1	51

Uuringu üldkogumi moodustasid Eesti Vabariigi alalised elanikud vanuses 15 – 74 aastat. Seega ei ole küsitletud nooremaid, kes on tegelikult põhilised Hea Lapse lugejad. Tabelist on näha, et Stiina lugejaid on selles vanusevahemikus kõige enam, mis on ka arusaadav, sest Stiina ongi mõeldud vanematele lugejatele kui Hea Laps, Miki Hiir ning Täheke. Head Last on aastatel 2004 – 2005 loetud võrreldes teiste lasteväljaannetega enam-vähem sama palju.

Tabel 3. Väljaannete loetavustrend 2004-2005 aastatel (TNS Emor)

Väljaannete loetavustrend 2004-2005 (kvartalite lõikes)										
	I kv 2004		II kv 2004		III kv 2004		IV kv 2004		I kv 2005	
	Lugejate arv tuh.	Loetavus (%)	Lugejate arv tuh.	Loetavus (%)	Lugejate arv tuh.	Loetavus (%)	Lugejate arv tuh.	Loetavus (%)	Lugejate arv tuh.	Loetavus (%)
Hea Laps	9	0,9	13	1,2	8	0,8	7	0,7	11	1,1
Miki Hiir	11	1,1	14	1,3	13	1,2	8	0,8	12	1,2
Stiina	42	4,0	57	5,5	50	4,7	42	4,0	37	3,6
Täheke	14	1,3	11	1,1	6	0,6	7	0,7	12	1,1

Lugejate arv tuh. tähendab tõenäolise lugejaskonna suurust tuhandetes. Loetavus % on lugejaskonna osakaal rahvastikus vanuses 15-74 (umbes 1 040 000 inimest). Hea Lapse loetavus ei ole kuigi palju vaatlusalusel perioodil muutunud. Kui võrrelda omavahel 2004. ja 2005. aasta esimest kvartalit, siis on näha siiski väikest kasvutrendi loetavuses.

Sama TNS Emori küsitlustulemustest selgus, et lasteajakirja Hea Laps loevad vaid eestlased. Mitte-eestlased loevad väga vähe ka Miki Hiirt, Stiinat ja Tähekest, kuid Head Last ei loe nad praktiliselt üldse (vt Lisad 1). Loetavuses sugude lõikes on selge ülekaal naistel. Vaatlusalusel perioodil luges Hea Lapse ühte keskmist numbrit üheksa naist ning kaks meest (vt Lisad 2).

Lasteajakirjade lugejat iseloomustades on kindlasti oluline faktor lugeja vanus. Vanusegrupis 15-19 on esimesel kvartalil aastal 2005 Hea Lapse keskmist numbrit lugevaid inimesi kaks. Vanusegrupis 20-29 on vastav number üks ning vanusegrupis 30-39 on see number neli. Sama tendents ilmneb ka teiste lasteväljaannete puhul – vanusegrupis 30-39 loetakse väljaannet kõige enam (vt Lisad 3).

1.5. Ajakirjade varasemad uuringud Eestis

Teisi meediakanaleid on võrreldes ajakirjadega rohkem uuritud. Samas on ajakirjade lugejaid Eestis tegelikult palju. Näiteks aastal 2000 luges mõnda kuu ajakirja vanusegrupis 15-74 eestlastest 72% ning mitte-eestlastest 29% (Vihalemm 2002). Meema andmetel luges 2002.-2003. aastal 93% Eesti täiskasvanud elanikkonnast vähemasti aegajalt mõnda ajakirja. 2002. aastal luges regulaarselt vähemalt üht ajakirja 63% eestlastest ja 31% mitte-eestlastest. Samas kui näiteks mõnda nädalalehte luges regulaarselt 56% eestlastest ning 38% mitte-eestlastest (Vihalemm jt 2004: 134). Ajakirjauurijaid on kõige enam aga huvitanud naisteajakirjad.

Üheks suuremaks uuringuks TRÜ žurnalistika kateedris on ajakirjade sisu ja lugejaskonna uuring, mis koostati aastatel 1989 – 1990. Tehti 12 juhtiva ajakirja kontentanalüüs (Vihalemm 2004). Samuti viidi läbi fosforiidisõja algusjärgus 1987. aastal mahukas küsitlus, kus inimestelt küsiti „Kas loete ajakirju?“. Kusjuures tegemist oli esimese ajakirjade auditooriumi uuringuga. Peagi pärast seda suurt küsitlust, 1988 ja paaril järgneval aastal, huvi ajakirjade vastu tõusis (Vihalemm & Kõuts 2004).

Ajakirjade lugemist on uurinud ka Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond. Küsitluses „Mina. Maailm. Meedia“ küsitleti kokku 1470 inimest üle kogu Eesti ning andmed uuringu jaoks kogus uuringukeskus Faktum. Eraldi lasteajakirju see uuring aga ei käsitle. Samuti on ajakirjade lugemist uurinud TNS Emor ning uuringufirma Saar Poll.

Aastal 2007 uuris Tiia Kõnnussaar enda magistritöös Eesti pere- ja koduajakirjasid ning nende lugejaid. Tema uurimusest selgus, et need ajakirjad keskenduvad peamiselt kognitiivse funktsiooniga artiklitele. Keskmise pere- ja koduajakirja lugeja

on kesk- või kõrgharidusega vanuses 30-54. Lugejate põhiliseks vajaduseks on saada informatsiooni ja nõuandeid (Kõnnussaar 2007). Ajakirjade teemat on uurinud enda bakalaureusetöös ka Sten-Erik Unt. Tema keskendus enda töös spordiajakirjandusele ning selle võimalikele arengutele (Unt 2009).

Lasteajakirjadest on Martina Niin uurinud enda bakalaureusetöös Tähekest. Ta võrdles 1987. ja 2004. aasta Tähekeste väärtuseid ning hoiakuid. Tema uurimusest selgus, et võrreldes 1987. aastaga on 2004. aasta Tähekeses tunduvalt enam väljendatud positiivseid hinnanguid. Selgus, et Täheke püüab muutuda järjest enam lapsesõbralikumaks (Niin 2005). Hoolimata sellest, et Niin on Tähekest uurinud, on lasteajakirjad siiski ajakirjade uurimises siiani tagaplaanile jäänud. Samas aga üldiselt just kahaneb huvi ajakirjade vastu inimese vanemaks saades (Vihalemm & Kõuts 2004).

1.6. Seminaritöö kokkuvõte

Seminaritöös uuriti lasteajakirja Hea Laps sisu 2009. aastal, mille tarbeks tehti kontentanalüüs. Kontentanalüüsiks valiti kõik 2009. aastal ilmunud ajakirjad ehk kokku 11 numbrit (juuli ja august ilmusid ühe numbri all). Kuna autor soovis seminaritöö jaoks kodeerida umbkaudu 100 erinevat artiklit, siis otsustas ta võtta valimisse iga viienda tekstiühiku, mis kuulus üldkogumisse. Kokku kuulus valimisse 109 erinevat tekstiühikut.

Kontentanalüüsist selgus, et Hea Lapse peamine funktsioon on meelelahutus. Samuti ilmnes, et žanriliselt domineerisid Heas Lapses peamiselt lühemad, kusjuures kõige enam esines luuletusi ning kommentaare. Tuli välja, et laste kirjutatud artiklite osakaal on ajakirjas väga suur – 39%. Peategelasena ei saanud välja tuua kedagi konkreetset, kes kõige rohkem juttudes esineks. Hea Lapse tonaalsus oli 2009. aasta ajakirjas peamiselt rõõmsameelne, kuid palju oli ka lihtsalt neutraalseid artikleid. Veel ilmnes, et Heas Lapses on naisautoreid poole rohkem kui meesautoreid. Kõige rohkem oli Heas Lapses artikleid, mis olid mõeldud igas vanuses lugejatele ning võrdselt nii poistele kui tüdrukutele.

Samuti viidi läbi prooviküsitlus Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumi 5. klassi õpilaste seas. Prooviküsitluse põhjal võis oletada, et poisid loevad seda ajakirja võrreldes tüdrukutega vähem. Samuti võis prooviküsitlusest oletada, et Hea Lapsel lugejaid ikka jätkub ning et teda peetakse huvitavaks ajakirjaks.

Veel toodi seminaritöös välja mõningad empiirilised lähtekohad. Nimelt kirjeldati Hea Lapse arengut 1994. aastast kuni tänapäevani, anti lühike ülevaade praegu ilmuvatest eestikeelsetest lasteajakirjadest ning anti lühike ülevaade varasematest ajakirja uurimustest.

1.7. Uurimisküsimused

Bakalaureusetöö püüab vastata järgmistele küsimustele:

1. Milline oli lasteajakirja Hea Laps sisu 2009. aastal?
2. Mida arvavad lapsed ajakirjast Hea Laps?
3. Millised on laste lugemisharjumused?
4. Kas ja kuidas erinevad poiste ja tüdrukute lugemisharjumused?
5. Kas ja kuidas erinevad suuremate ja väiksemate koolide õpilaste Hea Lapse lugemisharjumused?

2. Metoodika ja valim

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja, milline on praegu ajakiri Hea Laps ning mida selle lugejad temast arvavad. Töö autor on bakalaureusetöö eesmärgi täitmiseks kasutanud kombineeritud uurimismeetodit – kontentanalüüsi, ankeetküsitlusi ning ekspertintervjuusid.

2.1. Kontentanalüüs

Kontentanalüüs ehk kvantitatiivne tekstianalüüs on tekstide formaliseeritud sisuanalüüs. See on standardiseeritud andmekogumis- ja analüüsitehnika (Vihalemm 2001). Töö autor valis uurimismeetodiks just kontentanalüüsi põhjusel, et autori hinnangul võimaldab kvantitatiivne tekstianalüüs kõige paremini statistilist ülevaadet ajakirja kohta. Samuti on seda meetodit kerge kontrollida ning kontentanalüüs on väga hea meetod, kui tahetakse analüüsida väga suurt hulka tekste. Kontentanalüüsi nõrk koht on kindlasti see, et tegemist on hinnangutega ja seega võib kodeerimine olla subjektiivne. Näiteks kategooriate tegemine enne seda, kui neid kasutama hakatakse, sisaldab ohtu, et uurija surub peale oma väärtuste süsteemi, mitte ei tuleta selle sisust. Ja isegi siis, kui uurija püüab seda vältida, on iga kategooriate süsteem potentsiaalselt ikkagi moonutatav (McQuail 2003). Kalmuse (2007) järgi on kontentanalüüsi nõrgaks küljeks veel see, et see võib jääda liialt standardiseerituks ja nähtusest kaugemale, „asjaks iseeneses“. Samuti on miinus analüüsi vähene täpsus ja tundlikkus. Teisest küljest sobib see meetod väga hästi üldistamiseks ning nii on tekste võimalik täpsel alustel võrrelda.

2.2. Üldkogum ja valim

Lasteajakirja Hea Laps kontentanalüüsiks on valitud 2009. aastal ilmunud ajakirjadest täpselt 6 ajakirja. Just 6 ajakirja on võetud valimisse põhjusel, et autor otsustas kodeerida bakalaureusetöö tarbeks umbkaudu 250-300 artiklit. Selline kogus artikleid on autori hinnangul piisav, et saada ajakirjast usaldusväärne pilt. Kontentanalüüsi on valitud jaanuari, veebruari, mai, juuni, oktoobri ja novembri numbrid. Selline valik sai tehtud põhimõttel, et ajakirju on kodeeritud kahe kaupa. Kõigepealt kodeeriti jaanuar ja veebruar, siis jäid märts ja aprill vahele, siis jälle kodeeriti mai ja juuni ning

juuli/august (need kuud olid koos ühes ajakirjas) ja september jäid vahele. Ning lõpuks kodeeriti veel oktoobri- ja novembrikuu ajakirjad. Seega on kodeerimisest 2009. aasta ajakirjadest välja jäänud täpselt 5 Hea Lapse numbrit. Kokku oli kodeerimisjuhendis 11 erinevat artikli tunnust, mille abil püüti uurimisküsimustele vastuseid leida (vt Lisad 5).

Töö analüüsiühikuks on üks artikkel. Kodeerimisest on jäetud välja anekdoodid, postrid, ristsõnad, koomiksid ning laulud. Need on kodeerimisest välja jäänud põhjusel, et ei ole piisavalt informatsiooni andvad, et neid kodeerida.

Kokku kuulus valimisse 301 erinevat tekstiühikut.

2.3. Proovikodeerimise kokkuvõte

Proovikodeerimise sooritamiseks kasutas töö autor kümmet artiklit 2009. aasta Hea Lapse ajakirjadest. Kümne artikli valimisel lähtus autor sellest, et artiklid oleksid võetud enam-vähem erinevatest 2009. aasta ajakirjade numbritest. Samuti proovis autor valida võimalikult erinevate žanritega artikleid. Seega osutusid valituks järgnevad Hea Lapse artiklid:

Elas kord hunt (jaanuar 2009)

Tommi koerustükk (veebruar 2009)

Mustkunst ja mustkunstnikud (märts 2009)

Mulle meeldib olla Pipi sarnane (aprill 2009)

Gene Vincet (mai 2009)

Veripunane headus (juuni 2009)

Eddie Cochran (juuli-august 2009)

Õun (mai 2009)

Looduslaager Tuhala Nõiakaevu juures (september 2009)

Ta on sügis (oktoober 2009).

Kui autor koostas kodeerimisjuhendit, siis lähtus ta ajakirja Hea Laps sisu ülevaatlusest ning uurimisküsimustest. Proovikodeerimisest võttis osa kokku kolm inimest (vt Lisad 4). Lisaks töö autorile aitasid proovikodeerimisel kaasa Eesti Lennuakadeemia kolmanda kursuse tudeng ning kolmanda kursuse tudeng, kes õpib

Tartu Ülikoolis kirjandust ja kultuuriteaduseid. Proovikodeerimise ajal olid kõik kodeerijad koos raamatukogus, kuid erinevate laudade taga ning omavahel kodeerimise ajal ei suhelnud.

Proovikodeerimise reliaabluseks arvutas autor ~95% (vt Lisad 4). Kuna usaldusväärseteks kategooriate süsteemiks võib juba pidada reliaablust alates 90%, siis võib öelda, et kindlasti on kategooriad piisavad usaldusväärsete tulemuste saamiseks. 95% on väga kõrge reliaablus, mis näitab, et kategooriate süsteem on konkreetne ning ei vaja palju muudatusi.

Kõige rohkem esines proovikodeerimise ajal erinevusi kategooriates, kus taheti teada artikli žanri, peategelast ning vanuselist suunitlust. Žanri kategoorias siiski autor miski ei muutnud, kuna seal ei erinenud kordagi kõikide kodeerijate vastused. Samuti leidis autor, et see kategooria on piisavalt läbimõeldud ja konkreetne. Peategelase kategooria ülevaatamisel selgus, et seal on puudu variant „Muu“. Seega lisaski töö autor ka selle võimaluse. Mõningaid erinevusi esines ka vanuselise suunitluse kategooria kodeerimises, seega on ka seal paar muudatust tehtud. Nimelt otsustas autor lähtuda ajakirja sihtrühmast ning panna üheks variandiks kindlasti vanuse 9 – 13 aastat, mis on ka ajakirja täpne sihtrühm. Seega on esimene variant seal kuni 8 aastased, mis varem oli kuni 9 aastased. Muu on vanuse suunitluse kategooria juures jäänud aga samaks.

Siiski otsustas autor, et oleks vaja veel paari asja täpsustada. Näiteks Autori kategooria juurde tuli teha paar täpsustust selle kohta, kust läheb täpne piir lapse ning teismelise vahel. Imikueaks peetakse 0-2 aastat, pärast seda tuleb varane lapseiga, mis kestab kuni 7. elueani. Keskmise lapseiga on 7-12 aastat, teismeiga on 12-19 aastat, täisiga 19-55 aastat (Butterworth & Harris, 2002). Seega on Autori kategooria juures lisatud variantide „laps“ ja „teismeline“ taha sulgudesse ka täpsed klassid, kus Autor õpib. Kuna teismeiga algab 12. aastast ning keskmiselt õpivad selles vanuses noored juba 6. klassis, siis ongi tõmmatud täpne piir, et teismeline ollakse siis, kui noor on 6. klassis ning laps on kodeeritud juhul, kui ta õpib 1. – 5. klassis.

Teised punktid jättis autor nii, nagu proovikodeerimisel olid. Seega ei ole pärast proovikodeerimist kuigi palju muudatusi kodeerimisjuhendile juurde tulnud, seda põhjusel, et reliaablus oli ~95%.

2.4. Ankeetküsitlus

Ankeetküsitlus on valitud meetodiks põhjusel, et see võimaldab väikese aja jooksul saada teada paljude inimeste arvamusi. Bakalaureusetöös oli tarvis teada saada, kui palju lapsed üldse Head Last loevad ning mida nad ajakirjast arvavad. Seega leidis töö autor, et ankeetküsitlus on selle jaoks hea meetod, kuna see on kiire ja odav. Miinusena võib välja tuua, et see ei ole kuigi paindlik, sest vastusevariandid on juba ette antud.

Käesolevas töös kasutatud ankeetküsitluses on kokku 11 küsimust. Esimesed küsimused „Milliseid lasteajakirjasid tead?“ ja „Kas oled mõnda lasteajakirja saatnud ka oma tehtud loomingut?“ on küsitud eesmärgil, et välja selgitada, kui palju lapsed üldse lasteajakirjadega kokku puutuvad, kui hästi neid teavad. Edasi lähevad küsimused Hea Lapse põhiseks. Samas kui vastaja tunnistas küsimuse peale „Kui sageli loed ajakirja Hea Laps?“, et ei loe seda üldse, pidi ta vastamist jätkama alles kümnendast küsimusest. Kümnes ja üheteistkümnes küsimus kaardistasid vastaja soo ja vanuse. Kusjuures küsimus „Kas oled mõnda lasteajakirja saatnud ka oma tehtud loomingut?“ tuli ankeeti alles pärast prooviküsitlust. Seega ei ole ühe klassi lapsed sellele küsimusele erinevalt teistest klassidest vastanud.

Neljas kuni üheksas küsimus on seega vaid Hea Lapse lugejatele mõeldud ning nende küsimustega on püütud välja selgitada, mis Hea Lapse lugejatele kõige rohkem ajakirja juures meeldib ning millised on lugemisharjumused seoses Hea Lapsega.

Küsimuste puhul pidid vastajad valima vastusevariantide hulgast oma arvamusele kõige lähemal oleva ning tõmbama variantidele ringi ümber. Mõne küsimuse puhul võis valida ka mitu varianti. Ankeedi väljatöötamisel toetus autor uurimisküsimustele ja ajakirja Hea Laps sisule.

2.5. Valim

Ankeetküsitluses osales kokku 91 õpilast, kusjuures kõik nad õpivad 5. klassis. Kõik küsitluslehed olid korralikult täidetud. Vastajate hulgas oli 48 tüdrukut ja 43 poissi. Kõige rohkem oli vastajate hulgas 11. aasta vanuseid lapsi – neid oli 50. 12. aastaseid vastajaid oli 39 ning üks vastaja oli ka 10. aastane ja üks 13. aasta vanune. 22 vastanut õpib Jõgeva Gümnaasiumis, 27 vastanut Tartu Kivilinna Gümnaasiumis, 22 õpilast Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumis ning 20 õpilast Nõo Põhikoolis.

Autor lähtus valimi moodustamisel Hea Lapse sihtrühmast. Kuna sihtrühmaks on 9-13 aastased lapsed, siis ongi valimisse võetud just 5. klassi õpilased, kelle näol on tegemist Hea Lapse sihtrühmaga. Samas tahtis autor saada kokku vähemalt 30 last, kes siis sageli või mõnikord Head Last loevad. Käesolevas uurimuses oli oluline veel ka asjaolu, et oleks lapsi nii suurematest kui ka väiksematest koolidest. Seega ongi valimisse võetud lapsed kahest väiksemast koolist (Nõo Põhikool ja Jõgeva Gümnaasium) ja kahest suuremast koolist (Tartu Mart Reiniku Gümnaasium ning Tartu Kivilinna Gümnaasium).

Tartu Kivilinna Gümnaasium on valitud põhjusel, et töö autor õppis ise kunagi selles koolis ning antud koolis on suhteliselt suured klassid, mistõttu täideti vastavas koolis ka küsimustikke rohkem. Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumis viidi küsitlus läbi juba seminaritöö jaoks. Selle kooli valimisse võtmine oli aga juhuslik. Nõo Põhikool on valitud seetõttu, et selle näol on tegemist Eesti kõige suurema maapõhikooliga. Töö autor arvas, et oleks huvitav teada, kui paljud lapsed antud koolis Head Last loevad. Samuti on kooli plussiks tema asukoht. Jõgeva Gümnaasium on valitud, kuna tegemist on väikese kooliga, kus õpib umbes 900 õpilast. Samuti on Jõgeva Gümnaasium Tartule väga lähedal. Kõikides koolides on autor ise kohal käinud ja palunud lastel ankeedid täita.

2.6. Prooviküsitluse protsess

Prooviküsitlus viidi läbi Mart Reiniku gümnaasiumi 5. klassi õpilaste seas. 5. klass on valitud seetõttu, et just seal õpib kõige rohkem 11-12 aastaseid lapsi. Kuna Hea Laps

on mõeldud eelkõige 9-13 aastastele, siis otsustaski töö autor valida n-ö keskmise lugeja.

Prooviküsitluseks koostas autor ankeedi (vt Lisad 6), kus tuli vastata kümnele küsimusele. Ainuke küsimus, mis lastel tekkis oli see, kas nad peavad nime ka peale kirjutama, seega otsustas autor, et päris küsitluse ajal (bakalaureusetöös) on ankeedil kirjas ka see, et tegemist on anonüümse ankeediga. Samuti tuli pärast prooviküsitlust mõtte lisada ankeedile juurde veel üks küsimus, millega välja selgitada, kui paljud lapsed on ka ise mõnda lasteajakirja enda töid saatnud. Rohkem muudatusi esialgu küsimustikule juurde ei tulnud, sest lapsed said kõigest ühtmoodi ja õigesti aru.

2.7. Ekspertintervjuu

Ekspertintervjuu on intervjuu, kus vastajateks on valdkonna asjatundjad või isikud, kes puutuvad kokku paljude informantidega (Vihalemm 2008). Selle intervjuu puhul ei ole vastusevariante ette antud ehk et vastaja on ise aktiivsem pool ning just see võimaldabki vastajal jagada enda arvamusi ja kogemusi antud valdkonnas.

Ekspertintervjuu on meetodiks valitud põhjusel, et see annab vahetut informatsiooni. Samuti saab intervjuud teha suhteliselt kiiresti. Töö autori meelest on ekspertintervjuu hea viis, et anda vastuseid mitmele püstitatud uurimisküsimusele ning selgitada välja, millised on ekspertide kogemused seoses Hea Lapsega. Teisalt on intervjuude miinuseks asjaolu, et andmestiku analüüs võtab väga palju aega ning nõuab palju tööd.

Intervjuu küsimused on koostatud nii, et nende abil saaks vastata uurimisküsimustele ning et nad oleksid konkreetsed. Samuti on küsimuste eesmärk anda ülevaade laste üldisest lugemisharjumusest ning ekspertide hinnang lasteajakirjale Hea Laps. Kõik intervjuud on läbi viidud ajavahemikus 27. aprill 2010 kuni 7. mai 2010. Intervjuude analüüsimisel on kasutatud kvalitatiivset sisuanalüüsi.

2.8. Valim

Kokku on tehtud intervjuu kuue oma ala asjatundjaga. Neli intervjuud on tehtud kokkusaamisel ning lindistamisel, hiljem transkribeeritud. Kaks intervjuud on aga tehtud läbi elektroonilise kirjavahetuse. Kolme intervjuu toimumispaik oli raamatukogus ning üks toimus ka intervjuueeritava kodus.

Intervjuud viidi läbi Eve Suitsoga, kes on Tallinna Keskraamatukogu Eestikeelse kirjanduse osakonna laste- ja noorteteeninduse raamatukoguhoidja; Sandra Rootsiga, kes õpib praegu Tartu Ülikoolis Kirjanduse ja kultuuriteaduse erialal ning korraldab oma tutvusringkonnas lastele lugemisõhtuid; Tiina Lutteriga, kes on Tartu Oskar Lutsu nimelise Linnaraamatukogu raamatukogu ametnik; Nadežda Gerjakiga, kes on Tartu Oskar Lutsu nimelise Linnaraamatukogu Annelinna harukogu laste osakonna peaspetsialist; Kerli Kõlliga, kes on Tartu Kommertsgümnaasiumi emakeele õpetaja ja ÕOV koordinaator (temaga on intervjuu tehtud elektroonilise kirjavahetuse kaudu) ning viimane intervjuu on tehtud Heiki Vilepiga, kes on Eesti lastekirjanik ja luuletaja (intervjuu elektroonilise kirjavahetuse kaudu).

Kõik intervjuueeritavad on valimisse võetud põhjusel, et nad oskavad kirjeldada laste lugemisharjumusi ning anda hinnangut sellele, kui palju lapsed tänapäeval üldse loevad, kuna neil kõigil on olnud sellega vähemal või suuremal määral kokkupuuteid.

Kõik raamatukogutöötajad, kellest valimisse on võetud kolm, näevad igapäevaselt, milliseid raamatuid või ajakirjasid lastele lugeda meeldib. Töö autor usub, et nad on kindlasti õiged inimesed andmaks hinnanguid lastele ja nende lugemisharjumustele.

Sandra Rootsi puhul on tegemist bakalaureusetöö autori tuttavaga ning just temaga ongi intervjuu tehtud intervjuueeritava kodus. Roots on valimisse võetud põhjusel, et omab head ülevaadet just erinevatest teemadest, mis lastele lugeda meeldib. Ta on juba aastast 2006 korraldanud igakuiseid lugemisõhtuid lastele. Tegemist oli alguses õhtuga, kus osalesid vaid perekonnasõbrad ning tuttavad, kuid nüüd on seal juba teisigi, sest lapsed on ka enda sõbrad lugemisõhtule kutsunud ning tegemist on igati vahva üritusega, milles osaleb olenevalt õhtust 10-15 inimest.

Kerli Kõll on valimisse valitud seetõttu, et oleks ka keegi, kes näeb laste igapäevast käitumist ning tema teab hästi, mis on lastele kohustuslik lugemine ning mida nad ise vabatahtlikult loevad.

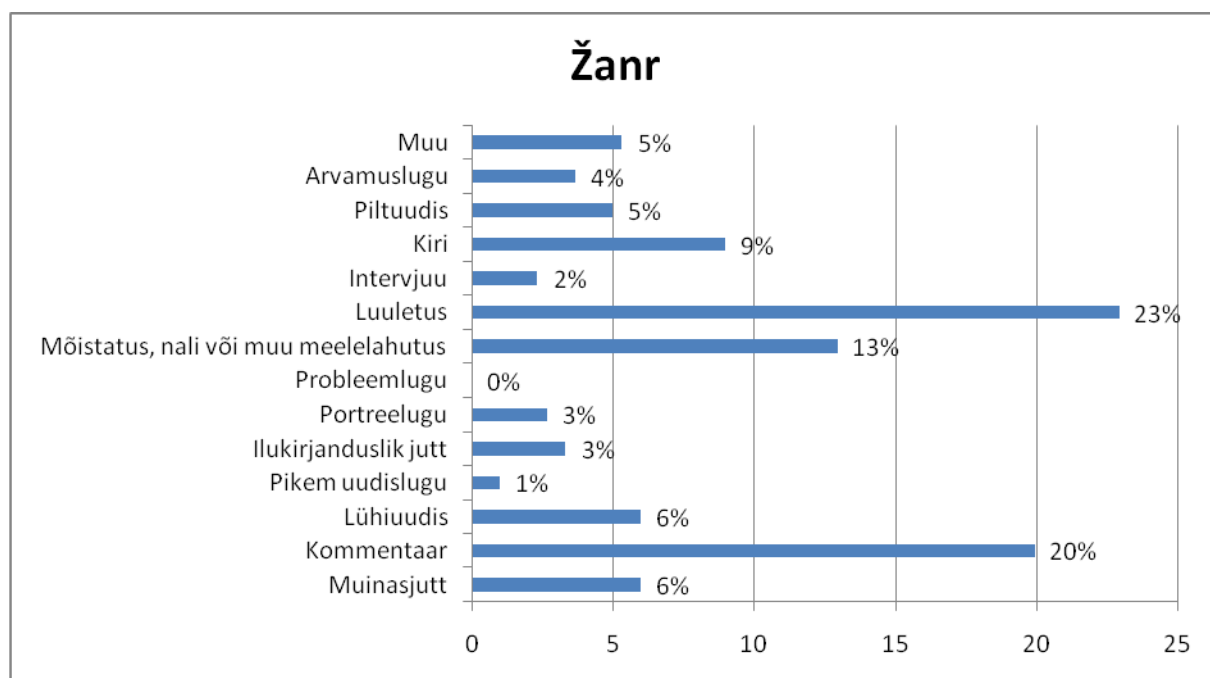
Heiki Vilep on kirjutanud palju luulet ja proosat. Vilep esindab just uusimat lastekirjandust ning tema on valimisse võetud seetõttu, et puutub ise palju lastega kokku (korraldab näiteks Lastehommikuid) ning teab hästi, millised jutud ja raamatud lastele meeldivad.

3. Tulemuste esitus

Käesolev peatükk toob välja tulemused, mis on saadud kontentanalüüsist, prooviküsitlusest ning ekspertintervjuudest. Järgmine ehk järelduste peatükk on tehtud lähtudes just saadud tulemustest.

3.1. Lasteajakirja Hea Laps kontentanalüüsi tulemused

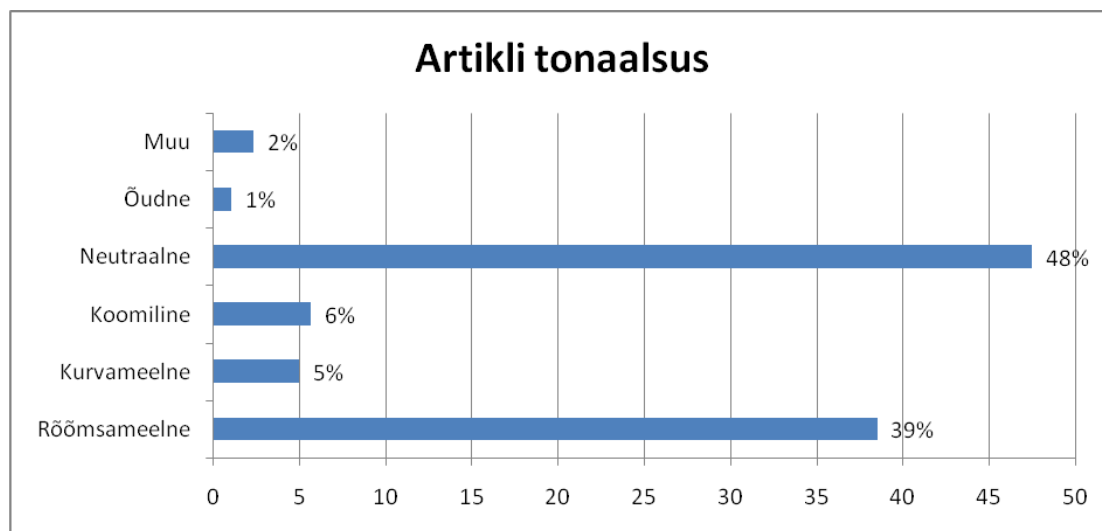
Lasteajakirjas Hea Laps oli žanritest kõige rohkem esindatud luuletused. Neid oli kokku kõikidest artiklitest 69, mis on 23% analüüsitud artiklitest. Väga palju esines ka kommentaare (60 artiklit 301st). Kommentaaride alla on loetud erinevad raamatute, filmide jms arvustused, tutvustused ja elamused. 13% (39 artiklit) oli aga mõistatusi, naljasid või muud meelelahutust. Teisi žanreid esines ajakirjas aga juba vähem. Kusjuures problemlugusid ei olnud ühtegi ning pikemaid uudislugusid oli 301st artiklist vaid 3 (vt Joonis 2).

Joonis 2 – Hea Lapse žanriline jaotuvus (protsent analüüsitud artiklitest)

Heas Lapses oli 2009. aasta analüüsitud artiklite hulgas kõige rohkem neutraalseid artikleid, nimelt 143 artiklit 301st (48%). Samuti esines palju rõõmsameelse tonaalsusega artikleid – 116 artiklit, mis on 39% lugudest. Koomilisi artikleid oli aga

17 (6%) ning kurvameelseid 15 (5%). Vähem esines õudse ning muu tonaalsusega artikleid (vt Joonis 3).

Joonis 3 – Hea Lapse artiklite tonaalsus (protsent analüüsitud artiklitest)

On selge, et artikli tonaalsuse määramine on hinnanguline. Seega on järgnevalt toodud mõningad näited Hea Lapse kirjutistest, kuidas töö autor on tonaalsust määranud.

Näiteks üks õudse tooniga tekst ilmus juunikuu Heas Lapses, mille autor on Aleks Tammiksaar Väandra Gümnaasiumi 2. b klassist. Kirjutise nimi on „Kummituste maja”:
„Oli kord üks kummituste maja. See maja oli imelik, sest igal täiskuuööl, kui kell lõi kaksteist, kõlasid seal karjed.”

(Hea Laps nr 6, 2009).

Näiteks kurvameelse tonaalsusega on luuletus „Vares”, mille autor on Laura Mets Viljandi Maagümnaasiumist.

*„Vanemad ta maha jätsid,
vanaema vahel peksab,
vend talt söögi ära võttis
ja nüüd ta ära eksind metsa.”*

(Hea Laps nr 2, 2009).

Koomiliste tekstide alla on aga kodeeritud kõik lood, kus on kas või väikene nali sees. Näiteks Ott Valli Tarvastu Gümnaasiumist kirjutas luuletuse LIMPA, mis on kodeeritud koomilise tonaalsustega lugude hulka.

*„Limpsi limpsib Limpa,
kutsub sõbrad kampa.
Rohkest limpsist süda paha,
bussisõitu siis ei taha.“*
(Hea Laps nr 6, 2009).

Rõõmsameelse tonaalsusega on aga lood, kus otseselt mingisugust nalja sees ei ole, kuid samas on kirjutis ikkagi lõbus. Näiteks Kristel Blumenfeldti kirjutatud luuletus „Kool“ on rõõmsameelne.

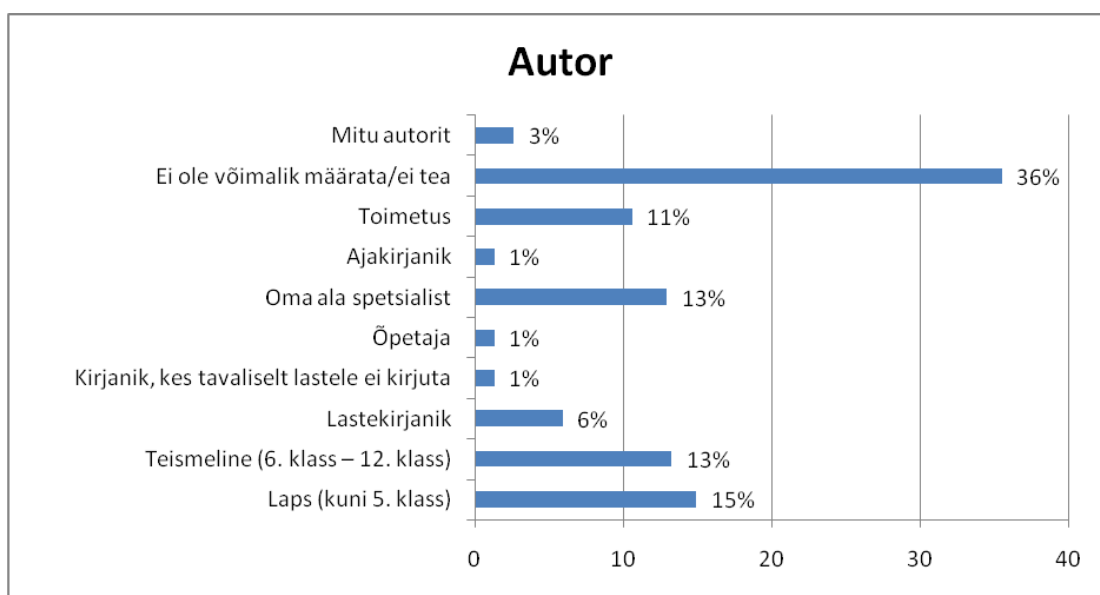
*„Rõõmsavärvilised pildid igal pool,
see ju ongi meie kool.“*
(Hea Laps nr 10, 2009).

Neutraalsed kirjutised on aga need, kus otseselt ei olnud miskit kurba, lõbusat, naljakat ega õudset. Nende hulka on kodeeritud näiteks laste kirjutatud kirjeldavad lood enda tegemistest või igasugused õpetlikud kirjutised.

Rahvaliku arusaama kohaselt on keskmine lapseiga 7-12 aastat ning teismeiga 12-19 aastat (Butterworth & Harris, 2002). Kuna ajakirjas Hea Laps on autorite kohta öeldud see, mitmendas klassis ta õpib, siis ongi autori kategooria puhul autoriks määratud laps juhul, kui ta õpib 1.-5. klassis; teismeliseks on peetud alates 6. klassi õpilast. Kusjuures tihti oli nii, et autori puhul oli öeldud tema nimi ning see, millises koolis ta õpib, kuid ei olnud märgitud klassi. Seega ei teadnud bakalaureusetöö autor, kas liigitada teda lapseks või teismeliseks. Sellistel juhtudel on märgitud, et ei ole võimalik määrata/ei tea.

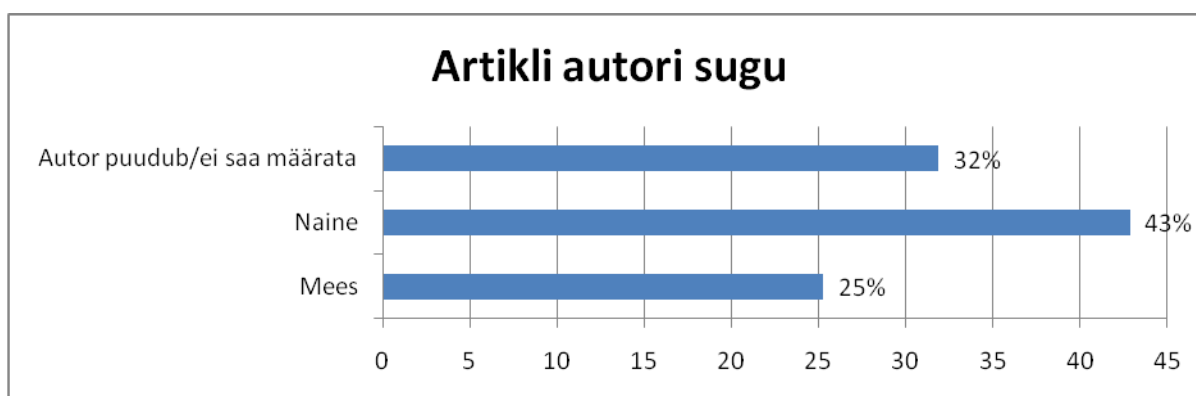
Heas Lapses ei olnud võimalik autorit määrata 107 artikli puhul 301st analüüsitud artiklist. See moodustas kõikidest analüüsitud artiklitest 36%. Kõige rohkem on Heas Lapses lugusid kirjutanud lapsed, nimelt on nende sulest pärit 45 artiklit, mis moodustab kõikidest artiklitest 15%. Võrdselt on kirjutanud oma ala spetsialistid ning

teismelised – 13%. Toimetuse poolt on kirjutatud artikleid 301st kodeeritud artiklist 32. Ning teised autorid on kirjutanud mõnevõrra vähem (vt Joonis 4).

Joonis 4 - Hea Lapse autorite osakaal (protsent analüüsitud artiklitest)

Lasteajakirjas Hea Laps on autoriteks pigem naised kui mehed. 2009. aastal oli kõikidest analüüsitud artiklitest naissoost kirjutatud isikute lugusid 129 (43%) ning meessoost autorite kirjutisi oli vastavalt 76 (25%). 96 artikli puhul (32%) ei olnud autori nime märgitud ning seega ei saanud ka määrata, kas tegemist on nais- või meessoost autoriga (vt Joonis 5).

Joonis 5 – Heas Lapses autorite sooline jaotuvus (protsent analüüsitud artiklitest)

Massikommunikatsiooni sotsiaalsed funktsioonid saab jagada informeerivateks, regulatiivseteks, kultuurilisteks ja meelelahutuslikeks. Informeerivad on need funktsioonid, tänu millele suureneb inimeste informeeritus, avardub silmaring, kasvab orienteerumisvõime (Lauristin & Vihalemm 1980). Regulatiivsete funktsioonidega on

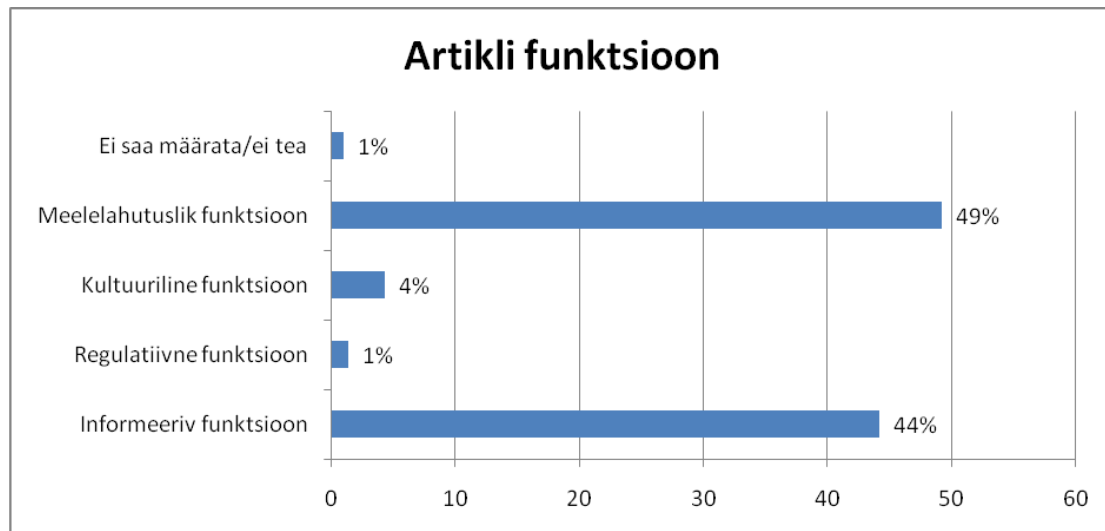
tegemist juhul, kui artiklis levitatakse ja kujundatakse hinnanguid, teadmisi, tegevusjuhiseid. Ehk kui on lugejate mõtlemist suunatud, siis on see regulatiivne funktsioon. Meelelahutuslikud funktsioonid on rekreatiivne-, vaba aja sisustamise-, emotsionaalse kompensatsiooni- ja esteetilise kasvatusfunktsioon (Lauristin & Vihalemm 1980). Kultuuriline funktsioon on artiklil, mis tagavad kultuurilise jätkuvuse.

Näiteks on kodeeritud regulatiivse funktsiooni alla Hanna-Maria Vaski kirjutatud artikkel, kuna see annab mingisuguseid hinnanguid ning suunab lugeja mõttemaailma. „Paljud, kes on purjus, lähevad autoga sõitma ega mõtle, mida nad teevad ja nii juhtub ka rohkem õnnetusi. Inimesed on tänapäeval palju vägivaldsemad kui varem. Kindlasti ei tohiks olla relva neil, kes ei oska seda kasutada või kes kasutavad relvi ainult selleks, et teistele halba teha.“ (Hea Laps nr 6, 2009).

Kultuuriline funktsioon on aga Lully Gustavsoni kirjutisel „Peole, peole! Lauupeole!“ „Lähenevad kauaoodatud suvised pidustused - XXV laulupidu ja XVIII tantsupidu. Kindlasti oled ka sina seal esineja või peokülaline.“ (Hea Laps nr 6, 2009).

Tihti oli aga kirjutiste puhul nii, et sel oli mitu erinevat funktsiooni. Siis on lihtsalt otsustatud selle järgi, milline funktsioon on põhiline. Näiteks on enamasti kõik luuletused kodeeritud meelelahutusliku funktsiooniga kirjutiste hulka, isegi siis, kui seal mõnikord mingisugune informatsioon, mis silmaringi avardas, sees oli.

2009. aastal oli Heas Lapses kõige tähtsamaks funktsiooniks meelelahutus. Meelelahutuslike funktsioonidega artikleid oli eelmisel aastal 148 teksti 301st (49%). Oluline oli ka informeeriv funktsioon, mille osakaal on kõigist vaatluse all olevatest artiklitest 44% ehk 133 teksti. Teised funktsioonid on vähemtähtsad – kultuurilise funktsiooniga tekste oli 13 (4%) ning regulatiivse funktsiooniga vastavalt 4 teksti (1%) (vt Joonis 6).

Joonis 6 – Hea Lapse artiklite funktsioonid (protsent analüüsitud artiklitest)

Artikli soolise suunitluse määramisel võib esineda subjektiivsust. Autor on siin lähtunud põhimõttest, et kui ei ole mingisugust kindlat asja, mis viitaks täpselt, et artikkel on mõeldud kas poistele või tüdrukutele, siis ongi märgitud, et võrdselt nii poistele kui tüdrukutele. Samas aga näiteks erinevad Barbie ja haldjate jutud on kodeeritud nii, et nad on mõeldud pigem tüdrukutele; auto ja sõjajutud jällegi vastupidi – pigem poistele.

Näiteks on autori hinnangul pigem tüdrukutele mõeldud „Roosiline nukuelu”.

„Vaata ja imesta: küll see uus Barbie-sari on ikka roosa ja roosiline!”

(Hea Laps nr 6, 2009)

Samuti on tüdrukutele mõeldud Pille-Riin Kulla kirjutis „Jalutuskäik Marjametsas.”

„Haldjakesel polnud õrna aimugi, kuhu tema vaiksed pehmed sammud suundusid. Ta lihtsalt astus ja astus ja astus. Puud kahistasid oma kõige valgemaid lehti kõige kõrgemates latvades terves uneriigis. Öölinnud plaksutasid kõige kohevamaid ja valgemaid tiibu terves uneriigis.”

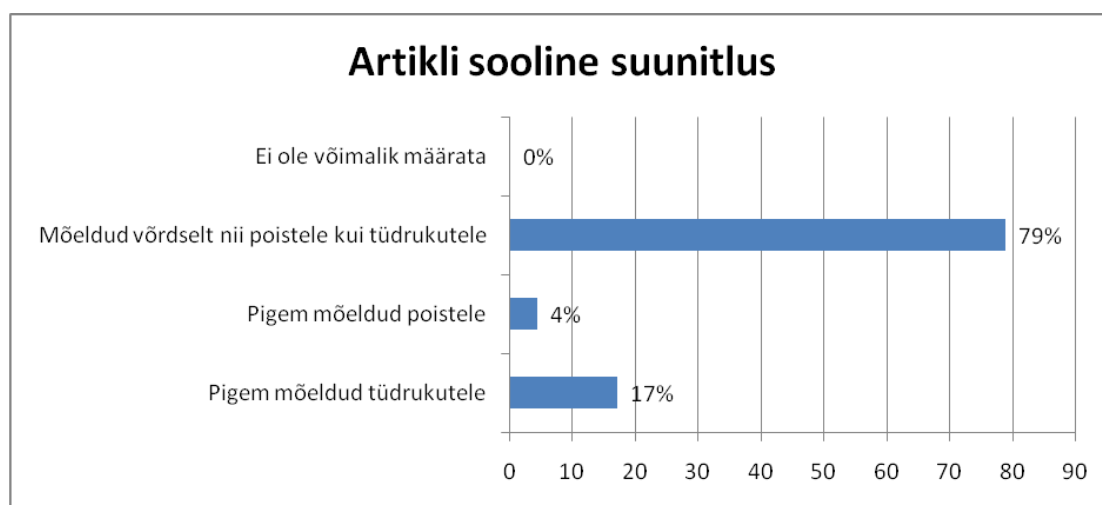
(Hea Laps nr 11, 2009).

Samas on pigem poistele mõeldud näiteks raamatututvustus „Suur ja suurepärane viikingiraamat” (Hea Laps nr 6, 2009). Poistele on kirjutanud ka Lauri Holm Jõõpre Põhikooli 6. klassist.

„Kui ma oleksin Kalevipoeg, siis mul oleks palju jõudu. Ma oleksin hästi pikk ja tugev.“

(Hea Laps nr 6, 2009).

Enamik Heas Lapses olevatest analüüsitud kirjutistest on mõeldud võrdselt nii poistele kui tüdrukutele. 301st vaatluse all olevast artiklist oli selliseid 237, mis moodustab 79%. Võrreldes lugusid, mis on mõeldud kas pigem tüdrukutele või vastupidi just poistele, on selgelt näha, et tüdrukutele suunatud artikleid on rohkem. Nimelt on tüdrukutele suunatud kirjutisi 51 (17%) ning pigem poistele mõeldud on vaid 13 artiklit (4%) (vt Joonis 7).

Joonis 7 – Hea Lapse artiklite sooline suunitlus (protsent analüüsitud artiklitest)

Artikli vanuselist suunitlust oli töö autori hinnangul kõige keerulisem määrata, see on subjektiivne. Tihti lähtus autor lisaks artikli sisust ka sellest, kes jutu kirjutas, sest lapsed kirjutavad enamasti just endaealistele. Kui artikli kirjutas aga täiskasvanu, siis vaatas autor lisaks sisule ka sõnavara ning mõnikord olid ka tegelaste vanused välja toodud.

Kui enamik artikleid oli mõeldud võrdselt nii poistele kui tüdrukutele, siis samamoodi on ka vanuseline suunitlus selline, et Hea Lapse artiklid on mõeldud igasuguses vanuses lugejatele. Neid oli 301st artiklist 197 (65%). 9 – 13 aasta vanustele lugejatele oli antud artiklitest mõeldud 51 lugu (17% artiklite kogumahust) ning 14 – 17 aasta vanustele lugejatele 21 kirjutist (7%). Kõige nooremale sihtrühmale ehk kuni 8 aastastele oli 301st artiklist kirjutatud 24 (8%) ning vastpidi kõige vanemale sihtrühmale ehk 18 aastastele ning veelgi vanematele 7 lugu (2%) (vt Joonis 8).

Näiteks on autori hinnangul kuni 8. aastastele mõeldud jutt „Tahaksin kooli minna sõpradega”, mille autor on Kirke Liblik Jõgeva Ühisgümnaasiumi 1. a klassist.

Minu koolitee on 700 meetrit pikk. Ma lähen kooli 5 minutit. Ma istun autos. Koolitee ääres näeme poodi, autosid, puid, tuletõrjemaja ja haiglat.

(Hea Laps nr 6, 2009)

Igale vanusele on mõeldud näiteks „Kokka ise” (12, 2009).

9-13 aastastele on autori hinnangul suunatud näiteks Põlva Keskkooli 4. b klassi õpilase Simona Sikkali kirjutatud õpetlik jutt „Suur tükk ajab suu lõhki”:

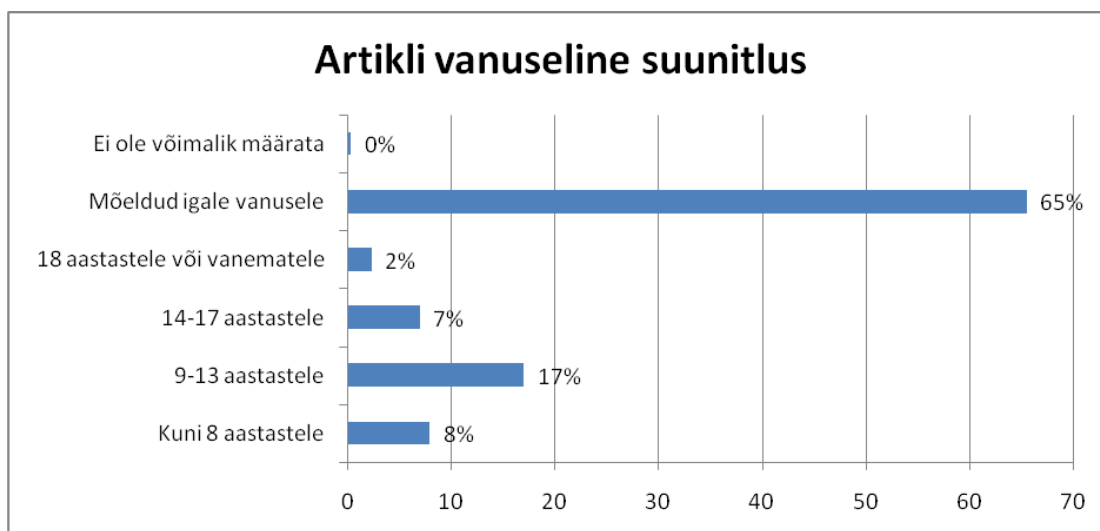
Hakkasin raamatut lugema ja unustasin suurejooneliselt ette võetud koristuse. Kui raamat sai läbi loetud, tuli mulle suurpuhastus meelde. Hakkasin kiiresti edasi koristama ja meenus vanasõna – suur tükk ajab suu lõhki!

(Hea Laps nr 4, 2009).

18 aastastele või vanematele suunatud kirjutiseks on kodeeritud näiteks teaduskirjanik Tiit Kändleri kirjutatud artikkel „Lumehelvedes kujutab endast looduse kangelat.”

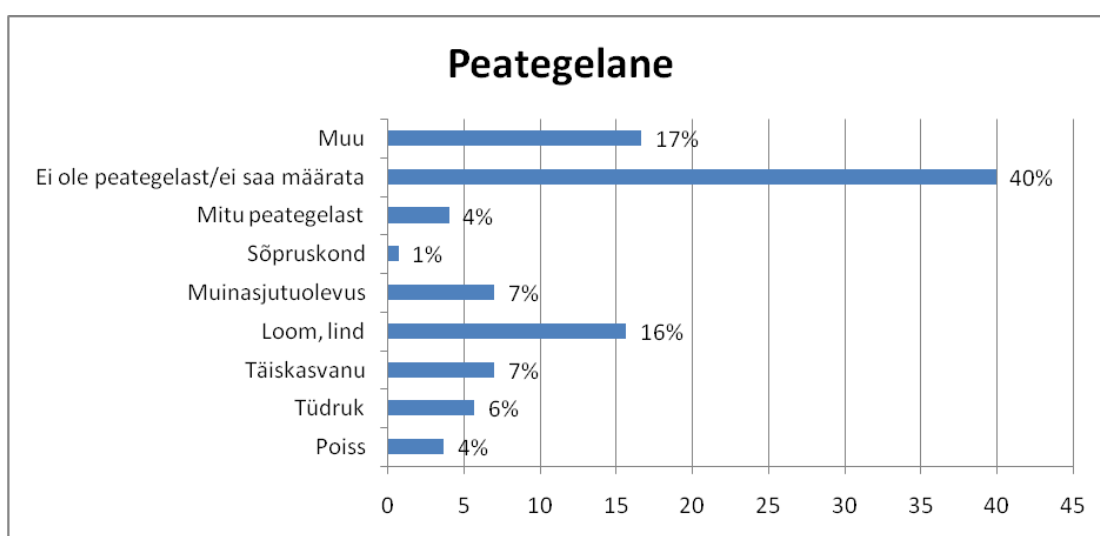
„Helveste kuju mõjutab ka õhus oleva süsihappegaasi hulk. Ning üllatuslikult ka alkohol. Californias töötava füüsiku Kenneth Libbrechti katsete kohaselt piisab, kui lumehelvedes on vaid miljondik osa alkoholi – ja lumehelbed hakkavad omandama eriti veidraid kujusid.”

(Hea Laps nr 1, 2009).

Joonis 8 – Hea Lapse artiklite vanuseline suunitlus (protsent analüüsitud artiklitest)

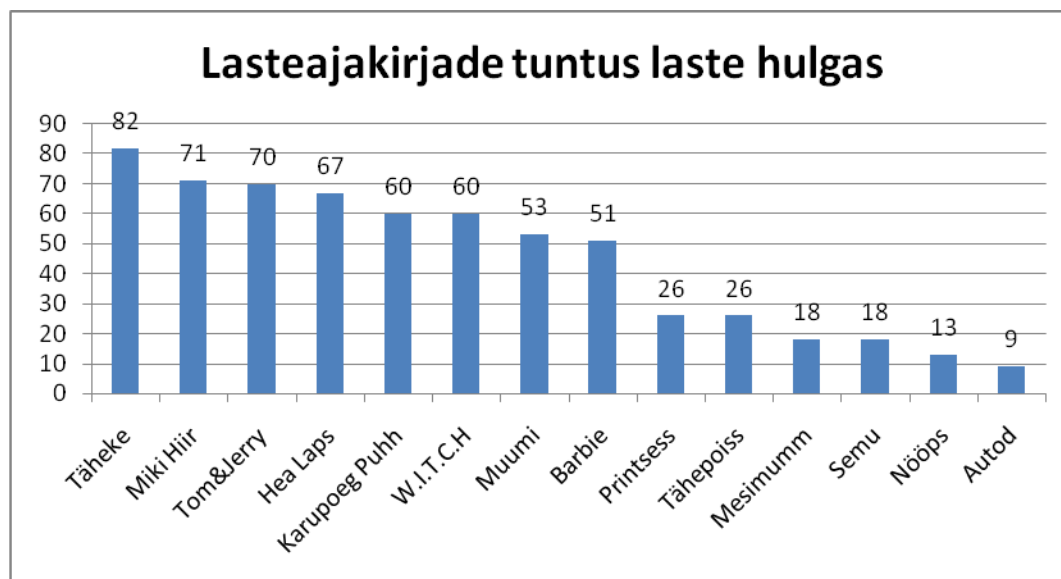
Väga paljude artiklite (301st 120 artiklit) puhul peategelast kas ei olnudki või ei olnud seda võimalik määrata. Muu peategelane esines aga 50 (17%) kirjutiste puhul. Analüüsitud artiklites oli suhteliselt palju peategelasteks kas loom või lind (47 teksti ehk 16% tekstidest). Võrdselt esines peategelastena muinasjutuolevusi ja täiskasvanuid – kumbagi 21 artikli puhul. Vähem võis artiklite peategelastena kohata tüdrukuid (17 teksti ehk 6% artiklite kogumahust), poisse (11 teksti ehk 4%), mitut peategelast (12 teksti ehk 4%) ning sõpruskondasid (2 teksti ehk 1%).

Joonis 9 – Heas Lapse artiklites olevad peategelased (protsent analüüsitud artiklitest)

3.2. Lasteajakirja Hea Laps ankeetküsitluse tulemused

Uuringu tulemused on välja toodud koguarvuna.

Joonis 10 – Lasteajakirjade tuntus laste hulgas (koguarv 91st vastajast)

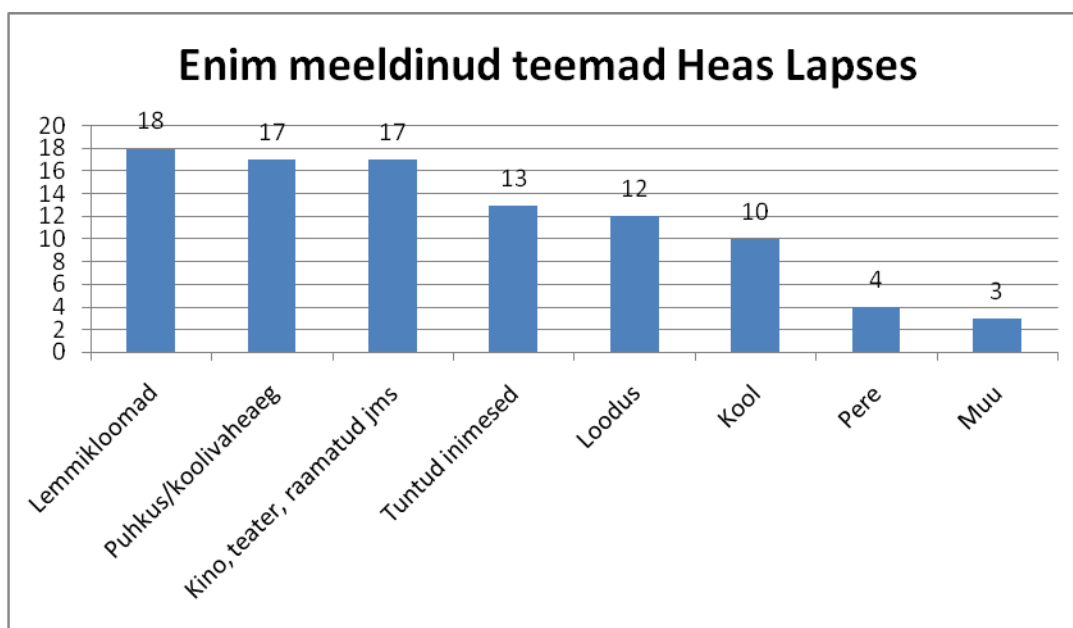
Kõige rohkem teadsid lapsed ajakirja Täheke (91st vastajast 82). Väga hästi teati ka ajakirjasid Miki Hiir (91st vastajast 71) ning Tom & Jerry (91st vastajast 70). Ajakirja Hea Laps teadis 91st vastajast 67 last. Samas kõige vähem oli laste hulgas tuntud ajakiri Autod, mida teadis 9 õpilast (vt Joonis 10).

Kui lastelt küsiti, kas nad on saatnud mõnda ajakirja ka oma tehtud loomingut, siis enamik neist vastas, et ei ole (52 69st). 14 last on kirjutanud mõnda lasteajakirja mõnikord ning 3 last on seda teinud sageli. Sellele küsimusele Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumi lapsed ei vastanud, sest tegemist oli alles prooviküsitlusega, kus veel antud küsimust ei esinenud.

Kokku luges Head Last 91st vastanust 37 last – mõnikord luges ajakirja 33 õpilast ning sageli 4 õpilast. Nendest 37 lapsest, kes Head Last kas siis mõnikord või sageli loevad, arvab 22 õpilast, et Hea Laps on huvitav ning 15 õpilast ei oska öelda. Mitte keegi neist ei arva, et Hea Laps on ebahuvitav.

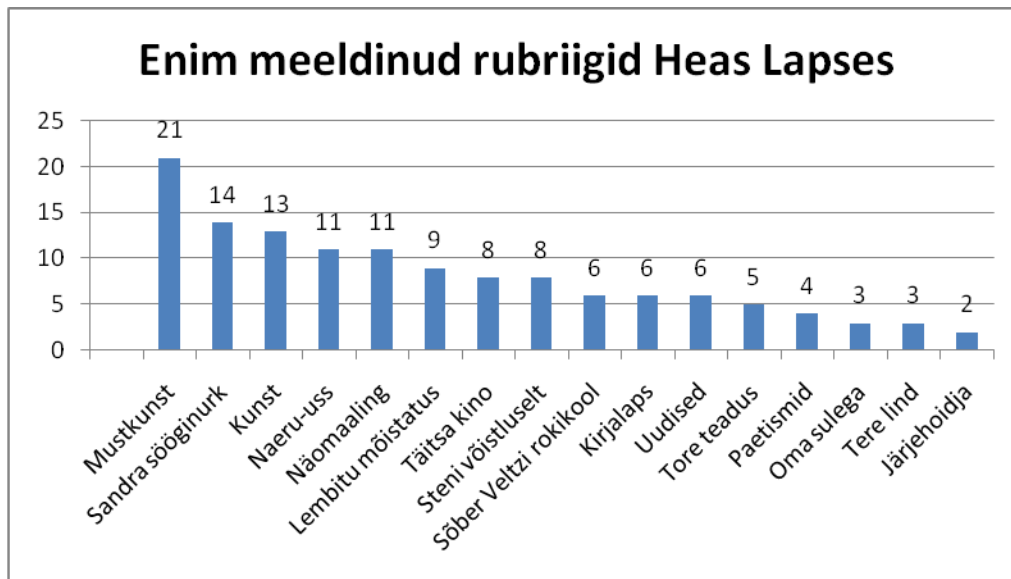
19 last 37st vastas, et loeb tavaliselt läbi terve Hea Lapse ajakirja. 12 last aga loeb läbi umbes pooled kirjutised ning 6 õpilast loeb ainult mõned üksikud kirjutised.

Teemadest meeldis lastele Heas Lapses kõige rohkem lemmikloomad (37st vastajast 18), puhkus/koolivaheaeg (37st vastajast 17) ning kino, teater, raamatud jms (37st vastajast 17). Teised teemad meeldisid lastele vähem, kusjuures pere teema meeldis vaid neljale lapsele (vt Joonis 11).

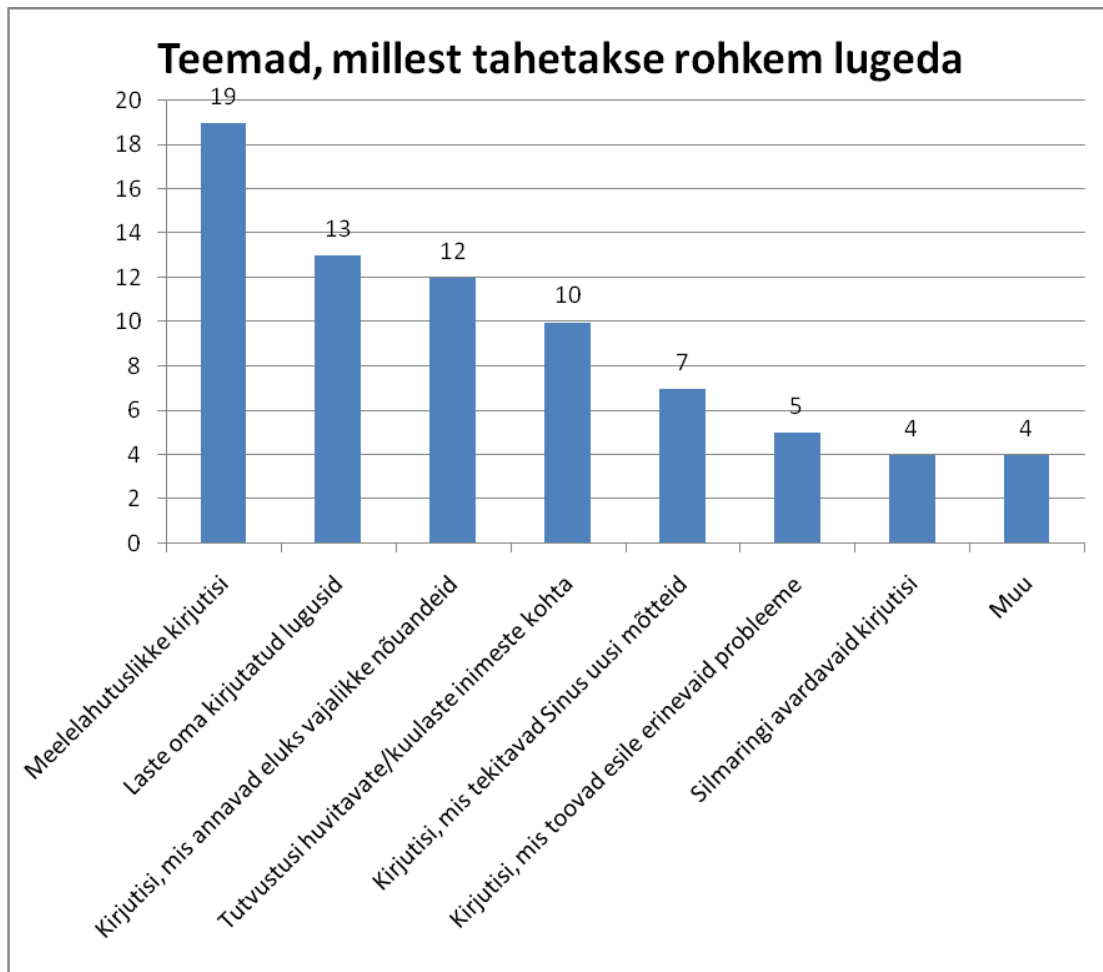
Joonis 11 – Enim meeldinud teemad Heas Lapses (koguarv 37st vastajast)

Kui laste käest küsiti ankeedis, millised on nende lemmikud rubriigid, siis 21 last 37st tunnistas, et talle meeldib Mustkunsti rubriik. Samuti meeldisid lastele rubriigid „Sandra sööginurk“, „Kunst“, „Naeru-uss“ ja „Näomaaling“. Teised rubriigid meeldisid lastele pisut vähem. Näiteks „Järjehoidja“ rubriigi märkis ära vaid kaks vastanut (vt Joonis 12).

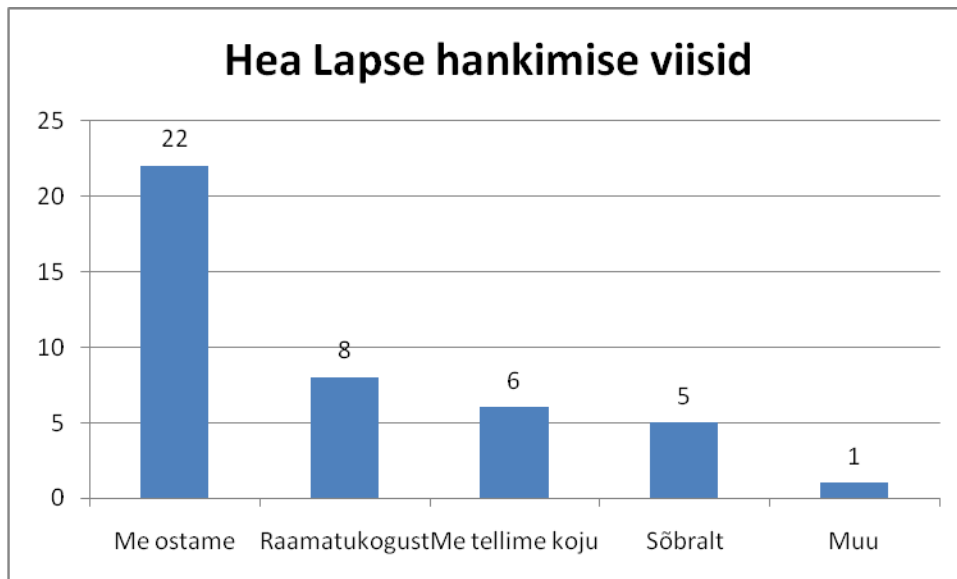
Joonis 12 – Enim meeldinud rubriigid Heas Lapses (koguarv 37st vastajast)

19 last 37st tahaks Heas Lapses lugeda veelgi rohkem meelelahutuslikke kirjutisi. Samuti tahetakse lugeda veelgi rohkem laste oma kirjutatud lugusid (13 last) ning kirjutisi, mis annavad eluks vajalikke nõuandeid (12 last). 4 last 37st kirjutab teema kohta Muu ning kõik 4 kirjutasid sinna täpsustuseks, et sooviksid lugeda rohkem spordi kohta (vt Joonis 13).

Joonis 13 – Teemad Heas Lapses, millest tahetakse rohkem lugeda (koguarv 37st vastajast)

Kõige rohkem peresid ostab Head Last (22 vastanut 37st). 8 õpilast tunnistas, et tema loeb Head Last raamatukogus, 6 õpilast tellib seda koju ning 5 õpilast saab sõbralt. 1 õpilane vastas, et tema loeb seda poes (vt Joonis 14).

Joonis 14 – Hea Lapse hankimise viisid (koguarv 37st vastajast)

Järgnevalt on tabelis 3 ära toodud eraldi ka poiste ja tüdrukute lemmikud teemad, rubriigid, eelistused ning see, mis ajakirjas tavaliselt läbi loetakse. Sulgudesse kirjutatud number tähendab seda, mitu õpilast nii vastas. Tabelisse on pandud vaid kolm kõige populaarsemat vastust. Tabelis on arvestatud 37 õpilase arvamusi, kellest 18 on poisid ja 19 tüdrukud.

Tabel 4. Võrdlus poiste ja tüdrukute Hea Lapse lugemise osas

		Teemad	Rubriigid	Millest tahetakse rohkem lugeda?	Mis ajakirjas läbi loetakse?
Poisid	1.	Kino, teater, raamatud jms. (10)	Mustkunst (7)	Meelelahutuslikke kirjutisi (10)	Peaaegu terve ajakirja (8)
	2.	Lemmikloomad (7)	Sõber Veltzi rokikool (6)	Kirjutisi, mis annavad eluks vajalikke nõuandeid (7)	Umbes pooled kirjutised (5)
	3.	Tuntud inimesed (5)	Steni võistluselt (5)	Silmaringi avardavaid kirjutisi (5)	Ainult mõned üksikud kirjutised (5)
Tüdrukud	1.	Lemmikloomad (14)	Mustkunst (14)	Meelelahutuslikke kirjutisi (12)	Peaaegu terve ajakirja (11)
	2.	Puhkus/koolivaheaeg (9)	Sandra sööginurk (11)	Laste oma kirjutatud lugusid (11)	Umbes pooled kirjutised (7)
	3.	Tuntud inimesed (8)	Kunst (10)	Tutvustusi huvitavate/kuulsate inimeste kohta (9)	Ainult mõned üksikud kirjutised (1)

Nii poiste kui ka tüdrukute kolme lemmiku teema hulka kuulub lemmikloomade ning tuntud inimeste teema. Samas meeldib poistele kõige rohkem kino, teater, raamatud jms, kuid tüdrukutel see esimese kolme lemmiku hulka ei mahtunud. Nendele meeldib veel hoopis puhkus/koolivaheaeg. Tabelist on näha, et tüdrukud on rohkem enda lemmikuid teemasid, rubriike ning eelistusi märkinud. Näiteks valis tüdrukutest, et neile meeldib Mustkunsti rubriik 14 õpilast ning poistest 7 õpilast. See rubriik on nii poiste kui ka tüdrukute hulgas ka kõige enam meeldinud. Edasi aga lähevad poiste ja tüdrukute eelistused lahku. Tüdrukutele meeldib veel „Sandra sööginurk“ ning „Kunst“, kuid poisid eelistavad hoopis rubriike „Sõber Veltzi rokikool“ ning „Steni võistluselt“ (vt Tabel 4).

Nii poisid kui ka tüdrukud tahavad rohkem lugeda meelelahutuslikke kirjutisi (10 poissi ja 12 tüdrukut). Teised teemad, millest tahetakse veelgi rohkem lugeda, on poistel ja tüdrukutel erinevad. See, mis ajakirjas tavaliselt läbi loetakse, on aga poistel ja tüdrukutel sarnane (vt Tabel 4).

Järgmises tabelis on aga võrdlevalt ära toodud nii suuremate kui ka väiksemate koolide õpilaste lugemisharjumused seoses Hea Lapsega. Tabelis on arvestatud 37 õpilase arvamusi, kellest suuremates koolides õpib 20 ning väiksemates koolides 17 õpilast. Loomulikult ei saa teha 37 õpilase puhul põhjanevaid järeldusi, kuid samas tekib paratamatult küsimus, kas suuremates ja väiksemates koolides laste lugemisharjumused erinevad. Seega on töö autor püüdnud sellele anda mingisugustki selgust.

Tabel 5. Võrdlus suuremate koolide ja väiksemate koolide Hea Lapse lugemise osas

		Teemad	Rubriigid	Millest tahetakse rohkem lugeda?	Mis ajakirjas läbi loetakse?
Suurem kool	1	Kino, teater, raamatud jms. (12)	Mustkunst (12)	Meelelahutuslikke kirjutisi (14)	Peaaegu terve ajakirja (13)
	2	Lemmikloomad (10)	Sandra sööginurk (10)	Laste oma kirjutatud lugusid (9)	Umbes pooled kirjutised (4)
	3	Tuntud inimesed (9)	Näomaaling (9)	Kirjutisi, mis annavad eluks vajalikke nõuandeid (7)	Ainult mõned üksikud kirjutised (3)
Väikekoolid	1	Puhkus/koolivaheaeg (10)	Mustkunst (9)	Meelelahutuslikke kirjutisi (8)	Umbes pooled kirjutised (8)
	2	Lemmikloomad (8)	Sõber Veltzi rokikool (7)	Kirjutisi, mis annavad eluks vajalikke nõuandeid (6)	Peaaegu terve ajakirja (5)
	3	Loodus (7)	Naeru-uss (6)	Tutvustusi huvitavate/kuulsate inimeste kohta (5)	Ainult mõned üksikud kirjutised (3)

Suuremate koolide õpilaste lemmikteema on kino, teater, raamatud jms. – selle valis 12 õpilast 37st. Väikekoolide lemmikteema on aga puhkus/koolivaheaeg (10 õpilast 17st). Kõikides koolides meeldis lastele rubriikidest kõige rohkem „Mustkunst“ ning kõige rohkem tahetakse lugeda just meelelahutuslikke kirjutisi. Erinevus on koolide lõikes selles, kui paljusid lugusid ajakirjas loetakse. Tartu Kivilinna Gümnaasiumi ja Tartu Mart Reiniku Gümnaasiumi õpilased loevad enamasti läbi peaaegu terve ajakirja, samas kui Nõo Põhikooli ja Jõgeva Gümnaasiumi õpilased loevad pigem läbi vaid pooled kirjutised (8 õpilast 17st) (vt Tabel 5).

3.3. Ekspertintervjuude tulemused

	Intervjueeritav	Kuidas intervjuu läbi viidi?
1. intervjuu	Eve Suitso (Tallinna Keskraamatukogu Eestikeelse kirjanduse osakonna laste- ja noorteteeninduse raamatukoguhoidja)	kokkusaamine
2. intervjuu	Sandra Roots (TÜ Kirjandus ja kultuuriteadused üliõpilane)	kokkusaamine
3. intervjuu	Tiina Lutter (Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu – raamatukogu ametnik)	kokkusaamine
4. intervjuu	Nadežda Gerjak (Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu Annelinna harukogu – laste osakonna peaspetsialist)	kokkusaamine
5. intervjuu	Kerli Kõll (Tartu Kommertsgümnaasiumi emakeele õpetaja ja ÖOV koordinaator)	elektroniline kirjavahetus
6. intervjuu	Heiki Vilep (Eesti lastekirjanik ja luuletaja)	elektroniline kirjavahetus

Lasteajakirjad, mida loetakse regulaarselt

Kolm vastanut tunnistab, et loeb regulaarselt lasteajakirjasid. Samas kui teised kolm ütlevad, et nad regulaarselt vaid sirvivad. Kusjuures huvitav on see, et neli vastanut toob välja just lasteajakirjad Hea Laps ja Täheke, mida neile siis kas lugeda või lihtsalt vaadata meeldib.

Kindlasti saab loetud Miki Hiir ja sirvitud ajakiri Hea Laps. Ka Tähekeses ilmub aeg-ajalt Eesti oma autoritelt häid jutte. Need mulle meeldivad küll väga. (Suitso)

Noo, ilmselt lemmik on Täheke siiski. Kui mina olin väike, siis lugesin seda juba. [...]No, teisena ma ütleksin siis Hea Laps, kuigi ma satun seda võrreldes Tähekesega vähem lugema. (Roots)

Hea Laps, Täheke. (Kõll)

Püüan ikka kursis olla. [...] "Hea laps", "Täheke". (Vilep)

Kusjuures teised kaks intervjueeritavat tõid välja, et nemad vaatavad kõik ajakirjad ühtemoodi läbi.

Ee.. ma arvan, et pilk läheb peale ikka kõigile. (Lutter)

No ma pean lugema, ma pean vaatama. No ma ei ütle, et ma loen, aga ma vaatan. Ma pean olema kursis, et kui laps küsib või näiteks lasteaiakasvataja küsib midagi, siis ma pean kursis olema. (Gerjak)

Lasteajakirjade rohkus Eestis

Lasteajakirjade rohkuse kohta lähevad ekspertide hinnangud täpselt pooleks – kolm vastajat usub, et Eestis on hetkel piisavalt lasteajakirjasid ning kolm intervjueeritavat arvab, et neid võiks rohkem olla.

No, ma julgen arvata, et lasteajakirju on küll piisavalt. (Suitso)

Mm. Ma arvan, et on piisavalt. Selles suhtes, et ma usun, et igaiüks leiab endale sobivat lugemist. (Roots)

Eesti mastaabis jah. (Kõll)

Teised kolm usuvad aga, et mõned ajakirjad võiksid meil veel olla.

No, alati võiks rohkem olla. (Gerjak)

Üks-kaks võiks veel olla. (Vilep)

Tegelikult on hästi vähe neid, sellepärast, et... No väiksematele lastele on kaks ajakirja, mis nüüd süstemaatiliselt käivad. See on see Täheke ja Hea Laps. Siis on siin veel neid no Tähepoisse ja neid, aga neid lapsed eriti ei loe. (Lutter)

Samas tuleb intervjuudest välja ka see asjaolu, et noortele peaks kindlasti rohkem olema ajakirjasid.

Aga mis puudutab siukest suuremat, noh nende jaoks pole üldse midagi. (Lutter)

Noh, noortekirjandus on muidugi omaette küsimus. Noortele kunagi oli ju see Meie Meel, aga noh, see ei ilmu juba ammu. Noortele võiks küll rohkem olla. (Roots)

No, ma julgen arvata, et lasteajakirju on küll piisavalt. Teine asi on muidugi noorteajakirjadega. (Suitso)

Hinnang lasteajakirjale Hea Laps

Kõik intervjuueeritavad kiitsid ajakirja Hea Laps ning andsid sellele positiivse hinnangu.

Lastele sobilik. (Kõll)

Ruulib täiega. (Vilep)

Ta on tegelikult hästi hea selle pärast, et kuna neil on see võistlus seal sees, siis tuleb hästi palju neid.. See paneb lapsi ennast kirjutama ja juba see on nagu pluss. (Lutter)

Kusjuures plussiks toodi välja just see, et ajakiri on sisukas ja mitmekülgne.

See on sisukas. Mulle meeldib Hea Lapse juures see, et ta on eem...väga mitmekülgne ning samas ta ka arvestab oma sihtrühma erinevate huvidega. Hea Lapse puhul on see, et ta on ju mõeldud ka natuke vanemale kui ainult kuue ja seitsme aastastele. Ta on selles mõttes ju ainuke. Teemasid on muidugi seinast sein. (Suitso)

Mulle meeldib see küll. Mina olen muidugi juba täiskasvanud inimene ja leian sealt palju põnevat. Aga ma arvan, et see on üsna huvitav. See on laste jaoks kindlasti üsna hariv. (Roots)

Samas arvas Kõll, et Hea Laps võiks rohkem silmaringi laiendada.

Võiks olla rohkem silmaringi laiendav. (Kõll)

Laste hinnang Hea Lapsele

Intervjueeritavad on üksmeelel ning pigem nad usuvad, et lastele Hea Laps meeldib. Mitte keegi neist ei ütle, et ajakiri laste jaoks on igav või et seda üldse ei loeta.

Jah, ma arvan küll. Ikka meeldib, selles suhtes, et kui meie näiteks korraldame kord kuus neid lugemisõhtuid algkooli ja põhikooli esimesele astmele, siis mulle on küll mulje jäänud, et nad on üsna huvitatud sellest. Eriti meeldib neile lugeda seda, mis teised lapsed on kirjutanud. (Roots)

Minu lastele igatahes meeldib ja kirjanduslikelt kohtumistelt on ka positiivne suhtumine kõlama jäänud. (Vilep)

Tähekest ja Head Last lapsed küsivad. Eriti kui seal mingi ülesanne on. Näiteks kui lapsed peavad vastama ja on võimalus ka auhindasid saada, siis see on suurepärase asi, ma arvan. Lapsed on sellest väga huvitatud, kusjuures. See stimuleerib. (Gerjak)

Kaks vastajat toovad aga välja selle, et alati on neid, kes loevad ja neid, kes ei loe. Ja et Hea Lapsel on ka juba oma sihtgrupp välja kujunenud, kes seda alati loevad.

Jah. Ma ei oska nüüd selles mõttes öelda, kas need lapsed ise seda loevad. Aga nad loevad, tähendab, need kes on leidnud oma.. need, kes on süstemaatilised kirjade kirjutajad ja juttude kirjutajad, nemad loevad kindlasti. Kuna meile tulevad need kingitused, mis nad selle eest autasuks saavad, siis on tegelikult ühed ja samad näod, kes tulevad kingituste järgi. Ju siis on oma grupp. Eks igal lasteajakirjal on oma mingisugune grupp kujunenud. (Lutter)

On mõned, kes seda alati ootavad ja loevad, aga minu meelest seda pigem sirvitakse kohapeal, kui et laenatakse. (Suitso)

Lapsed ja lugemine

Selles osas, kas lapsed loevad praegu piisavalt üldse raamatuid ja ajakirjasid, on peaaegu kõik intervjuueeritavad ühel meelel, et nad võiksid siiski rohkem lugeda.

Ilmselt võib öelda, et keskmine laps ei loe piisavalt. (Suitso)

No, ma arvan, et ta võiks rohkem lugeda. Seega siis ei loe piisavalt. (Roots)

Eee...loogiliselt peaksid rohkem lugema. (Lutter)

Ei. Internet on levinum. (Kõll)

Võiks rohkem lugeda. (Vilep)

Samas ei nõustu selle seisukohaga aga Gerjak. Tema meelest loevad lapsed praegu piisavalt palju.

Ma arvan, et lapsed ja isegi noored loevad. Et ühiskond arvab, et praegu keegi midagi ei loe. See on täiesti vale. See, et täiskasvanud ei käi raamatukogudes, ei tähenda, et lapsed ja noored ei käi. Nii et tegelikult loevad. (Gerjak)

Kusjuures põhjusena, miks lapsed praegu piisavalt ei loe, tuuakse välja just vähene aeg ning paljud teised meelelahutuslikud võimalused.

[...] kui laps käib koolis ning lisaks sellele erinevates ringides, pluss arvestades koduste ülesannete hulka, mis koolidest koju teha antakse, siis kust peaks laps veel lugemiseks aega võtma? (Suitso)

Ma ei tea, internet on väga suur mõjutaja kindlasti. Kas või on olemas ju need audioraamatud. Mõni siis eelistabki raamatut hoopis kuulata. (Roots)

Samas olenemata sellest, et enamik intervjueeritavatest tunnistab, et lapsed võiksid ikkagi rohkem lugeda, tuleb siiski välja see, et lapsed ikkagi loevad.

Samas alati on neid ka ju, noh neid niiöelda püsikliente, kes käivad vähemalt kord nädalas ja laenavad iga kord mitu raamatut. (Suitso)

Eriti meeldib neile lugeda seda, mis teised lapsed on kirjutanud. (Roots)

No siis jah, see teine pool, kes kohustusliku kirjanduse kõrvale võtab siis, kas kõike muid. Varem, nende väikeste puhul, kellel ema tuleb kaasa ja ütleb, et noh, võtame siis veel mõne raamatu. (Lutter)

No, selles mõttes, et meile tuli näiteks ainult üks eksemplar Kristiina Kassi raamatut. Lapsed kogu aeg küsivad. (Gerjak)

Laste lugemisharjumuste muutus viimastel aastatel

Enamik intervjueeritavatest on seisukohal, et viimastel aastatel on lapsed hakanud vähem lugema.

Vähem, seda vabatahtlikult. Kohustusliku kirjanduse loevad siiski läbi. (Kõll)

Mulle vähemalt tundub, et viimasel ajal on seda lugemist jäänud ikka vähemaks. (Lutter)

Ma arvan, et loetakse vähem. (Suitso)

Kindlasti ma arvan, et lugemine on vähenenud [...] (Roots)

Viimaste aastate laste lugemuse vähenemise põhjustena tuuakse välja uued ja huvitavad meelelahutusvõimalused, kiire elutempo, vähesed rahalised võimalused kirjanduse muretsemiseks ning väga palju mainitakse ka internetti.

[...] nii palju uusi ja huvitavaid meelelahutusvõimalusi on juurde tulnud. Ma ei tea, internet on väga suur mõjutaja kindlasti. (Roots)

[...] muud tegemist on lihtsalt aina rohkem ja rohkem, eriti linnakoolides, kus on oluline olla teistest parem ja vanematel rohkem võimalust oma last erinevatesse ringidesse panna. Ja eks arvuti ja internet on mõjutajateks, [...]. Eee.. ja siis veel see majanduslangus ka ju. Inimestel on vähem raha või polegi. Siis nad ei saa ju raamatuid ka väga osta. (Suitso)

Ja kui need arvutid ja internetiühendused siia said ja üldse koju hakati ka rohkem muretsema, ma arvan küll, et see mõjutab. Ja teine asi on telekas ju suur lemmik. [...] Kui sa oled koolis kella kolmeni ja siis vaatad kolm seepi ära, siis ei jäägi lugemiseks aega ju. [...].Sest koju ka ei osteta ju raamatuid, need on ikka piisavalt kallid. (Lutter)

Gerjaki meelest aga ei ole lugemus muutunud. Tema usub, et lapsed loevad kogu aeg piisavalt.

No, kui tuli nagu see, meie rikas aeg, siis oli küll hirm natukene, et nüüd lapsed ei loe enam. Et vanemad ostavad ise siis koju raamatuid ja raamatukogudes ei käidagi. Tegelikult käisid ja käivad praegu ka. Ma ei ütleks, et see tendents nüüd viimastel aastatel nii kasvanud on. Nad käivad kogu aeg.

Ning Vilepi meelest on lapsed just viimastel aastatel hakanud rohkem lugema. Põhjendusena toob ta välja selle, et uusi raamatuid on järjest rohkem ning et lastekirjanikud tutvustavad ka ise enda teoseid järjest rohkem.

Tundub, et on hakanud pisut rohkem lugema. (Vilep)

Võib-olla uute raamatute suurem arv? Kindlasti on oma osa andnud ka lastekirjanikud, kes mööda Eestit ringi sõidavad. (Vilep)

Raamatud ja ajakirjad, mida lapsed võiksid rohkem lugeda

Siin oli igaühel oma arvamus, mida lapsed võiksid rohkem lugeda. Samas toodi välja, et oluline on just see, et lapsed loeksid – ükskõik siis, mis raamatut või ajakirja.

[...] ma arvan, et peaasi, et laps loeb. Eee...isegi kui see on vaid koomiksiajakiri. (Suitso)

No mina ütlen niimoodi, et lugegu, minul on siuke tunne, et lugegu ükskõik mida. Peaasi, et loevad. Isegi see kohustuslik kirjandus on siiski ju lugemine, millestki aru saamine, kaasa mõtlemine. (Lutter)

Veel soovitati, et lapsed võiksid rohkem lugeda teatmekirjandust ja klassikalist ilukirjandust, Gerjak kiitis ka Heiki Vilepi lasteraamatuid.

Ehk võiks rohkem huvi olla teatmekirjanduse vastu. Lapsed kohati nagu pelgavad seda. Ja kuna üldine lugemus on väike, siis ehk tundub see nende jaoks liiga raske ja nad ei saa loetu mõttest täielikult aru? Igatahes, ma arvan, et kes kord on seal midagi põnevat leidnud, see nendest riiulitest enam niisama tuimalt mööda ei käi. (Suitso)

Ma isiklikult arvan, et lapsed võiksid rohkem lugeda siukest klassikalist ilukirjandust. Näiteks kas või Eesti ilukirjandust, ütleme Eno Rauda, Heljo Mändi, Ellen Niitu jne, sest need raamatud on ikkagi klassika ja neid on väga lõbus lugeda, nad on huvitavad ja and sisaldavad endas palju tarkusi. Neid ei tohiks unustada selle uue fantaasiakirjanduse hulgas, mis meil on siin nii palju, näiteks need Harry Potterid. (Roots)

Heiki Vilepi raamatud on hästi ilusad ja huvitavad muidu. (Gerjak)

Poiste ja tüdrukute lugemisharjumuste võrdlus

Kui võrrelda poiste ja tüdrukute lugemisharjumusi, siis on kõik üksmeelel, et need on erinevad. Välja tuuakse kaks põhilist erinevust. Esimene seisneb selles, et tüdrukud loevad võrreldes poistega rohkem.

Esimese mõttena tahaks muidugi kohe öelda, et tüdrukud loevad rohkem ja poisid on laisad või ee..viletsamad lugejad. (Suitso)

Nojah, eks ta üldiselt ole ikka nii, et tüdrukud loevad rohkem kui poisid. (Roots)

Tundub, et tüdrukud loevad rohkem, aga eks see ole vist alati nii olnud. (Vilep)

Teise erinevusena tuuakse välja huvi sisu vastu – poistele meeldivad rohkem jutud, kus on seiklusi, põnevust ja ulmet ning tüdrukutele meeldivad jällegi pehmemad jutud, kus on ka armastust.

Noh, poisid armastavad pigem ulmet, seiklusi ja põnevust. Ja kusjuures, see ei loe, kui vanad nad siis ka on. Aga tüdrukud nooremana armsaid jutte ja printsessiraamatuid, ka loomadest jutustavaid raamatuid ning vanemana suhetest ja armastusest rääkivaid lugusid. (Suitso)

Poistele meeldivad hästi sellised seikluslikud ja kaasahaaravad. Ja tüdrukutele siis sellised printsessijutud. (Roots)

Poisid loevad ulmet ja seiklust enamasti. Ja tüdrukutel peab ikka natukene armastust ka sees olema. (Lutter)

No väikesed tüdrukud loevad printsessidest raamatuid ja poisid loomulikult autoraamatuid. (Gerjak)

Poisid soovivad pigem lugeda kriminaalromaane või seiklusutte, kus nn action käib, tüdrukud pigem armastusromaane (Kõll)

Suund, milles ajakirjad peaksid liikuma, et muutuda laste jaoks põnevamaks

Konkreetselt muutuse, milles ajakirjad peaksid liikuma, et muutuda laste jaoks põnevamaks, tõi välja vaid Lutter. Tema soovitas, et ajakirjad peaksid minema interneti.

Praeguse seisuga nähtavasti noorte puhul peaksid nad minema ainult interneti. Mulle tundub nii, sest et kõigepealt probleem on juba selles, et kodudesse neid praktiliselt ei tellita. Nad on piisavalt kallid ja need ajakirjad ei müü ennast nii. Kui nad oleksid internetis üleval, siis nähtavasti oleks külastatavus ja lugemus suurem. Võib-olla oleks kohe seal taga mingi kommenteerimise võimalus. (Lutter)

Teised jagasid aga lihtsalt põnevaid soovitusi, mis võiksid ajakirjad laste jaoks atraktiivsemaks muuta.

Alati meeldivad lastele võistlused ja auhinnamängud. (Suitso)

Aga veel soovitaksin võib-olla rohkem muinasjutte avaldada. Just selliseid vanemaid ja Eesti rahva muinasjutte, kus on need rebased ja hundid ja karud ja kolm venda. (Roots)

Võibolla, et tutvustada seal Interneti ohte ja õpetada lihtsamaid programme ja huvitavamaid saite, siis nad teeksid arvutis olles ka midagi kasulikku, sest Internet jääb siiski hetkel laste seas suurema osakaaluga olema kui ajakirjad. See on selle ajastu paratamatu tõsisasi. (Kõll)

Rohkem põnevalt vormistatud uute raamatute tutvustusi! (Vilep)

4. Diskussioon ja järeldused

4.1. Vastused uurimisküsimustele

Milline on lasteajakirja Hea Laps sisu 2009. aastal?

Aastal 2009 domineerisid Heas Lapses just lühemad žanrid – kõige rohkem oli ajakirjas luuletusi ning väga palju oli ka kommentaare (erinevad raamatute, filmide jms arvustused, tutvustused ja elamused). Palju leidis ajakirjast ka mõistatusi, naljasid või muud meelelahutust. 48% kõikidest analüüsitud artiklitest 2009. aastal olid neutraalse tonaalsusega, kuid väga palju oli ka rõõmsameelse tonaalsusega lugusid (39%).

Paljude artiklite puhul ei saanud 2009. aasta Heas Lapses autorit määrata, kuid nendest autoritest, kes teada olid, domineerisid just noored ise – 15% lapsed ja 13% teismelised. Samuti kirjutasid ajakirjas palju ka oma ala spetsialistid. Samas kui võrrelda naisautoreid meesautoritega, siis on selge, et naised kirjutasid palju rohkem (naised 43% ning mehed 25%).

Artikli funktsioonidest domineeris meelelahutuslik funktsioon (49%) ning palju oli ka informeeriva funktsiooniga lugusid (44%). Enamiku artiklite puhul olid need võrdselt mõeldud nii poistele kui ka tüdrukutele. Samas on siiski pigem tüdrukutele mõeldud palju rohkem artikleid kui poistele. Vanuseline suunitlus oli 2009. aasta Heas Lapses selline, et enamik artikleid oli suunatud igale vanusele. Järgmisena aga oli kõige rohkem artikleid suunatud just Hea Lapse sihtrühmale ehk 9-13 aasta vanustele lastele.

40% artiklite puhul peategelast kas üldse ei olnud või ei saanud teda määrata. 17% lugudes oli peategelaseks keegi muu, keda kodeerimisjuhendis mainitud ei olnud. Muidu aga esines peategelastena kõige rohkem loomasid või lindusid (16%).

Mida arvavad lapsed ajakirjast Hea Laps?

Ankeetküsitlusest selgus, et 91st lapsest teab ajakirja Hea Laps 67 last. Nendest 37st lapsest, kes Head Last ka loevad, ei ole kedagi, kes arvaks, et ajakiri on ebahuvitav. 22 õpilase meelest on see ajakiri aga huvitav ning 15 õpilast ei osanud vastata. Samuti toetasid ka tehtud intervjuud asjaolu, et laste jaoks on Hea Laps huvitav ning et neile see ajakiri väga meeldib.

Teemadest eelistavad lugejad Heas Lapses jutte lemmikloomadest, puhkusest või koolivaheajast ning kino, teatri või raamatute tutvustusi. Laste lemmikrubriik on aga „Mustkunst“. Samas meeldiks lastele, kui Heas Lapses oleks veelgi rohkem meelelahutuslikke kirjutisi.

Millised on laste lugemisharjumused?

Ekspertintervjuudest selgus, et lapsed võiksid lugeda senisest enam. Laste lugemust mõjutab aga vähene aeg, rahalised võimalused (raamatud ja ajakirjad on küllaltki kallid) ning see, et esiplaanil on siiski teised meelelahutusviisid, eriti aga internet. Samas tuli intervjuudest välja ikkagi ka see, et lapsed siiski loevad ja ainult mitte kohustuslikku kirjandust. Sama selgus ka ankeetküsitlustest Hea Lapse kohta, sest 37 lugejat 91st on päris korralik hulk.

Lapsed teavad lasteajakirjasid päris hästi – Tähekest teab isegi 82 last 91st. Ja Hea Lapse puhul loeb enamik lastest tavaliselt läbi terve ajakirja, kui ta selle juba on kätte võtnud. Samuti selgus, et enamik lastest ostab endale Hea Lapse, kui seda lugeda soovib.

Kas ja kuidas erinevad poiste ja tüdrukute lugemisharjumused?

Nii ekspertintervjuudest kui ka ankeetküsitlusest selgus, et poiste ja tüdrukute lugemisharjumused on erinevad. Intervjuudes toodi välja ühe erinevusena see, et tüdrukud loevad võrreldes poistega rohkem. Mõned intervjuueeritavad ütlesid ka näiteks seda, et ajakirjadest loevad poisid vaid Miki Hiirt ja Tom & Jerryt. Samas aga

ankeetküsitlusest see välja ei tulnud, sest 37st õpilasest, kes tunnistasid, et nad loevad Head Last, oli 18 poissi ja 19 tüdrukut.

Teise erinevusena toodi intervjuudes välja sisu eelistused. Poistele meeldivad rohkem seiklusjutud, põnevusjutud ja ulme ning tüdrukutele meeldivad jällegi pehmemad jutud, kus on ka armastust. Ka ankeetküsitlusest tuli välja, et poistel ja tüdrukutel on ajakirjas omad lemmikjutud. Näiteks eelistavad poisid Heas Lapses erinevalt tüdrukutest silmaringi avardavaid kirjutisi ning kirjutisi, mis annavad eluks vajalikke nõuandeid. Tüdrukutele seevastu meeldivad aga laste oma kirjutatud lood ja tutvustused kuulsate või huvitavate inimeste kohta. Samas meeldivad nii poistele kui tüdrukutele meelelahutuslikud kirjutised. Erinevused esinesid ka lemmikrubriikide kohta. Nii poiste kui ka tüdrukute lemmikrubriik on küll „Mustkunst“, kuid poistele meeldib veel „Sõber Veltzi rokikool“ ja „Steni võistluselt“ ning tüdrukutele „Sandra sööginurk“ ja „Kunst“.

Kas ja kuidas erinevad suuremate ja väiksemate koolide õpilaste Hea Lapse lugemisharjumused?

Ankeetküsitlusest selgus, et suuremate koolide ja väikekoolide õpilaste Hea Lapse lugemisharjumused kuigi palju ei erine – ajakirja loetakse suhteliselt sama palju. Samas aga tuli välja näiteks see, et kui suuremate koolide õpilased pigem loevad läbi terve ajakirja siis väiksemates koolides loetakse läbi umbes pooled kirjutised. Väike erinevus seisneb ka teemade eelistamises. Näiteks on väikekoolide õpilaste lemmikteema puhkus ja koolivaheaeg ning suuremate koolide õpilastele meeldib aga kino, teater, raamatud jms.

Kuna suuremates koolides luges kõikidest vastanutest Head Last 20 ning väiksemates koolides 17 õpilast, siis võivad need tulemused olla ka juhuslikud.

4.2. Diskussioon

Käesolev bakalaureusetöö leidis, et lasteajakiri Hea Laps oli 2009. aastal oma sisult informeeriv ning meelelahutuslik ja lugejate jaoks huvitav.

Kusjuures esiteks selgus see, et Hea Laps on huvitav laste jaoks, kuid mis veelgi huvitavam, intervjuudest tuli välja, et ajakiri meeldib isegi täiskasvanutele. Kui bakalaureusetöö autor näiteks küsis intervjuueeritavate käest, milliseid lasteajakirjasid nad ise loevad, siis kõige rohkem toodigi esile just Tähekest ja Head Last. Ühest küljest on muidugi loogiline, et nad lasteajakirjasid loevad, sest eksperdid peavad nagunii lasteraamatute ja –ajakirjadega kursis olema. Aga teisalt just see, et mitmed eksperdid vaid Tähekest ja Head Last loevad, näitab, et nende jaoks on see ajakiri huvitav.

Kui lähtuda bakalaureusetöö ankeetküsitlustest, ekspertintervjuudest ning eelkõige just töö alguses välja toodud teoreetilistest lähtepunktidest, saab eristada viit erinevat vajadust, mida lapsed ajakirja lugedes rahuldada soovivad. Need on vajadus omandada informatsiooni ja teadmisi, vajadus sotsiaalse kuuluvuse järele, vajadus meelelahutuse järele, vajadus ennast loominguliselt väljendada ning vajadus saada enda jaoks igapäevaeluks vajalikke nõuandeid.

Töö alguses tõi autor välja Hea Lapse sihtrühma ealised arenguetapid ja nende iseärasused. Selles teoreetilisest osas tuli selgelt välja, et lapsed, kes oma vanuse poolest kuuluvad Hea Lapse sihtrühma, soovivad omandada enda jaoks palju informatsiooni. Just selles vanuses kerkib esile suur soov koguda erinevaid fakte ja teadmisi üldse. Nende jaoks saab lugemisest vahend maailma kohta teadmiste hankimiseks. Kusjuures ka ankeetküsitlusest selgus, et üks laste lemmikteemasid Heas Lapses on just kino, teater, raamatud jms., mis viitab selgelt sellele, et lapsed tahavad maailma kohta palju uut teada selles vanuses. Töö autorile tundub, et lasteajakiri Hea Laps saab hakkama kognitiivsete vajaduste rahuldamisega. Heas Lapses on küll palju just kergeid lugusid, kuid samas ei jää varju ka keerulisemad, näiteks Kändleri teadusjutud või Veedla linnulood. Leelo Tungal (2009) vastas ka elektroonilises kirjavahetuses, et kahjuks ei tunne linde enam mitte ainult linna-, vaid ka maalapsed. Ehk et tegelikult on väga oluline anda seesugust informatsiooni lastele. Samuti selgus kontentanalüüsist, et informeeriva funktsiooniga kirjutiste osakaal on ajakirjas piisavalt suur.

Teine vajadus, mida antud eas lapsed rahuldada püüavad, on vajadus sotsiaalse kuuluvuse järele. Teoreetilisest osast selgus, et Hea Lapse sihtrühma vanuses lapsed

proovivad leida oma olemust. Nad võivad olla ka segaduses enda tuleviku rollide suhtes, samas võivad nad rajada enda identiteedi. Bakalaureusetöö autor leiab, et mingil määral on ajakiri selle vajaduse rahuldamisega hakkama saanud. Näiteks on ajakirjas ju väga palju laste enda kirjutatud lugusid. Nii saavad lugejad väga hästi end autoriga samastada. Samas võiks olla ikkagi rohkem selliseid artikleid, mis sotsiaalse kuuluvuse vajadust rahuldaksid. Võiks olla rohkem lugusid, mida lugeses lapsed tunneksid, et nad on vajalikud ning kuuluvad mingisugusesse gruppi.

Veel tahavad lapsed ajakirjast saada palju meelelahutust. Väga huvitavaks asjaoluks ongi see, et Hea Lapse põhiline funktsioon oli eelmisel aastal just meelelahutus, kuid enamik viienda klassi lastest arvas, et ajakiri võiks veelgi rohkem meelt lahutada. See näitab selgelt, et laste jaoks on olulised ikkagi kõige rohkem just lõbusad ja kergemad artiklid. Tundub, et sellele on ka Hea Lapse toimetus rõhku pannud. Näiteks selgus kontentanalüüsist, et žanritest on esindatud palju rohkem just lühikesed – näiteks luuletused ja kommentaarid. Samas oli aga arvamused lugusid, pikemaid uudislugusid ning probleemlugusid väga vähe. See võibki tuleneda asjaolust, et lapsed ei jõua või ei tahagi nii pikkasid artikleid lugeda.

Teoreetilises osas tuli välja, et laste jaoks on oluline enda mõtteid väljendada ning et selles vanuses areneb lastel arutlemise suutlikkus. Bakalaureusetöös leidis kinnitust asjaolu, et Hea Lapse üks põhieesmärke on tõsta just laste loomingulisust aktiivsust. Nii intervjuudest kui ka kontentanalüüsist selgus, et laste kirjutatud lugusid on Heas Lapses avaldatud väga palju. On väga oluline, et lapsed saaksid kuskil enda mõtteid mõelda ning neid väljendada. Hea Laps seda lastele pakub. Seega täidab Hea Laps hästi laste vajadust end loominguliselt väljendada.

Viimaseks vajaduseks laste jaoks, mis käesolevast tööst selgus, on vajadus saada enda jaoks igapäevaeluks vajalikke nõuandeid. See tuli välja just ankeetküsimustikust, kus lapsed vastasid, et tahavad ajakirjast saada enda jaoks veelgi rohkem eluks vajalikke nõuandeid. Töö autori meelest on Hea Laps ka selle vajaduse rahuldamisega rahuldavalt hakkama saanud. Näiteks on ajakirjas rubriik „Sandra sööginurk“, mis on eriti populaarne just tüdrukute silmis. Ka intervjuudest selgus, et Heas Lapses on väga palju erinevaid teemasid ning et ajakiri arvestab oma sihtrühma vajadustega. Samas

peab nentima, et ka selliseid praktilisi ja õpetlikke lugusid võiks ajakirjas veelgi rohkem olla.

Põnev on ka see, et ankeetküsitlusest selgus, et lastele meeldib teemadest kõige rohkem lugeda just jutte lemmikloomade kohta. Samal ajal aga kontentanalüüsi tulemused näitasid, et peategelasena ongi Heas Lapses kõige rohkem kasutatud loomasid ja lindusid. See näitab, et Hea Laps on väga professionaalselt tehtud ning arvestab hästi sellega, mis lastele just meeldib. Muidugi võib siin rolli mängida ka see, et lapsed on ise palju loomadest või lindudest kirjutanud, kuna nende jaoks on see teema paeluv.

91st viienda klassi lapsest, kes ankeetküsimustikku täitsid, luges Head Last 37. Bakalaureusetöö autori hinnangul on see päris tubli hulk. Samas aga tunnistas vaid neli last, et loeb ajakirja sageli. Põhjus võibki olla selles, et ajakiri võetakse vaid mõnikord kätte, kuid tegelikult võib põhjus olla ka selles, et ajakiri ilmub vaid kord kuus ning isegi kui lapsed loevad enamik Hea Lapse numbritest läbi, võib neile tunduda, et ajakirja loetakse vaid mõnikord. Sellist arvamust kinnitab ka asjaolu, et enamasti loevad lapsed läbi peaaegu terve ajakirja mitte ainult ei sirvi seda pealiskaudselt ning see, et nad oskasid valida, millised rubriigid neile Heas Lapses kõige rohkem meeldivad.

Intervjuudest jäi kõlama seisukoht, et lapsed võiksid rohkem lugeda, mis on ka loomulik, sest lugemine harib lapsi ning alati on hea, kui loetakse rohkem. Kuid samas tuli ka välja, et lapsed ikkagi loevad. Ja nad ei loe ainult kohustuslikku kirjandust, vaid ka muid raamatuid ning erinevaid ajakirjasid.

Kuigi väga palju toodi intervjuudes välja seda, et internet võtab päris palju laste aega ja seetõttu kulub lugemisele vähem. Kusjuures siiani on ühiskonnas jäänud kõlama seisukoht, et lapsed ei viitsi tänapäeval eriti lugeda ja istuvad hoopis internetis. Eesti kooliõpilaste meediakasutuses on selgelt näha, et internet on saanud õpilaste elu lahutamatuks osaks: kui 2001.-2002. aastal oli interneti kasutajaid 91% eesti õppekeeleega linnakoolide 6.-12. klassi õpilastest, siis alates 2005. aastast võib selle vanuserühma puhul rääkida juba üleüldisest veebikasutusest (Kalmus 2008). Aastal 2001-2005 kasvas päevas keskmiselt veebis veedetav aeg hüppeliselt; internet

möödus raamatutest, raadiost, spordist ja teistest hobidest, kodus õppimisest ja televisioonist. Samas on trükimeedia olulisus langenud mõnevõrra vähem võrreldes televisiooni ja raadioga (Kalmus 2008).

Bakalaureusetöö autoril on aga väga hea meel, et tegelikult lapsed ikkagi loevad nii raamatuid kui ka ajakirjasid. Nadežda Gerjak ütleski intervjuus seda, et tegelikult praegu kõik arvavad, et lapsed üldse ei loe. Samas näeb ta aga raamatukogus iga päev, kuidas lapsed erinevaid raamatuid ja ajakirjasid küsivad ja et neile meeldib lugeda.

Tuleb välja tendents, et lapsed on viimastel aastatel hakanud vähem lugema. Nii arvab vähemalt neli intervjuueeritavat. Siiski Vilepi meelest on isegi viimastel aastatel lapsed just rohkem hakanud lugema. Seega tegelikult ei olegi päris selge, kuidas see laste lugemine muutunud on – kas paremuse või halvemuse poole. Gerjak arvab üldse, et see on jäänud samaks, et ta isegi ootas muutust, kui lapsed hakkasid rohkem internetis *surfama*, kuid muutust pole olnud. Tema meelest loevad nad sama palju kui varem. Aga tegelikult ongi olulisem just see, et lapsi tegelikult ikkagi huvitavad tänapäeval raamatud ja ajakirjad.

Väga põnev asi selgus aga võrreldes poiste ja tüdrukute lugemisharjumusi. Siin esines ankeetküsitluse ja ekspertintervjuude vahel vastuolu. Nimelt selgus intervjuudest, et tüdrukud loevad võrreldes poistega rohkem. Kusjuures mainiti ka seda, et poisid loevad ajakirjadest vaid koomikseid – Miki Hiirt ja Tom & Jerryt. Samas aga tuli ankeetküsitlusest välja, et lasteajakirja Hea Laps loevad poisid võrreldes tüdrukutega just sama palju.

Sellisel vastuolul võib olla mitu põhjendust. Näiteks võib asi olla selles, et poisid tõepoolest loevad vähem. Ja nad ikkagi loevad ka ajakirja Hea Laps vähem kui tüdrukud, mis võib olla suhteliselt loogiline, kui vaadata ka kontentanalüüsi tulemusi. Nimelt on ajakirjas poistele ka palju vähem artikleid mõeldud kui tüdrukutele. Kuigi tegelikult on poistele ka piisavalt lugusid mõeldud, sest 79% kirjutisi oli 2009. aastal mõeldud võrdselt nii poistele kui tüdrukutele. Samas on tüdrukutele olemas enda Barbie lehekülge, kuid poistele mingisugust auto või eraldi spordi lehekülge ei ole. Veelgi enam, Heas Lapses on palju vähem meesautoreid kui naisautoreid. Ka see asjaolu võib olla põhjuseks, et poisid loevad ajakirja vähem. Sellisel juhul aga sattus

bakalaureusetöö autor just selliseid klasse küsitlema, kus poiste ja tüdrukute Hea Lapse lugemine oli võrdne.

Teine põhjus võib aga olla hoopis selles, et poisid ei loegi tegelikult võrreldes tüdrukutega vähem. Aga poisid lihtsalt ei julge seda võib-olla nii avalikult tunnistada. Nad loevad n-ö salaja kodus ning julgevad tunnistada seda anonüümses ankeedis. Samal ajal võib nii olla, et nad raamatukogudes ja ka sõpradega koos ei julge avalikult lugeda, sest nii on juba välja kuidagi kujunenud, et tüdrukud on tublimad ja püüdlikumad selles vanuses. Poisid ei taha ennast aga „pailapsena“ näidata, sest need kes loevad, on ju alati tublid ja viksid. Seda teooriat kinnitab ka eelpool mainitud uurimus, kus selgitati välja kuuenda klassi õpilaste lugemiseelistused. Uurimusest selgus, et poisid pigem ostavad ajakirjasid, kui loevad neid raamatukogus.

Veel eristab poiste ja tüdrukute lugemisharjumusi aga sisu eelistused. Siinkohal sarnanesid omavahel ka intervjuude ja ankeetküsimustike tulemused. Selgus, et poistele meeldivad rohkem lood, kus on sees põnevust või seiklusi. Samal ajal meeldivad tüdrukutele aga pehmemad jutud. Nemad eelistavad näiteks erinevaid söögitegemisõpetusi, armastuslugusid või jutte printsessidest ja haldjatest. Samas ei olegi selles midagi imestamisväärset, et poisse ja tüdrukuid huvitavad erinevad teemad. Just sellepärast on ka suhteliselt keeruline teha näiteks ajakirja, mis paelub võrdselt nii poisse kui tüdrukuid.

Lisaks poistele ja tüdrukutele, võrreldi töös ka suuremate koolide ja väikekoolide õpilaste lugemisharjumusi ning taheti teada, kas need omavahel erinevad. Mis aga selgus, oli asjaolu, et väiksemates ja suuremates koolides loetakse Head Last sama palju. Huvitav aga oli töö autori jaoks see, et väikekoolide õpilased loevad ajakirja läbi pealiskaudsemalt. Nimelt tunnistasid väikekoolide õpilased ankeedis, et nad loevad läbi vaid pooled kirjutised, samas kui suuremates koolides loetakse tavaliselt läbi terve ajakiri. See on aga imestamapanev põhjusel, et alati on tundunud, et just väiksemates kohtades on inimestel elu rahulikum ja aega rohkem. Ning kui varem tuli välja, et üks põhjus, miks ajakirjasid nii palju ei loeta, on just ajanappus, siis tundubki selline tulemus huvitav. Selle põhjus võib seisneda aga selles, et väikekoolide õpilased leiavad enda jaoks ajakirjas vähem lugusid, mis neile huvitavad tunduvad. Ja

just seetõttu teevad nad oma valiku ning loevadki läbi pooled kirjutised. Samas aga võib selline erinevus olla juhuslik ning olla just valitud koolide õpilaste eripäraks.

Kontentanalüüsist ilmnes, et Hea Laps on enda sihtrühma väga täpselt määratlenud. Olgugi, et 65% lugude puhul ei olnud oluline, mis vanuses lapsele see meeldida võiks, siis 17% kirjutistest oli mõeldud just 9-13 aasta vanustele lastele, kes on määratletud ka peamiseks ajakirja sihtrühmaks. Tegelikult on see 17% päris palju, sest järgmisena oli suunatud kuni kaheksa aastastele lastele 8% lugudest, mis on aga rohkem kui poole vähem kirjutisi.

Veel tuli kontentanalüüsist välja see, et teismelised kirjutavad ajakirja Hea Laps peaaegu sama palju kui lapsed. Nimelt on teismeliste sulest pärit 13% ja laste kirjutatud on 15% lugudest. See on suhteliselt huvitav, kuna tegelikult on ajakirja sisu ikkagi pigem lastepärane ja suunatud siiski väiksematele. Töö autori meelest võib sellel olla aga kaks põhjendust. Esiteks on Eestis praegu tegelikult noortele mõeldud väga vähe ajakirjasid, mis tuli selgelt välja ka intervjuudest. Ning kuna lasteajakirjadest on Hea Laps just mõeldud natukene vanematele lastele, siis on arusaadav, et noored just seda loevad ning sinna enda töid saadavad. Teiseks aga võib ka olla nii, et noored on juba lastena hakanud ajakirja kirjutama ja lihtsalt sellele truuks jäänud, neil on juba saanud harjumuseks just sinna enda kirjatükke saata.

Kõiki neid tulemusi analüüsides, on selgelt näha, et lasteajakiri Hea Laps on väga hästi tehtud. Seal on midagi igas vanuses inimese jaoks ning väga hästi on arvestatud laste huvidega. Hea Laps on tegelikult praegu Eestis ka ainuke ajakiri, mis mõeldud just natukene vanemale lapsele. Juba selle pärast on ta igati tänuväärne.

4.3. Meetodi sobivus

Üldiselt olid valitud meetodid põhjendatud, sest andsid selge ülevaate sellest, milline oli 2009. aastal lasteajakiri Hea Laps ning kuidas ajakiri tema lugejatele meeldib. Kontentanalüüsi puhul olid kategooriad suhteliselt selged ja nende järgi oli hea kodeerida. Samas esines ka mõningasi raskusi, näiteks kategooria puhul, mis tahtis teada kirjutise autorit. Nimelt oli mitme loo puhul kirjutatud inimese nimi ja see, millises koolis ta õpib. Ehk et tegelikult on teada, et tegemist on kooliõpilasega, kuid

kuna kirjutise all ei olnud märgitud seda, mitmendas klassis autor käib, siis pidi töö autor aga märkima, et ei ole võimalik määrata. Seda põhjusel, et valikud olid teismeline või laps, mitte lihtsalt õpilane. See aga võib pisut tulemusi muuta, sest muidu oleks laste või teismeliste enda kirjutatud lugude osakaal ajakirjas veelgi suurem.

Ankeetküsitlusega probleeme ei esinenud, nimelt olid lapsed täpselt õigesti aru saanud ja kõik vajalikud väljad täitnud. Intervjuude puhul oli miinuseks see, et mõnikord olid intervjuueeritavad erinevatel seisukohtadel ning siis ei saanudki tegelikult täpset olukorda teada. Kaks intervjuud oli tehtud elektroonilise kirjavahetuse kaudu ning teised neli olid tehtud kokkusaamisel. Elektroonilise kirjavahetuse miinusena võib välja tuua aga selle, et töö autor ei saanud intervjuueeritavatelt täpsustavaid küsimusi ning põhjendusi küsida. Seetõttu olid nende intervjuud ka lühemad. Kuid olenemata sellest, olid mõlema intervjuueeritava vastused konkreetsed ning hästi lahti seletatud. Intervjuu oli meetodina kindlasti väga põhjendatud, sest see andis edasi kogemusi ning vahetut informatsiooni.

Kui aga mõelda selle peale, kuidas antud teemat edasi uurida, siis kindlasti oleks huvitav teha intervjuud ka laste endaga, kes ajakirja regulaarselt loevad. Samuti võiks teha rohkem ankeetküsitlusi, et tulemused oleksid veelgi usaldusväärsemad. Põnev oleks uurida ka Hea Lapse sisu muutuseid aastate jooksul. Seega võiks teha kontentanalüüsi ka mingisugusel varasemal aastal ning siis neid kahte aastakäiku omavahel võrrelda, et näha, millises suunas ajakiri on liikunud.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöös uuriti peamiselt lasteajakirja Hea Laps ning tema sisu 2009. aastal. Töö eesmärk oli välja selgitada Hea Lapse sisu ning ka lugejate arvamused ajakirjast.

Töö esimeses osas toodi välja empiirilised ja teoreetilised lähtekohad: kirjeldati Hea Lapse arengut 1994. aastast kuni tänapäevani, anti lühike ülevaade praegu ilmuvatest eestikeelsetest lasteajakirjadest, kirjeldati laste ealisi arenguetappe, kirjeldati lapsi ja lugemist üldiselt ning anti lühike ülevaade varasematest ajakirja uurimustest. Töö teises osas kirjeldati ja põhjendati bakalaureusetöö metoodikat ja valimit. Meetodina kasutati töös kontentanalüüsi, ankeetküsitlusi ning ekspertintervjuusid. Kolmandas osas esitati saadud tulemused ning viimases ehk töö neljandas osas toodi välja diskussioon ning järeldused.

Käesoleva töö tulemustest selgus, et Heas Lapses domineerivad lühikesed žanrid. Samuti tuli välja, et ajakirja kirjutavad väga palju just lapsed ise – nii väiksemad lapsed kui ka teismelised. Ajakirjas Hea Laps oli 2009. aastal kõige rohkem just meelelahutuslikke lugusid, enamik artiklitest olid mõeldud võrdselt nii poistele kui tüdrukutele ning igas vanuses lastele.

Samuti selgus, et Hea Laps on sisult huvitav ning meeldib oma lugejatele. Bakalaureusetöös võrreldi ka poiste ja tüdrukute lugemisharjumusi. Üks olulisemaid erinevusi oli see, et poistele meeldivad rohkem lood, kus on seiklusi ning põnevust. Tüdrukud aga eelistavad printsessi- ja armastuslugusid. Teise võrdlusena oli töös veel väiksemate ja suuremate koolide õpilaste lugemisharjumused, kus selgus, et kui suuremate koolide õpilased loevad läbi peaaegu terve Hea Lapse, siis väiksemates koolides loetakse vaid pooled kirjutised.

Kui siiani on arvatud, et lapsed loevad suhteliselt vähe, siis käesolev töö leidis, et tegelikult ei ole asi sugugi nii hull. Päris mitmed viienda klassi õpilased loevad Head Last ning neile see ajakiri meeldib. Ka intervjuudest selgus, et tegelikult lastele lugeda ikkagi meeldib ja olenemata sellest, et rohkem ollakse siiski internetis, leiavad lapsed aega ka lugemiseks.

Veel ilmnes bakalaureusetööst, et põhilised vajadused, mida Hea Lapse sihtrühma vanuses lapsed enda jaoks ajakirja lugedes rahuldada püüavad on vajadus omandada informatsiooni ja teadmisi, vajadus sotsiaalse kuuluvuse järele, vajadus meelelahutuse järele, vajadus ennast loominguliselt väljendada ning vajadus saada enda jaoks igapäeva eluks vajalikke nõuandeid. Töö leidis, et Hea Laps on need ootused suhteliselt hästi täitnud.

Summary

This study thesis “Children magazine “Hea Laps” and its readers” examines the content of “Hea Laps” in 2009. The main purpose of this work was to find out the magazines content and also its readers opinions.

The first part of the thesis describes empirical and theoretical starting points: development of “Hea Laps” since 1994 until today, brief overview about currently appearing Estonian children magazines, description of children development steps, describes children and reading in general and a short overview about previous magazine studies. The second part of the thesis explains and justifies methods and selection of the thesis. The used methods were content analysis, test poll and interview. The third part presents the resultant and the fourth part consists of discussion and conclusions.

This work showed that short genres dominate the magazine “Hea Laps”. In addition the thesis showed that many articles were written by children themselves – even younger children and also teenagers. In the magazine “Hea Laps” most of the articles were entertaining and most of the articles were intended equally for both boys and girls, and children of all ages.

It also showed that the content of “Hea Laps” is interesting and readers like it. Also the reading habits of boys and girls were compared in this thesis. The major difference was that boys like more stories with adventures and excitement. Girls, however, prefer a princess and love stories. The second comparison was between small and regular school pupils reading habits, which showed that big school pupils read through most of the magazine then small school students only read about half of the articles.

If until now it has been suggested that children read relatively little, then this thesis showed that reality is not so bad. Quite a number of fifth graders read the magazine “Hea Laps” and they truly like it. Also the conducted interviews showed that children really like to read despite the fact that mostly kids spend their time in the internet, they still find the time to read.

Furthermore the thesis showed, that basic needs what the readers of "Hea Laps" are trying to fulfill are the need to acquire information and knowledge, the need for social cohesion, the need for entertainment, the need to express their creativity and the need to obtain advice for everyday life. The thesis showed, that "Hea Laps" has relatively well-fulfilled those expectations.

Kasutatud kirjandus ja allikad

Ajakiri Hea Laps, 2009, nr 1, 2, 5, 6, 10, 11

Butterworth, G., Harris, M. (2002). *Kaasaegne süntees*. Arengupsühholoogia alused. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 33-58.

Campione-Barr, N., Metzger, A., Smetana, J.G. (2005). Adolescent Development in Interpersonal and Societal Contexts., URL (kasutatud mai 2010). http://www.colorado.edu/ibs/jessor/psych7536-805/readings/smetana_campione-barr_metzger-2006.pdf

Desmond, R. (2001). *Free Reading: Implications for Child Development*. Handbook of Children and the Media. Singer, D. G & J. L. Singer (toim.) London: Sage Publications, 29-45.

Eccles, S. J. (1999) *The Development of Children Ages 6 to 14*. The Future of Children WHEN SCHOOL IS OUT 1999, URL (kasutatud aprill 2010). <http://www.rcgd.isr.umich.edu/garp/articles/eccles99n.pdf>

Egmont Estonia kodulehekül. URL (kasutatud märts 2010) <http://www.egmont.ee/>

Hea Lapse kodulehekül. URL (kasutatud detsember 2009) <http://www.healaps.ee/>

Kalmus, V. (2008). *Riskialtid tiigrikutsud: Eesti lapsed kui (uue) meedia kasutajad*. Uued ajad – uued lapsed. Tallinn: TLÜ kirjastus, 35-62.

Kalmus, V. (2007). *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. II osa: tekstianalüüs*. Loengukonspekt. URL (kasutatud mai 2010) http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/tekstianalyys/Stats_loengud_ja_juhendid/.

Kõnnussaar, T. (2007). *Eesti Pere ja Koduajakirjad ning nende lugejad*. Käsikirjaline magistritöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Lastekirjastus Kurrunurru kodulehekülj. URL (kasutatud märts 2010)
www.kurrunurru.ee

Lauristin, M., Vihalemm, P. (1980) Massikommunikatsiooni teooria, Tartu: TRÜ

Mangs, K., Martell, B. (2000). Psühhoanalüütiline arengukäsitlus 0-20 eluaastani.
Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

McQuail, D. (2003). *Meedia sisu: vaidlusküsimused, mõisted ja analüüsimeetodid.*
McQuaili massikommunikatsiooni teooria. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 273-296.

Niin, M. (2005). *Väärtused 1987. ja 2004. aasta Tähekeses.* Käsikirjaline
bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Oja, L. (2010). Lasteajakiri Hea Laps ja tema lugejad. Käsikirjaline seminaritöö.
Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. Tartu.

Tartu Linnaraamatukogu noorte-ja lastelehe kodulehekülj. URL (kasutatud
detsember 2009)

http://www.luts.ee/noorteleht/index.php?option=com_content&task=view&id=15&Itemid=31

Tartu Ülikooli Raamatukogu kodulehekülj. URL (kasutatud märts 2010)
www.utlib.ee

TNS Emor, Eesti Meediauuring, 1.kvartal 2005. Uurimisaruanne. Käsikiri

Tungal, L. (2009). Elektrooniline kirjavahetus autoriga.

Tähekeses kodulehekülj. URL (kasutatud detsember 2009) <http://taheke.delfi.ee/>

Unt, S. (2009). *Korvpalliajakiri Basket Eesti spordiajakirjanduse kontekstis.*
Käsikirjaline bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni
instituut.

Vihalemm, T (2008). *Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Standardiseerimata intervjuu*. Loengukonspekt. URL (kasutatud mai 2010)
http://www.jrnl.ut.ee/MKUM/2008_kevadsemester_Standardiseerimata_Intervjuu/

Vihalemm, T. (2001). Teadustöö alused ja seminaritöö. *Kompendium kursusele*. Tartu.

Vihalemm, P. (2002). *Appendix3: Statistical Data of Development of the Media in the Baltics*. Baltic Media in Transition. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 281-301.

Vihalemm, P. & Kõuts, R. (2004) *Trükisõna ja lugejaskond Eestis 1965-2004*. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2004: 61-90.

Vihalemm, P. (2004). *Empiiriliste meediauuringute areng Eestis 1965-2004*. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 49-59.

Vihalemm, P., Lõhmus, M., Jakobson, V. (2004). Ühiskond meediaruumis: traditsiooniline meedia. *Eesti Elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest*. Kalmus, V., Lauristin, M., Pruulmann-Vengerfeldt, P (toim.). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 131-145.

Vihalemm, P. & L. Juha. (2004). *Lisa 3. Trükisõna ja lugejad*. Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. P. Vihalemm (toim.) Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 297-342.

Lisad

Lisa 1

**Hea Lapse loetavus rahvuse lõikes võrreldes teiste laste- ja noorteväljaannetega
(TNS Emor 2004)**

Hea Lapse loetavus rahvuse lõikes						
	Kõik		Eestlane		Mitte-eestlane	
	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %
Hea Laps	11	1,1	11	1,6	0	0,1
Miki Hiir	12	1,2	10	1,5	2	0,6
Stiina	37	3,6	34	4,9	3	0,9
Täheke	12	1,1	10	1,5	1	0,4

Lisa 2

**Hea Lapse loetavus sugude lõikes võrreldes teiste laste- ja noorteväljaannetega
(TNS Emor 2004)**

Hea Lapse loetavus sugude lõikes						
	Kõik		Mees		Naine	
	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %
Hea Laps	11	1,1	2	0,4	9	1,7
Miki Hiir	12	1,2	6	1,2	6	1,2
Stiina	37	3,6	6	1,3	31	5,5
Täheke	12	1,1	2	0,3	10	1,8

Lisa 3

**Hea Lapse loetavus vanuse lõikes võrreldes teiste laste- ja noorteväljaannetega
(TNS Emor 2004)**

Hea Lapse loetavus vanuse lõikes								
	Kõik		15-19		20-29		30-39	
	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %	Cover	Cvr. %
Hea Laps	11	1,1	2	1,6	1	0,4	4	2,1
Miki Hiir	12	1,2	3	2,9	4	1,9	4	2,0
Stiina	37	3,6	17	15,5	3	1,3	5	2,9
Täheke	12	1,1	0	0,4	3	1,3	4	2,0

Lisa 4

Kvantitatiivse sisuanalüüsi proovikodeerimine

Kodeerija 1										
A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11
1	1.2009	Elas kord hunt	1	1	2	1	4	3	5	4
2	2.2009	Tommi koerustükk	2	1	9	2	4	3	2	4
3	3.2009	Mustkunst ja mustkunstnikud	8	1	6	1	1	3	5	8
4	4.2009	Mulle meeldib olla Pipi sarnane	13	1	1	2	5	1	2	2
5	5.2009	Gene Vincet	6	5	6	1	1	3	5	3
6	6.2009	Veripunane headus	1	2	2	2	4	3	3	7
7	7/8.2009	Eddie Cochran	6	5	6	1	1	3	4	3
8	5.2009	Õun	1	1	1	3	4	3	2	4
9	9.2009	Looduslaager Tuhala Nõiakaevu juures	5	5	9	3	1	3	5	6
10	10.2009	Ta on sügis	9	2	2	2	3	3	5	8

Kodeerija 2										
A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11
1	1.2009	Elas kord hunt	1	1	2	1	4	3	3	4
2	2.2009	Tommi koerustükk	8	1	9	2	4	3	2	4
3	3.2009	Mustkunst ja mustkunstnikud	8	5	9	1	1	1	5	8
4	4.2009	Mulle meeldib olla Pipi sarnane	13	1	1	2	3	1	2	2
5	5.2009	Gene Vincet	6	5	6	1	1	3	4	3
6	6.2009	Veripunane headus	1	6	2	2	4	3	3	5
7	7/8.2009	Eddie Cochran	6	5	6	1	1	3	5	1
8	5.2009	Õun	1	1	1	2	4	3	2	4
9	9.2009	Looduslaager Tuhala Nõiakaevu juures	13	5	9	3	1	3	5	6
10	10.2009	Ta on sügis	9	2	2	2	3	3	5	8

Kodeerija 3										
A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11
1	1.2009	Elas kord hunt	1	1	2	1	4	3	3	4
2	2.2009	Tommi koerustükk	8	1	9	2	4	3	2	4
3	3.2009	Mustkunst ja mustkunstnikud	8	1	6	1	1	3	5	8
4	4.2009	Mulle meeldib olla Pipi sarnane	2	1	1	2	5	3	2	2
5	5.2009	Gene Vincet	6	5	6	1	1	3	4	1
6	6.2009	Veripunane headus	1	6	2	2	4	3	3	7
7	7/8.2009	Eddie Cochran	6	5	6	1	1	3	4	3
8	5.2009	Õun	1	1	1	2	4	3	2	4
9	9.2009	Looduslaager Tuhala Nõiakaevu juures	13	5	9	3	1	3	5	6
10	10.2009	Ta on sügis	9	2	2	2	3	3	5	8

Nr.	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9	A10	A11	Kokku	Summa
1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	32	314
2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	32	
3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	3	3	30	
4	3	3	3	2	3	3	3	2	2	3	3	30	
5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	31	
6	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	31	
7	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	31	
8	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	33	
9	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	32	
10	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	32	
Kokku	30	30	30	27	28	29	29	29	28	27	27		
Summa	314												

Reliaablus		
Kodeerijaid	Ühikuid	Kat.arv
3	10	11
Otsustusi kokku		330
Kokku langes		314
Reliaablus		95,2%

Lisa 5

Kvantitatiivse sisuanalüüsi kodeerimisjuhend

A Artikli tunnused

A1 Järjekorranumber

A2 Ilmumise kuupäev

A3 Pealkiri (märgitakse sõnadega)

A4 Žanr

1 Muinasjutt (ilukirjanduslik jutt, kus on üleloomulikud elemendid)

2 Kommentaar (raamatu, filmi jms arvustus, tutvustus või elamus)

3 Lühiuudis

4 Pikem uudislugu

5 Ilukirjanduslik jutt

6 Portreelugu

7 Probleemlugu

8 Mõistatus, nali, meisterdus või muu meelelahutus

9 Luuletus

10 Intervjuu

11 Kiri

12 Piltuudis

13 Arvamuslugu

14 Muu

A5 Artikli tonaalsus

1 Rõõmsameelne

2 Kurvameelne

4 Koomiline

5 Neutraalne

6 Õudne

7 Muu

A6 Autor

1 Laps (kuni 5. klass)

2 Teismeline (6. klass – 12. klass)

3 Lastekirjanik

4 Kirjanik, kes tavaliselt lastele ei kirjuta

5 Õpetaja

6 Oma ala spetsialist

7 Ajakirjanik

8 Toimetus

9 Ei ole võimalik määrata/ei tea

10 Mitu autorit

A7 Artikli autori sugu

1 Mees

2 Naine

3 Autor puudub / ei saa määrata

A8 Artikli funktsioon

1 Informeeriv funktsioon

2 Regulatiivne funktsioon

- 3 Kultuuriline funktsioon
- 4 Meelelahutuslik funktsioon
- 5 Ei saa määrata/ei tea

A9 Artikli sooline suunitlus

- 1 Pigem mõeldud tüdrukutele
- 2 Pigem mõeldud poistele
- 3 Mõeldud võrdselt nii poistele kui tüdrukutele
- 4 Ei ole võimalik määrata

A10 Artikli vanuseline suunitlus

- 1 Kuni 8 aastastele
- 2 9 – 13 aastastele
- 3 14 – 17 aastastele
- 4 18 aastastele või vanematele
- 5 Mõeldud igale vanusele
- 6 Ei ole võimalik määrata

A11 Peategelane

- 1 Poiss
- 2 Tüdruk
- 3 Täiskasvanu
- 4 Loom, lind
- 5 Muinasjutuolevus
- 6 Sõpruskond
- 7 Mitu peategelast
- 8 Ei ole peategelast/ei saa määrata
- 9 Muu

Lisa 6

Küsimustik

Olen Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja suhtekorralduse üliõpilane. Teen enda lõputööd lasteajakirjast „Hea Laps“ ja selle lugejatest. Palun Sul vastata mõnele küsimusele, et saada selgust, kas Hea Laps meeldib tema lugejatele ning mis lugejaid kõige enam huvitab.

Vali vastusevariantide hulgast oma arvamusele kõige lähemal olev ning tõmba enda vastuse numbrile/numbritele ring ümber.

Ette tänades,
Liis Oja

Enda nime ei ole vaja kirjutada

1. Milliseid lasteajakirjasid tead? (Võib valida mitu varianti)

1. Täheke
2. Hea Laps
3. Semu
4. Mesimumm
5. Nööps
6. Karupoeg Puhh
7. Muumi
8. Barbie
9. Printsess
10. Miki Hiir
11. Tom & Jerry
12. Tähepoiss
13. Autod
14. W.I.T.C.H

2. Kas oled mõnda lasteajakirja saatnud ka oma tehtud loomingut?

1. Sageli
2. Mõnikord
3. Üldse mitte

3. Kui sageli loed ajakirja „Hea Laps“?

1. Sageli
2. Mõnikord
3. Üldse mitte

Kui vastasid eelmisele küsimusele „Üldse mitte“, jätkka vastamist 10. küsimusest.

4. Kas „Hea Laps“ on Sinu meelest...?

1. Huvitav

2. Ebahuvitav
3. Ei oska öelda

5. Kas loed ajakirjas „Hea Laps“ tavaliselt läbi...?

1. Peaaegu terve ajakirja
2. Umbes pooled kirjutised
3. Ainult mõned üksikud kirjutised

6. Millised teemad Sulle „Heas Lapses“ kõige rohkem meeldivad? (Võib valida mitu varianti)

1. Loodus
2. Kool
3. Pere
4. Lemmikloomad
5. Puhkus/koolivaheaeg
6. Kino, teater, raamatud jms
7. Tuntud inimesed
8. Muu (märgi sõnadega).....

7. Millised rubriigid Sulle „Heas Lapses“ kõige rohkem meeldivad? (Võib valida mitu varianti)

1. „Oma sulega“
2. „Naeru-uss“
3. „Tere, lind“
4. „Kirjalaps“
5. „Kunst“
6. „Tore teadus“
7. „Steni võistluselt“
8. „Mustkunst“
9. „Järjehoidja“
10. „Uudised“
11. „Paetismid“
12. „Sandra sööginurk“
13. „Täitsa kino“
14. „Näomaaling“
15. „Sõber Veltzi rokikool“
16. „Lembitu mõistatus“

8. Märgi, millest tahad rohkem lugeda...(Võib valida mitu varianti)

1. Tutvustusi huvitavate/kuulsate inimeste kohta
2. Silmaringi avardavaid kirjutisi
3. Meelelahutuslikke kirjutisi
4. Kirjutisi, mis annavad eluks vajalikke nõuandeid
5. Kirjutisi, mis toovad esile erinevaid probleeme
6. Kirjutisi, mis tekitavad Sinus uusi mõtteid
7. Laste oma kirjutatud lugusid

8. Muu (märgi sõnadega)

9. Kust Sinu pere saab ajakirja „Hea Laps“? (Võib valida mitu varianti)

1. Me ostame
2. Me tellime koju
3. Raamatukogust
4. Sõbralt
5. Muu (märgi sõnaga)

10. Sa oled

1. Poiss
2. Tüdruk

11. Sinu vanus:

Suur tänu vastamast!

Liis Oja

Lisa 7

Intervjuu kava

Kas Eestis on Teie meelest praegu küllaldaselt lasteajakirju?

Kas loete ise regulaarselt mõnda lasteajakirja?

Millist?

Mida arvate lasteajakirjast Hea Laps?

Kas oskate öelda, kuidas see ajakiri lastele meeldib?

Kas Teie hinnangul loevad lapsed praegu piisavalt raamatuid ja ajakirjasid?

Kas lapsed on Teie meelest hakanud viimastel aastatel rohkem või vähem lugema?

Mis võiks olla selle põhjuseks?

Milliseid raamatuid ja ajakirju võiksid lapsed Teie meelest rohkem lugeda?

Kas poiste ja tüdrukute lugemisharjumustes on mingisuguseid erinevusi?

Milliseid?

Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?

Lisa 8

Intervjuude transkriptsioonid

Eve Suitso (Tallinna Keskraamatukogu Eestikeelse kirjanduse osakonna laste- ja noorteteeninduse raamatukoguhoidja) intervjuu transkriptsioon

Tere! Kas Eestis on Teie meelest praegu küllaldaselt lasteajakirju?

No, ma julgen arvata, et lasteajakirju on küll piisavalt. Teine asi on muidugi noorteajakirjadega. Aga kui me praegu räägime just lastele mõeldud ajakirjadest, siis... Noh, kõige väiksematele on ju Mesimumm. Siis on veel Karupoeg Puhh. Edasi juba Täheke, Tähepoiss. Natukene suurematele on siis Hea Laps. Siis on veel ju mõnel välismaa multikategelasel põhinevad ajakirjad, nagu näiteks Miki Hiir, Autod, Tom & Jerry, Barbie, W.I.T.C.H. Nad on enamasti kõik koomiksid muidugi. Ehk et mina arvan, et kui soovi on, siis lugemist jagub kuhjaga. Sest meil on ju ainult koomiksiajakirjad nagu Miki Hiir, Tom & Jerry. Ja samas on ka võimalust meisterdada, mõistatusi lahendada ja ka pikemaid jutte ja luuletusi lugeda.

Kas Te ise ka loete mõnda lasteajakirja regulaarselt?

Kindlasti saab loetud Miki Hiir ja sirvitud ajakiri Hea Laps. Ka Tähekeses ilmub aeg-ajalt Eesti oma autoritelt häid jutte. Need mulle meeldivad küll väga.

Selge. Aga mida Te Heast Lapsest arvate?

Ma arvan, et see on väga hea ajakiri. See on sisukas. Mulle meeldib Hea Lapse juures see, et ta on eem...väga mitmekülgne ning samas ta ka arvestab oma sihtrühma erinevate huvidega. Hea Lapse puhul on see, et ta on ju mõeldud ka natuke vanemale kui ainult kuue ja seitsme aastastele. Ta on selle mõttes ju ainuke. Teemasid on muidugi seinast seinale. Seal on ju jutte ja harivat ja-ja-ja loodusest ja laste enda kirjutatud ja poster ja nalju ja kooliütlust. Ühesõnaga on seal palju erinevat. Teste ja nalju ja kuulsusi ja ristsõna. Ma arvan, et selle ajakirja eksisteerimisel ongi tegelikult kaks põhjust. Üks on see, et ta on mitmekülgne ja teine on see, et teist sellist ajakirja noh, selles vanuses lastele pole. Ta on mõeldud ju kuskil 8-13 aastastele põhiliselt.

Aga kas Te seda ka oskate öelda, kuidas see ajakiri lastele muidu meeldib?

On mõned, kes seda alati ootavad ja loevad, aga minu meelest seda pigem sirvitakse kohapeal, kui et laenatakse. Ja üldse pigem loevad 1.-2. klassi lapsed koomikseid. Noh, Miki Hiirt ja Tom & Jerryt ja Autosid, kuid suuremad Hea Lapse ajakirja.

Mhmm. Aga Kas Teie hinnangul loevad lapsed praegu piisavalt raamatuid ja ajakirjasid?

On need, kes loevad ja need kes ei loe. Ja muidugi need, kes on sunnitud lugema. Näiteks koolides on ju kohustuslik kirjandus. Tihti on nii, et mida vähem teksti ja...või mida õhem raamat, seda parem. Samas alati on neid ka ju, noh neid niiöelda püsikliente, kes käivad vähemalt kord nädalas ja laenavad iga kord mitu raamatut. Ja kuna nad loevad rohkem kui uut kirjandust peale tuleb, siis tihti loetakse samu raamatuid üha uuesti ja uuesti. Just neid häid raamatuid.

No olgu, on igasuguseid lapsi. Aga kui võtta selline keskmine laps. Kas tema loeb piisavalt?

Ilmselt võib öelda, et keskmine laps ei loe piisavalt. Aga ega teda minu meelest väga süüdistada ka ei saa, sest kui laps käib koolis ning lisaks sellele erinevates ringides, pluss arvestades koduste ülesannete hulka, mis koolidest koju teha antakse, siis kust peaks laps veel lugemiseks aega võtma? Aga muidu meeldivad lastele ikka kõige rohkem need Tom & Jerry ja Miki Hiire koomiksid. Arvatavasti sellepärast, et need on ju sellised head ja lihtsad ja lõbusad lugemised. Vähemalt ma julgen nii oletada, et lapsed saavad tänu nendele argimurede eest põgeneda.

Aga kuidas on lood just viimastel aastatel? Kas lapsed loevad rohkem või vähem?

Ma arvan, et loetakse vähem, sest muud tegemist on lihtsalt aina rohkem ja rohkem, eriti linnakoolides, kus on oluline olla teistest parem ja vanematel rohkem võimalust oma last erinevatesse ringidesse panna. Ja eks arvuti ja internet on mõjutajateks, sest vaadates korraks e-kooli või e-maili on ju ikka kiusatus ka üks mäng mängida või natuke sõpradega tsättida ja nii need tunnid märkamatuult kuluvad. Eee.. ja siis veel see majanduslangus ka ju. Inimestel on vähem raha või polegi. Siis nad ei saa ju raamatuid ka väga osta.

Milliseid raamatuid ja ajakirju võiksid lapsed Teie meelest veelgi rohkem lugeda?

Lugemisväärseid raamatuid loetakse üldjuhul niigi. Ehk võiks rohkem huvi olla teatmekirjanduse vastu. Lapsed kohati nagu pelgavad seda. Ja kuna üldine lugemus on väike, siis ehk tundub see nende jaoks liiga raske ja nad ei saa loetu mõttest täielikult aru? Igatahes, ma arvan, et kes kord on seal midagi põnevat leidnud, see nendest riulitist enam niisama tuimalt mööda ei käi. Ajakirjadega on nii nagu on... ma arvan, et peaasi, et laps loeb. Eee...isegi kui see on vaid koomiksiajakiri.

Ahnii. Aga kas poiste ja tüdrukute lugemisharjumustes on ka mingisuguseid erinevusi?

Esimese mõttena tahaks muidugi kohe öelda, et tüdrukud loevad rohkem ja poisid on laisad või ee..viletsamad lugejad. Aga muidugi on alati erandeid. Samas ma arvan, et

üks põhjus, miks poisid vähem loevad, või noh, on vastumeelsemad, on see, et nad on aeglasemad lugejad. Ma nimelt usun, et keskmine tüdruk loeb kiirema tempoga kui keskmine poiss. Ning samavanuste tüdrukute ja poiste erinevus on ehk ka see, et tüdrukud on üldjuhul kiirema taibuga. Vähemalt mingi vanuseni on nad oma arengult samaealistest poistest ees. Ja kuna nad on võimelised kiiremini lugema, ja noh samas ka paremini loetud omastama, sellest aru saama, siis ehk on lugemine neile ka põnevam ning ei tundu nii raske kui poistele.

Aga kas raamatute sisus on ka mingisuguseid erinevusi? Et noh, poistele ja tüdrukutele meeldivad erineva sisuga raamatud?

Noh, poisid armastavad pigem ulmet, seiklusi ja põnevust. Ja kusjuures, see ei loe, kui vanad nad siis ka on. Aga tüdrukud nooremana armsaid jutte ja printsessiraamatuid, ka loomadest jutustavaid raamatuid ning vanemana suhetest ja armastusest rääkivaid lugusid.

Selge. Ja nüüd ongi viimane küsimus. Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?

Seda peaks vist pigem laste käest küsima. Aga ma arvan, et ilusad pildid või noh, illustratsioonid on kindlasti tähelepanu tõmbavad ning samuti ei tohiks ajakirjas kindlasti olla moraliseerivat või sellist otseselt õpetavat või kasvatuslikku teksti. Meisterdused ja kokkamised peaks olema lihtsad ja hästi järgitavad. Siis mis veel? No, keelekasutus peaks olema eakohane. Alati meeldivad lastele võistlused ja auhinnamängud.

Suur-suur aitäh!

Sandra Rootsi (TÜ Kirjandus ja kultuuriteadused üliõpilane) intervjuu transkriptsioon

Tere! Kas Teie meelest on praegu Eestis piisavalt palju lasteajakirju?

Mm. Ma arvan, et on piisavalt. Selles suhtes, et ma usun, et igauks leiab endale sobivat lugemist. Aga alati võiks ju olla rohkem. Et on mõeldud praegu nii väikestele, nagu ma tean, on näiteks see Karupoeg Puhh ja Täheke ja Mesimumm ja siis on muidugi veel Hea Laps. Kuigi Hea Laps on juba natukene suurematele. Noh, noortekirjandus on muidugi omaette küsimus. Noortele kunagi oli ju see Meie Meel, aga noh, see ei ilmu juba ammu. Noortele võiks küll rohkem olla, aga lastele, ma arvan, on piisavalt.

Selge. Aga kas Te ise ka regulaarselt mõnda lasteajakirja loete?

Mm, pean tunnistama, et vahel on juhtunud, et loen. Noh, nii kord kuus ikka sirvin läbi mõne.

Aga mis lemmik on?

Noo, ilmselt lemmik on Täheke siiski. Kui mina olin väike, siis lugesin seda juba. Ja nüüd ta sai ju 50 aastaseks. Ehk et ta on üsna kaua juba püsinud ja siuke traditsiooniline. Mulle väga meeldib.

Aga mida veel loete?

No, teisenä ma ütleksin siis Hea Laps, kuigi ma satun seda võrreldes Tähekesega vähem lugema.

Aga kui ikkagi mõnikord selle Hea Lapse kätte võtate, siis mis Te sellest arvate?

Mulle meeldib see küll. Mina olen muidugi juba täiskasvanud inimene ja leian sealt palju põnevat. Aga ma arvan, et see on üsna huvitav. See on laste jaoks kindlasti üsna hariv. Ja mis mulle veel meeldib selle juures, et seal on hästi palju laste enda tehtud luuletusi ja luuletusi üldse. See on minu meelest hea. Mulle tundub, et see ajakiri toobki just luule lastele lähemale.

Aga kas Te oskate öelda, kas lastele ka meeldib see ajakiri?

Jah, ma arvan küll. Ikka meeldib, selles suhtes, et kui meie näiteks korraldame kord kuus neid lugemisõhtuid algkooli ja põhikooli esimesele astmele, siis mulle on küll mulje jäänud, et nad on üsna huvitatud sellest. Eriti meeldib neile lugeda seda, mis teised lapsed on kirjutanud.

Aga kas neist ise ka keegi on oma kirjatöö sinna saatnud?

Ei, nendest ei ole ükski saatnud. Aga eks näis, miks mitte tulevikus kunagi.

Aga kas lapsed loevad praegu piisavalt raamatuid ja ajakirju?

Ma arvan, et see on selline kahe otsaga asi. Et loetakse ja ei loeta. Kindlasti ma arvan, et lugemine on vähenenud võrreldes sellega, mis varasematel aastakümnetel on olnud, sest nii palju uusi ja huvitavaid meelelahutusvõimalusi on juurde tulnud. Ma ei tea, internet on väga suur mõjutaja kindlasti. Kas või on olemas ju need audioraamatud. Mõni siis eelistabki raamatut hoopis kuulata. Aga samas jällegi tuleb hästi palju igasuguseid lasteraamatuid välja. Ma näiteks tõesti soovitan lugeda ja minu tuttavatele lastele hästi meeldivad igasugused Andrus Kivirähki teosed. Need on hästi-hästi huvitavad ja kindlasti annavad palju juurde lastele.

Aga kas n-ö keskmine laps loeb piisavalt?

No, ma arvan, et ta võiks rohkem lugeda. Seega siis ei loe piisavalt. Loetakse küll seda kirjandust, mis on nõutav koolis, aga iseseisvalt nii palju ikka ei loeta.

Aga milliseid raamatuid ja ajakirjasid võiksid lapsed rohkem lugeda?

Ma isiklikult arvan, et lapsed võiksid rohkem lugeda siukest klassikalist ilukirjandust. Näiteks kas või Eesti ilukirjandust, ütleme Eno Rauda, Heljo Mändi, Ellen Niitu jne, sest need raamatud on ikkagi klassika ja neid on väga lõbus lugeda, nad on huvitavad ja and sisaldavad endas palju tarkusi. Neid ei tohiks unustada selle uue fantaasiakirjanduse hulgas, mis meil on siin nii palju, näiteks need Harry Potterid.

Aga kuidas teie nendel lugemisõhtudel neid klassikalisi raamatuid loetakse? Lastele meeldib?

Jah, ikka meeldib. Me ikka püüame valida nii uusi raamatuid kui ka vanu häid klassikuid. Ja lapsed jäävad mõlematega üsna rahule.

Aga kas poiste ja tüdrukute lugemisharjumused omavahel ka erinevad?

Nojah, eks ta üldiselt ole ikka nii, et tüdrukud loevad rohkem kui poisid.

Kuidas teil seal muidu on? Kui palju on poisse ja kui palju on tüdrukuid?

Tüdrukuid on meil rohkem. Kuskil üks kolmandik on poisid ja kaks kolmandikku tüdrukud.

Aga kas olete veel märganud mingisuguseid lugemisharjumuste erinevusi poiste ja tüdrukute vahel?

Poistele meeldivad hästi sellised seikluslikud ja kaasahaaravad. Ja tüdrukutele siis sellised printsessijutud.

Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?

Mina arvan, et, selle põhjal mida mina olen näinud, pean kiitma Head Last suure luulenurga eest. See on tõesti väga hea. Aga veel soovitaksin võib-olla rohkem muinasjutte avaldada. Just selliseid vanemaid ja Eestirahva muinasjutte, kus on need rebased ja hundid ja karud ja kolm venda. Näiteks need erinevad loomamuinasjutud on alati väga harivad ja sisaldavad alati endas siukest tõde. Need aitavad lastel hästi elu mõista.

Tiina Lutteri (Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu – raamatukogu ametnik) intervjuu transkriptsioon

Tere! Kas Teie meelest on praegu Eestis piisavalt palju lasteajakirju?

Tegelikult on hästi vähe neid, sellepärast, et... No väiksematele lastele on kaks ajakirja, mis nüüd süstemaatiliselt käivad. See on see Täheke ja Hea Laps. Siis on siin veel neid no Tähepoisse ja neid, aga neid lapsed eriti ei loe. Siis on muidugi olemas Barbie, on olemas ää Printsessid, aga need ei ole minu jaoks tõsiseltvõetavad. Aga mis puudutab siukest suuremat, noh nende jaoks pole üldse midagi. Oli.. olid ajakirjad, aga need kadusid sellest aastast.. või eelmise aasta lõpust ära sellepärast, et neid ei tellitud.

Kas lapsed siis ei lugenud ka neid?

Kui nad meil siin raamatukogus olid, siis nad olid ikka väga loetavad. Seega tegelikult noortele ei ole praktiliselt mitte midagi. Ainult lastele siis.

Aga kas Te ise ka loete regulaarselt mõnda lasteajakirja?

Ei loe regulaarselt. Aga kuna nad tulevad nagunii läbi meie, siis sirvime küll niimoodi läbi ja vaatame. Noh, teinekord on seal mingisugused asjad mida otsid, aga regulaarselt ei loe.

Mhmm, aga kas te sirvite kõiki või ainult mingeid kindlaid?

Ee.. ma arvan, et pilk läheb peale ikka kõigile. Samamoodi nagu Miki Hiirele viskad vahepeal pilgu peale, siis nagunii uurid teda ja vaatad, et mis seal on. Aga ma ei ütleks, et ma selle läbi loen. See on rohkem nagu silmadega uurimine.

Selge. Aga mida Te arvate lasteajakirjast Hea Laps?

Ta on tegelikult hästi hea selle pärast, et kuna neil on see võistlus seal sees, siis tuleb hästi palju neid.. See paneb lapsi ennast kirjutama ja juba see on nagu pluss. Siis on muidugi, noh nad räägivad aktuaalsetest teemadest. Näiteks kui mingi film tuleb või

raamat tuleb või mingi kuulsus, noh selles mõttes, et kui oli see, noh, mis ta nüüd on, Ott Leplandi valimine, siis oli kohe temast intervjuu. Hästi lastepärane.

Aga lastele ka meeldib siis see ajakiri?

Jah. Ma ei oska nüüd selles mõttes öelda, kas need lapsed ise seda loevad. Aga nad loevad, tähendab, need kes on leidnud oma.. need, kes on süstemaatilised kirjade kirjutajad ja juttude kirjutajad, nemad loevad kindlasti. Kuna meile tulevad need kingitused, mis nad selle eest autasuks saavad, siis on tegelikult ühed ja samad näod, kes tulevad kingituste järgi. Ju siis on oma grupp. Eks igal lasteajakirjal on oma mingisugune grupp kujunenud.

Aga kas lapsed käivad raamatukogus ka ajakirjasid lugemas?

Otseselt raamatukogus nad eriti ei loe. Kui õpetaja näiteks ei ütle, et tuleb lugeda, siis väga ei loeta.

Selge. Aga mis Te arvate, kas lapsed loevad praegu üldse piisavalt nii raamatuid kui ajakirjasid?

Eee...loogiliselt peaksid rohkem lugema, aga praegu protsentuaalselt ma ei oska ütelda, aga ma arvan niimoodi, et pool kindlasti sellest, kes käib meil raamatukogus, ma oskan selle taustal öelda, on need lapsed, kes tulevad küsima ainult kohustuslikku kirjandust.

Aga teine pool?

No siis jah, see teine pool, kes kohustusliku kirjanduse kõrvale võtab siis, kas kõike muid. Varem, nende väikeste puhul, kellel ema tuleb kaasa ja ütleb, et noh, võtame siis veel mõne raamatu. Aga kui jutt läheb näiteks viienda, kuuenda, seitsmenda klassi peale, siis on puhtalt ikka ainult kohustuslik kirjandus. Ja siis on, kui natukene vanemaks saadakse, siis hakatakse erinevaid noorsoo romaane lugema. Või siis on muidugi raamatud, mis kuulatakse sõprade käest. Siis mul on vahepeal siuke tunne, et kui sõbrad soovivad, siis hakkavad lugema ka need, kes muidu üldse ei loe. Aga eks see arvuti võtab selle laste aja.

Aga mis Te sellest arvate, kuidas viimastel aastatel olukord on muutunud? Kas viimastel aastatel ongi lapsed hakanud vähem lugema?

Ma arvan küll, et see arvuti on.. Meie oleme arvutisüsteemil töötanud, mis ta on, mingi kaheksa aastat. Ja kui need arvutid ja internetiühendused siia said ja üldse koju hakati ka rohkem muretsema, ma arvan küll, et see mõjutab. Ja teine asi on telekas ju suur lemmik. Need, kes arvutis ei ole, need vaatavad telekat. Need vaatavad neid oma seebikaid ja.. muud niisugust asja. Noh, kus see aeg siis jääb. Kui sa oled koolis kella kolmeni ja siis vaatad kolm seepi ära, siis ei jäägi lugemiseks aega ju. Mulle vähemalt tundub, et viimasel ajal on seda lugemist jäänud ikka vähemaks. Sest koju ka ei osteta ju raamatuid, need on ikka piisavalt kallid.

Aga mis Te arvate, milliseid ajakirju ja raamatuid võiksid lapsed rohkem lugeda?

Mmm.. See on hea küsimus. Mis nad võiksid lugeda? Võiksid lugeda siiski .. No mina ütlen niimoodi, et lugegu, minul on siuke tunne, et lugegu ükskõik mida. Peaasi, et loevad. Isegi see kohustuslik kirjandus on siiski ju lugemine, millestki aru saamine, kaasa mõtlemine. Et noh, lugegu seda Videvikku. Kui ta tuleb, siis las loevad. Kui tuli Harry Potter, siis lugegu seda. Aga peaasi, et nad loevad. Aga muidugi noh, väiksematele, justnimelt seal algklassi esimeses astmes on väga hea see Eesti autorite

poolt Eesti lastele kirjutatud sari. Minu meelest neid tasub küll lugeda. Tegelikult on need siiski need valitud tekstid, seal on ka tarkust sees, seal on ka õpetussõna sees, seal on niisugune noh, need on väga head. Samas ma alati ei poolda neid tõlgitud asju, kus on näiteks igasugused trükitähed ja.. Siin tihti emad tulevad ja ütlevad, et nad tahavad oma last lugema õpetada ja et me annaksime neile midagi trükitähtedega. Kuigi trükitähtedega raamatuid ilmub ikka väga palju. Kui hakkad seda teksti lugema, siis on ühe sõna pikkus 12 tähemärki. See väike laps, kes praegu ei oska õieti lugedagi, ei suuda neid 12 – 20 tähemärki lugeda. Et noh, minu arvates nagu meil antakse välja liiga palju raamatuid, millel ei olegi lugejaid.

Aga natukene suurematele?

Aga suurematele on väga tänuväärne see tänapäeva noorsoo romaani võistlus, mis nüüd Eesti autoritele korraldatakse. Eesti autoritele korraldatakse seda võistlust, et noortele just romaane. Nüüd on siis juba kolmas aasta, kolmandad romaanid peaksid nüüd tulema. Ja siis kaheksa paremat trükitakse ära. Minu meelest on see väga hea. Kõigepealt paneb ta kirjutama noori. Tuleb hästi huvitavaid autoreid ja tegelikult noortele need meeldivad. Neid ei ole kunagi raamatukogus, sellele võid sa alati järjekorda panna ja seda võid alati soovitada. See on hästi tänuväärne just põhikooli vanemale astmele. Aga muidu jah, lugegu kõike, mis neile meeldib.

Aga kas te olete märganud mingisuguseid erinevusi poiste ja tüdrukute lugemisharjumustes?

Aga loogiline ju. Ikka.

Millised need põhilised erinevused on?

Poisid loevad ulmet ja seiklust enamasti. Ja tüdrukutel peab ikka natukene armastust ka sees olema. Eks tuli see Eragoni raamat. Et ma ei ütleks, et tüdrukud teda väga lugesid. Et noh, muidugi oli ka tüdrukuid, kes teda luges. Aga enamasti oli see ikka poiste raamat. Aga see sama tänapäeva noorsoo romaanis ilmunud lood, need on minu jaoks rohkem nagu sellised tüdrukute lood vä. On siukesed natukene armastust ja natukene niukest seiklust ja kuidagi..

Aga kuidas on lood ajakirjadega? Kas neid loevad kõik?

Ei, poisid ei loe ajakirjasid. Isegi siis, kui meil need noorte ajakirjad ilmusid, siis ma ei ole küll näinud poisse eriti laenutamas. Poisid võtavad Miki Hiirt ja Tom & Jerryt. Mina ei tea, kas nad tahavad leida selle info sellest kuulsusest näiteks või nad üldse ei tahagi. Võib-olla seal on mingi muusik või välismaa laulja. Kas nad tahavadki selle kohta infot leida konkreetsest ajakirjast? Nemad pigem otsivad selle info internetist. Aga teisipidi võttes need Spungid ja need olid ka sellised tüdrukutele suunatud – kuidas riietuda, kuidas süüa teha, mida lugeda. Mulle lihtsalt tundub, et need ongi nagu ise juba suunatud tüdrukutele. Sellist poistele mõeldud ajakirja nagu otseselt ei olegi. Ainult need Miki Hiired ja Tom & Jerryd ongi. Aga sealt nad ei saa mitte midagi.

Ja nüüd tulebki viimane küsimus. Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?

Praeguse seisuga nähtavasti noorte puhul peaksid nad minema ainult internetti. Mulle tundub nii, sest et kõigepealt probleem on juba selles, et kodudesse neid praktiliselt ei tellita. Nad on piisavalt kallid ja need ajakirjad ei müü ennast nii. Kui nad oleksid

internetis üleval, siis nähtavasti oleks külastatavus ja lugemus suurem. Võib-olla oleks kohe seal taga mingi kommenteerimise võimalus. Paberkujul ma aga ei tea. Vähemalt need, mis meil siin on. Täheke on ju ka, ma ei ütleks et tema järgi eriti nõudlus on. Ajakirjad on siin olemas, aga ei võeta. Ometi on ta ka ju huvitav. Ta on ju lastele mõeldud. Lapsed saavad seal ju joonistada ja ülesandeid lahendada, aga teda ei võeta raamatukogust. Ja ma ei usu, et teda koju tellitakse. Noorte puhul, mulle tundub, et praegusel hetkel peaks ta olema internetis. Arvuti ja noor need on minu meelest võrdusmärk sinna taha. Nad tahavadki ju mängida ja ristsõnu seal lahendada, võib-olla omavahel veel vestelda. Ja siis sinna vahele tuleb natukene mingisugust informatiivset teksti. See oleks, aga paberkujul, ma ei usu eriti.

Olgu, aga äkki tahate veel laste ja lugemise kohta midagi lisada?

Ei.

Aga siis ma tänan!

Nadežda Gerjaki (Tartu Oskar Lutsu nimeline Linnaraamatukogu Annelinna harukogu – laste osakonna peaspetsialist) intervjuu transkriptsioon

Tere! Kas Eestis on praegu Teie meelest küllaldaselt lasteajakirjasid?

No, alati võiks rohkem olla.

Aga kas Te ise ka loete regulaarselt mõnda lasteajakirja?

No ma pean lugema, ma pean vaatama.

Kas Te loete kõiki või teete mingi valiku?

No ma ei ütle, et ma loen, aga ma vaatan. Ma pean olema kursis, et kui laps küsib või näiteks lasteaiakasvataja küsib midagi, siis ma pean kursis olema.

Aga vaatate siis kõik läbi?

Jah, ikka

Selge. Aga kuidas Te suhtute Hea Lapse ajakirja?

Noo....

Kas see on hästi tehtud?

Tähekest ja Head Last lapsed küsivad. Eriti kui seal mingi ülesanne on. Näiteks kui lapsed peavad vastama ja on võimalus ka auhindasid saada, siis see on suurepärane asi, ma arvan. Lapsed on sellest väga huvitatud, kusjuures. See stimuleerib.

Ehk siis lastele ikka meeldib ja nad loevad seda ajakirja?

Jaa-jah.

Aga kas Teie hinnangul loevad lapsed praegu piisavalt nii raamatuid kui ka ajakirjasid?

Ma arvan, et lapsed ja isegi noored loevad. Et ühiskond arvab, et praegu keegi midagi ei loe. See on täiesti vale. See, et täiskasvanud ei käi raamatukogudes, ei tähenda, et lapsed ja noored ei käi. Nii et tegelikult loevad. Aga rohkem raamatuid võiks olla.

Veel rohkem?

No, selles mõttes, et meile tuli näiteks ainult üks eksemplar Kristiina Kassi raamatut. Lapsed kogu aeg küsivad, aga siis nad saavadki aru, et ahaa, nagunii ei saa, raamatukogus ei ole. Ja siis ei tulegi lugema. Aga me tellisime juurde. Ehk et, kui on head raamatud, siis neid võiks meil ka rohkem olla.

Selge. Aga mis Te sellest arvate, kuidas üldse viimastel aastatel laste lugemisharjumused muutunud on? Kas nad loevad rohkem või vähem?

No, kui tuli nagu see, meie rikas aeg, siis oli küll hirm natukene, et nüüd lapsed ei loe enam. Et vanemad ostavad ise siis koju raamatuid ja raamatukogudes ei käidagi. Tegelikult käisid ja käivad praegu ka. Ma ei ütleks, et see tendents nüüd viimastel aastatel nii kasvanud on. Nad käivad kogu aeg. Lasteaialapsed käivad ka, õhtuti istuvad siin koos vanematega, emaga loevad või vanaemaga. Ja siis koolilapsed, no kohustuslik kirjandus esiteks ja teiseks nad tulevad ja küsivad näiteks mõnda Eno Raua raamatut ja siis vaatavad, et ahhaa, näe, veel raamat. Ja siis võtavad veel raamatuid.

Aga siis viimastel aastatel on lugemisharjumused jäänud suhteliselt samaks?

Nojah. No noored kasutavad internetti. Ma isegi mõnikord kuulen, kuidas nad räägivad omavahel. Et, kas sa said näiteks Videviku raamatu. Kusjuures eriti vene keeles. Ja siis vastavad, et küll ma loen internetis. Aga ma ei ütle, et nad siis ainult internetis loeksid. Sest meil on siin ka Videviku peale väga suured järjekorrad. Nad siin ikka ootavad. Nad saavad interneti kaudu ka tellida.

Aga kas Te oskate äkki öelda mõnda raamatut või ajakirja, mida lapsed võiksid rohkem lugeda?

No mis te arvate, mis nad võivad rohkem lugeda? Raamatud on ilusad. No tõesti ilusad raamatud tulevad ja ilmuvad. Ma ei ütle selle kohta, et nad peaksid rohkem lugema. Heiki Vilepi raamatud on hästi ilusad ja huvitavad muidu. Või siis on seal luuletused või lihtsalt juturaamatud.

Aga kas poiste ja tüdrukute lugemisharjumused ka erinevad omavahel?

No ikka erinevad.

Kuidas?

No väikesed tüdrukud loevad printsessidest raamatuid ja poisid loomulikult autoraamatuid.

Aga kas poisid ajakirjasid loevad?

No koomikseid loevad.

Aga kuidas on lood teiste ajakirjadega? Näiteks kas nad Head Last loevad?

Seda loevad pigem ikka tüdrukud. Poistele jah meeldivad ikka need Tom & Jerryd ja Mikid.

Olgu. Aga nüüd lõpuks ka viimane küsimus. Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?

Virve! Mis sa arvad, tule mulle appi. Keeruline küsimus.

Virve: mis küsimus?

Mida peaksid lasteajakirjad tegema, et laste jaoks veelgi huvitavamaks muutuda?
Ei teagi nüüd. Lapsed loevad praegu ka hästi. Nad ei käi ainult internetis.

Aitäh!

Meili teel tehtud intervjuu Kerli Kõlliga (Tartu Kommertsgümnaasiumi emakeele õpetaja ja ÕOV koordinaator)

Kas Eestis on Teie meelest praegu küllaldaselt lasteajakirju?
Eesti mastaabis jah

Kas loete ise regulaarselt mõnda lasteajakirja?
Ei, regulaarselt mitte, aeg-ajalt küll

Millist?
Hea Laps, Täheke

Mida arvate lasteajakirjast Hea Laps?
Lastele sobilik, võiks olla rohkem silmaringi laiendav.

Kas oskate öelda, kuidas see ajakiri lastele meeldib?
Ei

Kas Teie hinnangul loevad lapsed praegu piisavalt raamatuid ja ajakirjasid?
Ei. Internet on levinum.

Kas lapsed on Teie meelest hakanud viimastel aastatel rohkem või vähem lugema?
Vähem, seda vabatahtlikult. Kohustusliku kirjanduse loevad siiski läbi.

Mis võiks olla selle põhjuseks?
Vanemate eeskuju (ei loeta juba kodus), Interneti laialdane levik

Milliseid raamatuid ja ajakirju võiksid lapsed Teie meelest rohkem lugeda?
Harivaid, silmaringi laiendavaid

Kas poiste ja tüdrukute lugemisharjumustes on mingisuguseid erinevusi?
Veidi küll

Milliseid?
Poisid soovivad pigem lugeda kriminaalromaane või seiklusutte, kus nn action käib, tüdrukud pigem armastusromaane

Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?
Võibolla, et tutvustada seal Interneti ohte ja õpetada lihtsamaid programme ja huvitavaid saite, siis nad teeksid arvutis olles ka midagi kasulikku, sest Internet jääb siiski hetkel laste seas suurema osakaaluga olema kui ajakirjad. See on selle ajastu paratamatu tõsisasi.

Väga suur aitäh!

Meili teel tehtud intervjuu Heiki Vilepiga (Eesti lastekirjanik ja luuletaja)

Kas Eestis on Teie meelest praegu küllaldaselt lasteajakirju?

Üks-kaks võiks veel olla.

Kas loete ise regulaarselt mõnda lasteajakirja?

Püüan ikka kursis olla

Millist?

"Hea laps", "Täheke".

Mida arvate lasteajakirjast Hea Laps?

Ruulib täiega

Kas oskate öelda, kuidas see ajakiri lastele meeldib?

Minu lastele igatahes meeldib ja kirjanduslikelt kohtumistelt on ka positiivne suhtumine kõlama jäänud

Kas Teie hinnangul loevad lapsed praegu piisavalt raamatuid ja ajakirjasid?

Võiks rohkem lugeda.

Kas lapsed on Teie meelest hakanud viimastel aastatel rohkem või vähem lugema?

Tundub, et on hakanud pisut rohkem lugema

Mis võiks olla selle põhjuseks?

Võib-olla uute raamatute suurem arv? Kindlasti on oma osa andnud ka lastekirjanikud, kes mööda Eestit ringi sõidavad

Milliseid raamatuid ja ajakirju võiksid lapsed Teie meelest rohkem lugeda?

Eestis ilmub praegu nii palju lasteraamatuid, et kui pooled neist läbi lugeda, oleks ühe lapse norm kuhjaga täis. Ajakirjadest ei ole praegu suurt valikut, aga "Hea laps" täidab oma funktsiooni hästi.

Kas poiste ja tüdrukute lugemisharjumustes on mingisuguseid erinevusi?

Tundub, et tüdrukud loevad rohkem, aga eks see ole vist alati nii olnud.

Millises suunas peaksid lasteajakirjad liikuma, et muutuda lastele huvitavamaks?

Rohkem põnevalt vormistatud uute raamatute tutvustusi!